സ്പെയിൻ ചരിത്രകഥകൾ

BY

അബ്ദുൾ കാദർ വാദ

RBS പ്രസിദ്ധീകരണം

സ്പെയിൻ
ചരിത്രകഥകൾ.

By

അബ്ദുൽ ഖാദർ ഖാരി.

പ്രസാധകർ:—

ആമിനാ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ,

ഏനാമാക്കൽ, മലബാർ, S. India.

ചാരിയുടെ കൃതികൾ.

★	ഹസ്രത്ത് ഖാലിദ്.	(ചരിത്രം)	0—6—0
★	ഹസ്രത്ത് ബിലാൽ.	,,	0 4—0
★	ധീരവനിത അഥവാ ഷാംവിജയം 3 ഭാഗം	(നോവൽ)	5—0—0
★	ചെങ്കോട്ടയിലെ ബഹ്റാം	(ഡി: നോവൽ)	0—6—0
★	സ്പെയിൻ ചരിത്ര കഥകൾ		1—0—0

ആവശ്യപ്പെടുക:—

A. B. S. Enamakkal, Malabar.

★	പ്രേമവിജയം അഥവാ ഖന്തക്ക് യുദ്ധം		(അച്ചടിയിൽ)
★	ജമീല (ചരിത്രാഖ്യായിക)		,,
★	ഹസ്രത്ത് അബൂബക്കർ (റ) ചരിത്രം		,,
★	ഹ: ഉമർ (റ)	,,	,,
★	ഹ: ഉസ്മാൻ (റ)	,,	,,
★	ഹ: അലി (റ)	,,	,,

ഒന്നാംപതിപ്പ് കോപ്പി 1000.

1956 ഏപ്രിൽ 20.

★

[സർവ്വാവകാശങ്ങളും ഏനാമാക്കൽ
ആമിനാ ബേക്ക് സ്വാലിന്.]

★

Printed at Saraswathi Press, Mullassery.

സ്പയിൻ
ചരിത്രകഥകൾ.

By

അബ്ദുൽ ഖാദർ ഖാരി

വില **1** ക.

പ്രസാധകർ:—

ആമിനാ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ,

ഏറനാമാകരൽ, — മലബാർ, S. India.

കഥകൾ	പേജ്
1. സ്പെയിൻ വിജയം	5
2 മന്ത്രി മൻസൂർ	22
3. ശൈഖ് ഇദ്‌രീസ്	34
4. കസ്തൂൻ തുൻയാ വിജയം	45
5. അബ്ദുർറഹ്മാൻ രാജകുമാരൻ	57
6. തെമീറിന്റെ ജന്മഭൂമി	74
7. അർത്ഥാഗരൽ	88
8. ഖലീഫ അബ്ദുർ റഹ്മാൻ	99
9. ദുഃഖിതനായ രാജകുമാരൻ	112

"SPEIN CHARITHRA KHADHAKAL"

(Malayalam Stories)

By Abdul Khader Khari.

All rights reserved to publishers

I st impression copies one thousand.
April 20, 1956
Price Re 1—0—0

Publishers,
Amina Book Stall, Enamakkal.
Malabar S. India.

സ്പെയിൻ വിജയം. (ഒന്ന്)

ഭൂപടത്തിൽ നോക്കിയാൽ യൂറോപ്പിന്റെ തെക്കഭാഗത്തായി ഐബീരിയാ കാണാം. ഇതിന്റെ പശ്ചിമഭാഗം പോർട്ടുഗലാണ്. പൂർവ്വസ്പെയിൻ പർവ്വതങ്ങൾ ഫ്രാൻസിൽനിന്ന് അതിനെ വേർപെടുത്തുന്നു. അതിന്റെ ഉൾഭാഗം മുഴുവനും കുന്നും മലയും പർവ്വതങ്ങളുംകൊണ്ട് നിറഞ്ഞതാണ് കിടക്കുന്നത്. ഇവിടെ മുന്തിരിങ്ങ, അത്തിപ്പഴം മുതലായ പഴവർഗ്ഗങ്ങൾ സമൃദ്ധിയായി വിളയുന്നുണ്ട്. മററു കൃഷികളും അപൂർവ്വമല്ല.

ഇന്ന് അവിടത്തെ ഭരണാധികാരം വെള്ളക്കാരുടെ കൈവശമാണെങ്കിലും എട്ട് ശതാബ്ദകാലം മുസ്ലിംകളുടെ ഭരണമായിരുന്നു എന്ന് അഭിമാനസമേതം പറയാം. ഇന്ന് അവിടെ മുസ്ലിമായിട്ട് ഒരു കുഞ്ഞുപോലും ഇല്ല. എന്നാൽ ആ സ്ഥലത്ത് ഒരു പര്യടനം നടത്തിയാൽ തോന്നും ഇവിടെ മുസ്ലിംഭരണം വരുവാൻ അവകാശമുണ്ടെന്ന്. മുസ്ലിം ഭരണകാലത്ത് പണികഴിപ്പിക്കപ്പെട്ട രമ്യഹർമ്മ്യങ്ങൾ അനാഥമായ നിലയിൽ അവിടെ കാണാം. അവയുടെ സ്വഭാവം ക്രൈസ്തവസ്വഭാവത്തിന്ന് വിരുദ്ധമാണുതാനും. ഇന്നവിടെ താമസിക്കുന്നത് ക്രിസ്ത്യാനികളാണെങ്കിലും അവരുടെ വസ്ത്രധാരണം മുതലായവ മുസ്ലിംകളുടേതിനോട് വളരെ സാദൃശ്യമുള്ളതാണ്. പ്രസ്തുത സ്ഥലം മുസ്ലിംകൾക്കധീനമായ ആ കഥയാണ് ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിക്കാനുദ്ദേശിക്കുന്നത്.

ഇറാൻ, റൂം മുതലായ സ്ഥലങ്ങൾ പിടിച്ചടക്കിയശേഷം മുസ്ലിംകൾ ആഫ്രിക്കാതീരപ്രദേശങ്ങളിൽ വിജയപതാക പറപ്പിച്ചു. ആഫ്രിക്കൻപ്രദേശങ്ങൾ മുസ്ലിംകളുടെ അധീനതയിലാകുന്ന സമയം സ്പെയിൻ ഭരണകൂടം ഗോഥ് വംശജനായ ക്രൈസ്തവരാജന്റെ കൈവശമായിരുന്നു. ഭരണതന്ത്രജ്ഞന്മാരായിരുന്നു അവരെങ്കിലും ധൈര്യം തീരെ ഇല്ലാത്തവരായിരുന്നു. അവർ യഹൂദികളെ

കണക്കിലേറെ പീഡിപ്പിച്ചിരുന്നു. കർഷകരും തൊഴിലാളികളും വളരെ വിഷമിച്ചാണവിടെ ജീവിച്ചിരുന്നതു്. ഭരണകൂടത്തിൻെറ കടിഞ്ഞാൺ വലിയവലിയ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ കയ്യിലായിരുന്നു. അവരാകട്ടെ നിയമത്തെ കവച്ചുകടന്നാണു് പ്രവൃത്തിച്ചിരുന്നതു്. അന്നത്തെ സ്പെയിൻരാജാവാണു് "റാഡ്റക്ക്."

ആയുധവിദ്യാ കുശലനും നിർഭയനുമായ റാഡ്റക്ക് ബുദ്ധികൂർമ്മതയിലും ഭരണചാതുര്യത്തിലും പിന്നോക്കമായിരുന്നു. സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്ത സമയം മുതൽ ഭോഗാസക്തിയിലും മദ്യപാനത്തിലും മുങ്ങിപ്പോയി അയാൾ. രാജ്യത്തുനടക്കുന്ന സംഭവങ്ങൾ എന്തൊക്കെയാണെന്നു് അന്വേഷിക്കുവാൻപോലും സമയമില്ല അയാൾക്കു്. മന്ത്രിമാരും, ഉദ്യോഗസ്ഥപ്രമുഖന്മാരും രാജാവിൻെറ നയം കണ്ടുപഠിച്ചു. രാജ്യഭരണത്തിൽ യാതൊരു ചിന്തയുമില്ലാതായി അവർക്കും. അതോടെ ഭരണകാര്യം അധഃപതനത്തിലായി.

II

ക്രിസ്തീയ കഥാകാരന്മാരും കവികളും റാഡ്റക്ക്രാജാവിനെ സംബന്ധിച്ചു് അനവധി കഥകളും കവിതകളും എഴുതിവെച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതു വായിച്ചുനോക്കിയാൽ ബുദ്ധിജീവികൾ അമ്പരന്നുപോവും. അവർ രചിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്ന കഥകളിൽ രസാവഹമായ ഒന്നു് ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം. "റാഡ്റക്കിൻെറ കിരീടധാരണാവസരത്തിൽ കാണപ്പെട്ട അവലക്ഷണങ്ങൾ, ക്രിസ്തീയഭരണത്തിൻെറ അന്ത്യയാമമാണിതു് എന്നൊരു ബലമായ സംശയം പൊതുജനങ്ങളിലുളവാക്കി. ഒരു ദിവസം റാഡ്റക്ക് രാജാവു് തൻെറ ദർബാറിൽ ഇരിക്കയായിരുന്നു. രണ്ടു വൃദ്ധന്മാർ അവിടെ കടന്നുവന്നു. പ്രഥമ ദൃഷ്ടിയിൽ തന്നെ സഹോദരന്മാരാണെന്നു് തോന്നുന്ന അവരുടെ പുരികങ്ങളും കൺപീലികളും കൂടി നരച്ചിരുന്നു. വസ്ത്രധാരണം രണ്ടുപേരുടേതും ഒരേ രീതിയിലാണു്. പൗരാണികരീതിയിലുള്ള ജുബ്ബാകൾ കാലിൻെറ ഞെരിയാണിവരെ നീണ്ടുകിടക്കുന്നുണ്ടു്. അതിൻെറമേൽ നക്ഷത്രങ്ങൾപോലെ മിന്നി

തിളങ്ങുന്ന ഒരുതരം കണ്ണാടിചില്ലുകൾ വെച്ചുപിടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അരയിൽ ഒരു തുണി മടക്കി ചുററിയിട്ടുണ്ടു്. ചുവപ്പാണതിന്റെ നിറം. അതിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു് അനവധി താക്കോലുകൾ കോർത്ത ഒരു വളയം ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ ഭാരം കൊണ്ടായിരിക്കാം അവരുടെ നടത്തത്തിന്നു് വേഗത കുറഞ്ഞിരുന്നതു്.

അവർ ദർബാറിലേക്കു് കടന്നുവന്ന ഉടനെ അവിടത്തെ മാമൂലനുസരിച്ചു് അഭിവാദ്യം ചെയ്തു. അതിനുശേഷം അറിയിച്ചു: “മഹാരാജാ! നമ്മുടെ രാജ്യത്തു്, യൂനാൻ ഭരണാധിപനും ലോകോത്തര മല്ലന്മാരുമായ ഹിരാക്ലിയസ് (ഹിർക്കൽ) ഒരു മാന്ത്രികക്കോട്ട പണികഴിപ്പിച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ളതായി അങ്ങേക്കറിവുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ. എന്നാൽ അതിൽ അടക്കംചെയ്തിരിക്കുന്ന മാന്ത്രികശക്തി എന്താണെന്നു് ഇതുവരെ ആർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ. അതിന്റെ കവാടം വലിയ വലിയ പൂട്ടുകളിട്ടു് പൂട്ടിയിരിക്കയാണു്. സ്പെയിൻ സിംഹാസനത്തിൽ ഉപവിഷ്ടനാകുന്ന രാജാക്കന്മാരെല്ലാം പ്രസ്തുത കവാടത്തിൽ ഒരു പൂട്ടു് തറപ്പിക്കണമെന്നാണു് ഹിർക്കലിന്റെ താക്കീതു്. അതുകൊണ്ടു് ആ കർമ്മം നിർവ്വഹിക്കേണ്ട കടമ അങ്ങേക്കും ഉണ്ടു് എന്ന വിവരം ഉണർത്തിക്കാൻവേണ്ടിയാണു് ഞങ്ങൾ വന്നിരിക്കുന്നതു്. അതുതന്നെയുമല്ല, പൂർവ്വികന്മാർ അനുഷ്ഠിച്ചുപോന്ന ആ ചടങ്ങു് നടത്തുന്നതുകൊണ്ടു് പരേതാത്മാക്കൾക്കു് സംതൃപ്തിയുളവാകുന്നതുമാണു്.”

“നിങ്ങൾ ആരാണു്?” റാഡ്റിക്ക് അന്വേഷിച്ചു.

“ഞങ്ങൾ ആ കോട്ടയുടെ ദ്വാരപാലകന്മാരാണു്. കോട്ടയുടെ പണി പൂർത്തിയായതുമുതൽ ഞങ്ങളുടെ കുടുംബാംഗങ്ങളാണു് അതിന്റെ പരിപാലകന്മാർ. കിരീടം ധരിച്ചു കഴിഞ്ഞാലുടൻ ഇവിടത്തെ രാജാക്കന്മാർ അവിടെ വരികയും ഹിർക്കലിന്റെ കല്പനയെ ആദരിച്ചുകൊണ്ടു് ആ കോട്ടയുടെ കവാടത്തിൽ ഒരു പൂട്ടു് തറപ്പിക്കുകയും പതിവുണ്ടു്.

അതിനു് താമസംവന്നാൽ പ്രസ്തുത വിവരം അറിയിക്കുകയും, അതിനുവേണ്ടി രാജാക്കന്മാരെ പ്രേരിപ്പിക്കുകയുംചെയ്യേണ്ടതു് ഞങ്ങളുടെ ചുമതലയാണു്.'' ഇത്രയും മാത്രം പറഞ്ഞിട്ടു് ആ വൃദ്ധന്മാർ പുറത്തേക്കിറങ്ങി.

ആ കോട്ടയിൽ അടക്കംചെയ്തിരിക്കുന്ന മാന്ത്രികശക്തി എന്താണെന്നു് അറിയുവാനുള്ള അഭിലാഷം റാഡു്റക്കിൽ വളർന്നുവന്നു. അതു് ആപൽക്കരമാണെന്നും, അതിന്റെ കവാടത്തിനകത്തു് കാലെടുത്തുവെക്കുന്നവൻ നാശകൂപത്തിൽ നിപതിക്കുമെന്നും, അതോടെ അവൻ മരിക്കുമെന്നും, അവന്റെ ഭരണകൂടം അന്യാധീനമായിപ്പോകുമെന്നും മററും പൗരാണികന്മാർ പറയാറുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടു് പ്രസ്തുത ഉദ്യമത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിയണമെന്നു് സേവകന്മാരിൽ പലരും ഉപദേശിച്ചു നോക്കി. എന്നാൽ അവരുടെ ഉപദേശങ്ങളൊന്നും റാഡു്റക്ക് സ്വീകരിച്ചില്ല. അന്നത്തെ രാത്രി ഒരു വിധത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി. പ്രഭാതത്തിൽതന്നെ സേവകന്മാരോടും അനുചരന്മാരോടും കൂടി കോട്ടവാതിലിൽ എത്തി.

അവിടെ എത്തിനോക്കിയപ്പോഴാണു് മനസ്സിലായതു് വാസ്തവത്തിൽ അതൊരു മാന്ത്രികകോട്ടതന്നെയാണെന്നു്. പാറക്കെട്ടുകളാൽ നിറഞ്ഞ ഒരു പർവ്വതംപോലെയാണതു് കാണപ്പെട്ടിരുന്നതു്. അതിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ മാർബിൾകല്ലുകൊണ്ടു കെട്ടിപ്പടുത്ത ഒരു മിനാരമുണ്ടു്. അകത്തേക്കു കടക്കുവാനുള്ള പ്രവേശനദ്വാരം ഒരു പാറതുരന്നുണ്ടാക്കിയതാണു്. അതിന്റെ വാതിൽ ഉരുക്കുകൊണ്ടു് വാർത്തുണ്ടാക്കിയതാണു്. അതിന്റെ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിലും ദർബാറിൽ വന്നു വിവരം അറിയിച്ച ആ വൃദ്ധന്മാർ കരിങ്കൽപ്രതിമ കണക്കെ അങ്ങനെ നില്ക്കുന്നുണ്ടു്. റാഡു്റക്ക് അകത്തേക്കു കാലെടുത്തു വെക്കുവാൻ ഭാവിക്കുന്നതുകണ്ടു് ആ മൂർത്തികൾ ചോദിച്ചു. ''രാജാ! എന്തിനാണു് ജീവിതം പാഴാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു്? അതിനും പുറമെ ഭരണകൂടത്തിനുംകൂടി ആപത്തു വലിച്ചുവെക്കുന്ന ഒരു സംഭവഗതിയാണതു്. സ്പെയിൻ ഭരണകർത്താക്കളിൽ അവ

സാധാരണ രാജാവല്ലാതെ ഇതിന്റെ രഹസ്യം ആരായുകയില്ലെന്നു ഞങ്ങളുടെ പൌരാണികന്മാർ പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. അതു് വാസ്തവമാക്കുവാനാണോ താങ്കളുടെ ശ്രമം? അതൊന്നും കേട്ട ഭാവം നടിക്കാതെ റാഡ്റിക്ക് അതിനു അകത്തേക്കുതന്നെ കടക്കുവാൻ ഭാവിക്കയായിരുന്നു. അതുകണ്ടു് വ്യസനാക്രാന്തരായ അവർ പറഞ്ഞു. "നിന്റെയും, നിന്റെ വംശത്തിന്റെയും അന്ത്യദശ ആസന്നമായിഎങ്കിൽ അതു തടുക്കുവാൻ ഞങ്ങൾക്കു ശക്തിയില്ല. ഉള്ള കാര്യം പറയുകയല്ലാതെ ഞങ്ങൾ ക്കൊന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയും"

ഇത്രയും പറഞ്ഞിട്ടു് അവർ ആ കവാടം ബന്ധിച്ചിരുന്ന പൂട്ടുകൾ ഓരോന്നായി തുറന്നുതുടങ്ങി. പൂട്ടുകൾ എല്ലാം തുറന്നുകഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കു് സായാഹ്നമായി. സൂര്യൻ അസ്തമിക്കുവാൻ ഇനി അധികസമയമില്ല. അപ്പോഴാണ് അവസാനത്തെ പൂട്ട് തുറന്നതു്. റാഡ്റിക്ക് കവാടത്തിനകത്തു് കാലെടുത്തുവെച്ചു. അതു് വിസ്താരമേറിയ ഒരു മുറിയായിരുന്നു. അതിന്റെ അങ്ങേ അററത്തു് ഒരു കിളിവാതിലുണ്ടു്. അതിന്റെ മേൽ സപ്തലോഹംകൊണ്ടു വാർത്തുണ്ടാക്കിയതും കാണികളെ ഭയപ്പെടുത്തുന്നതുമായ ഒരു ഭീകരവിഗ്രഹം നിലകൊള്ളുന്നുണ്ടു്. അതു് അവിടെ കാണുന്ന ആ കിളിവാതിൽ കാവൽക്കാരനാണെന്നനുമാനിക്കാം. അതിന്റെ കയ്യിൽ ലോഹനിർമ്മിതമായ ഒരു ഗദയുണ്ടു്. ഗദയെ ചുഴററിക്കൊണ്ടാണ് നില്ക്കുന്നതു്. ലോഹനിർമ്മിതമായ ഒരു ചക്രം കയ്യിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു് തിരിക്കയാണെന്നു തോന്നുമാറ് അത്ര വേഗത്തിലാണ് അതു് ആ ഗദ തിരിക്കുന്നതു്. ആ മൂർത്തിയും അതിന്റെ കയ്യിലിരിക്കുന്ന ഗദയും അതു ചുഴററുന്നതിന്റെ വേഗതയും എല്ലാംകൂടി കണ്ടു് റാഡ്റിക്കും കൂട്ടരും ഭയവിഹ്വലരായി അന്തംവിട്ടു നിന്നുപോയി. അല്പസമയം അങ്ങനെനിന്നശേഷം റാഡ്റിക്ക് ധൈര്യംഅവലംബിച്ചു് മുമ്പോട്ടു നീങ്ങി. ആ പ്രതിമയുടെ അടുത്തുചെന്നു നിന്നിട്ടു് പറഞ്ഞു: "ഞാനീ കോട്ടയിൽ ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന രഹസ്യം കണ്ടുപിടിക്കുവാനാണ് വന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് അകത്തുകടക്കാൻ അനു

വരികയാണ്. അതു കേട്ട ഉടനെ മൂർത്തിയുടെ ശബ്ദം നിശ്ചലമായി വെറും ഒരു പ്രതിമയെപ്പോലെ നിന്നു. റാല്ഫ് തന്റെ അന്വേഷണം തുടർന്നുകൊണ്ടു മുന്നോട്ടു നടന്നു. അങ്ങനെ അവർ ഒരു മുറിയിൽ എത്തി.

പ്രസ്തുത മുറിയുടെ മേൽതട്ട് തേക്കുപലകയായിരുന്നു. ചുവർ സ്വർണ്ണത്തകിടുകൾ പൊതിഞ്ഞതായിരുന്നു. മുറിയുടെ നടുവിൽ സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുണ്ടാക്കി രത്നങ്ങൾ പതിച്ച ഒരു മേശ. മേശപ്പുറത്ത് ഒരു പെട്ടി വെച്ചിട്ടുണ്ട്. സ്വർണ്ണംകൊണ്ടുള്ളതാണാ പെട്ടി. രത്നങ്ങൾ പതിച്ച് മോടിപിടിപ്പിച്ചിട്ടുമുണ്ട്. അതിന്റെ പുറത്ത് മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന ലിപികളാൽ കൊത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഈ മാന്ത്രികക്കോട്ടയുടെ രഹസ്യം ഇതിലുണ്ടെന്ന്. റാല്ഫ് ഉത്കണ്ഠയോടെയാണ് ആ പെട്ടി തുറന്നു. പട്ടുവസ്ത്രത്തിൽ പൊതിഞ്ഞ പുരാതനം ചെമ്പുതകിടുകളാണതിൽനിന്ന് കണ്ടുകിട്ടിയത്. അത് അഴിച്ചു നോക്കി. പുരാതനം യോദ്ധാക്കളുടെ പടമായിരുന്നു അതിൽ കണ്ടത്. എന്നാൽ അവരുടെ വസ്ത്രധാരണസമ്പ്രദായം മറ്റേതോ സ്ഥലത്തുള്ള രീതിയിലായിരുന്നു. സ്പെയിൻവസ്ത്രധാരണത്തിൽനിന്നു വ്യതിചലിച്ചതായിരുന്നു. അവർ നല്ല പടക്കുതിരകളുടെ പുറത്ത് കയറിയിരിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി റാല്ഫിന്. അമ്പും വില്ലും ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവ ഇക്കി സമ്പ്രദായത്തിലുള്ളതാണ്. അതിന്റെ താഴെ എഴുതിയിരുന്നു. ഇവരാണ് നിന്റെ ഭരണകൂടം പിടിച്ചടക്കുന്ന ധീര യോദ്ധാക്കൾ. റാല്ഫും കൂട്ടരും ആ പടത്തെത്തന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ അവർക്കു തോന്നി ആ ചിത്രം ചലിക്കുന്നുണ്ടെന്ന്. ആ ചിത്രം ജീവനുള്ളതായിത്തീർന്നു. വാസ്തവത്തിൽ മനുഷ്യരാണ് അവരെന്ന് റാല്ഫിനു തോന്നിത്തുടങ്ങി. അങ്ങനെ അവരെ നോക്കിക്കൊണ്ട് നില്ക്കുന്നതിനിടയിൽ വലിയ ഒരു ബഹളം കേട്ടു. അവർ ഉടനെ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അവിടെ ഒരു യുദ്ധക്കളം കാണപ്പെട്ടു. സൈന്യങ്ങൾ പരസ്പരം പൊരുതുകയാണവിടെ. അവർക്കുണ്ടായ അത്ഭുതം അനിതരസഹജമായിരുന്നു.

അവർ ഓർത്തു ആ കോട്ട എവിടെ പോയി? ആ ചിത്രങ്ങൾ എവിടെ? എന്നൊന്നും അവർക്കറിഞ്ഞുകൂടാ എങ്കിലും മുൻഭാഗത്തു് രണാങ്കണമാണു്. ഇതൊക്കെ എങ്ങിനെ സംഭവിച്ചു എന്നു് ആലോചിക്കുന്നതിനിടയിൽ യുദ്ധകോലാഹലത്തിന്റെയും വാദ്യഘോഷങ്ങളുടേയും ശബ്ദം അവരുടെ കർണ്ണപുടങ്ങളിൽ വന്നലച്ചു. അതോടെ അവരുടെ കർണ്ണപുടങ്ങൾക്കു് ശ്രവണശക്തിയില്ലാതായി. ഒരു ഭാഗത്തുനിന്നുകൊണ്ടു് സമരം ചെയ്തിരുന്നതു് ക്രിസ്തീയഭടന്മാരാണു്. അവരിൽ പലരും റാഡ്റക്കിനും കൂട്ടർക്കും സുപരിചിതന്മാരായിരുന്നു. എന്നാൽ മറുഭാഗത്തുനിന്നുകൊണ്ടു് പൊരുതുന്ന വെള്ള തലപ്പാവുകാർ അപരിചിതരായ വിദേശികളാണു്. അവരുടെ പടമാണു് ആ പെട്ടിയിൽനിന്നു കിട്ടിയ ആ ലിഖിതത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതു്.

രണ്ടു ഭാഗത്തുനിന്നും ഘോരസമരം നടക്കുന്നുണ്ടു്. ആദ്യം ക്രിസ്തീയഭടന്മാർ എതിരാളികളെ പിന്നോട്ടോടിച്ചു. പിന്നീടു എതിരാളികൾ ക്രിസ്ത്യാനികളെ പലായനം ചെയ്യിച്ചു. അങ്ങനെ തീവ്രസമരം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ അപരിചിതസേനയുടെ സമരം ശക്തിമത്തായി. ക്രൈസ്തവസേന പലായനംചെയ്തു. അതിൽ ഒരാൾ കിരീടം ധരിച്ചിരിക്കുന്നതായി റാഡ്റക്ക് കണ്ടു. അയാളുടെ മുഖം എതിർവശത്തേക്കായിരുന്നു. അയാളുടെ സ്വഭാവവും വസ്ത്രധാരണവും എല്ലാംതന്നെ റാഡ്റക്കിന്റേതുപോലെയായിരുന്നു. തന്റെ പടക്കുതിരയെപ്പോലെതന്നെയുള്ള ഒരു കുതിരപ്പുറത്താണയാളും കയറിയിരുന്നതു്. ക്രിസ്ത്യാനികൾ അവനവന്റെ ജീവനെ രക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി ഓടുകയാണു്. എന്നാൽ ആ കിരീടധാരി ഒരു ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ യുദ്ധക്കളത്തിൽകൂടി ഓടുന്നതുകണ്ടു. പിന്നീടാ രൂപം എവിടെ പോയി എന്നു അവർക്കറിഞ്ഞുകൂടാ.

ഏവംവിധങ്ങളായ കാഴ്ച റാഡ്റക്കിനേയും കൂട്ടരേയും അന്ധാളിപ്പിച്ചു. മൃതശരീരങ്ങൾ നിറഞ്ഞുകാണുന്ന ആ രണാങ്കണത്തിലേക്കു് നോക്കി അശ്രുധാര വീഴ്ത്തി. അവർ ഓടി രക്ഷപ്പെടുവാൻ വേണ്ടി പുറത്തേക്കു് വന്നു.

സപ്തലോഹനിർമ്മിതമായ ആ വിഗ്രഹം അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ വൃദ്ധന്മാർ മരിച്ചുകിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ പുറത്തേക്കു വന്നതോടെ ഇടിവെട്ടുന്നതുപോലെ ഒരു ശബ്ദം കേട്ടു. അവർ കണ്ടുമടങ്ങിയ ആ മാന്ത്രികകോട്ട കത്തി എരിയുകയായിരുന്നു. അല്പ സമയത്തിനുള്ളിൽ ആ കോട്ട മുഴുവൻ കത്തിതുടങ്ങി. അതിൽ നിന്നു ചാമ്പൽ പുറത്തേക്കു വരുന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ആ ചാമ്പൽകട്ടകൾ വന്നു വീഴുന്നിടമെല്ലാം രക്ത തുള്ളികളാൽ നിറയപ്പെട്ടു.

പ്രസ്തുത ഐതിഹ്യം എത്രകണ്ട് വാസ്തവമാണെന്ന് ആരു കണ്ടു. എന്നാൽ ചരിത്രഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന വിശ്വാസയോഗ്യമായ സംഗതികൾ എന്താണെന്നു നോക്കാം.

III

മുസ്ലിംകൾ ആഫ്രിക്കൻ തീരപ്രദേശങ്ങൾ പിടിച്ചടക്കി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവരുടെ ദൃഷ്ടി സ്പെയിനിന്റെ മേൽ പതിഞ്ഞു. ചുറ്റുപാടുമുണ്ടായിരുന്ന ദ്വീപുകളിലെ ജനങ്ങളിൽനിന്ന് സ്പെയിനിന്റെ ഏതാണ്ടൊരു വിവരം മുസ്ലിംകൾക്ക് കിട്ടികഴിഞ്ഞിരുന്നു. ദ്വീപുവാസികളും സ്പെയിനും അത്ര സൌഹാർദ്ദത്തിലല്ലായിരുന്നതാണ് അവർ മുസ്ലിംകളോടനുഭാവികളായിതീരുവാൻ കാരണം. സ്പെയിനിൽ സമാധാനസമേതം ജീവിക്കുവാൻ സാധിക്കാതെ ഒരു ജനപ്രവാഹം ആഫ്രിക്കൻ തീരപ്രദേശങ്ങളിലേക്കു കുടിയേറി താമസിക്കയുമുണ്ടായി. അവരിൽനിന്നും സ്പെയിനിലെ ആ ദുർഭരണത്തിന്റെ വിവരണം കിട്ടികൊണ്ടിരുന്നു. അന്ന് ആഫ്രിക്ക തീരപ്രദേശങ്ങളിലെ ഭരണകർത്താവ് മൂസാ ബിൻനസീർ എന്നൊരാളായിരുന്നു. സ്പെയിനിന്ന് സമീപമുള്ള ദ്വീപുകളെ ആക്രമിക്കുവാൻവേണ്ടി ചെറുവിഭാഗം സൈന്യങ്ങളെ അയയ്ക്കുകയാണദ്ദേഹം ചെയ്തത്. താമസംവിനാ അവക്കളെ് അധീനമായി. എന്നാൽ അതിൽപെട്ട സ്യൂട്ടാ അധീനമാവുകയുണ്ടായില്ല. അതിന്റെ ഭരണാധികാരി കോണ്ട്ജോലിൻ എന്ന ആൾ വെറും ഒരു

നാട്ടുരാജാവു മാത്രമായിരിക്കെ വിപുലമായൊരു സേനയോടു കൂടി ചെന്നു് സ്പെയിനെ ആക്രമിക്കുന്നതു് അത്ര ഉചിതമല്ലെന്നായിരുന്നു മൂസയുടെ അഭിപ്രായം. സമുദ്രത്തിൽക്കൂടി ചെന്നുവേണം അതിനെ ആക്രമിക്കുവാൻ. അതു് സ്വദേശംവിട്ടു് വളരെ അകലത്തു് എത്തിയിരിക്കെ മുസ്ലിംഭടന്മാരെ അവിടെ കൊണ്ടുചെന്നു ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു് അത്ര നന്നല്ലെന്നാണു് മൂസ പറയുന്നതു്.

കോണ്ടു്ജോലിൻ, റാഡ്റിക്കിനു് കപ്പംകൊടുക്കുന്ന നാട്ടുരാജാവാണു്. എന്നാൽ ഇടക്കാലംകൊണ്ടു് അവർ അത്ര രസത്തിലല്ലാതായിരിക്കയാണു്. അതുകാരണം ജോലിൻ റാഡ്റിക്കിന്റെ രക്തത്തിൽ ദാഹമുള്ളവനായിരുന്നു. പ്രസ്തുത കാലങ്ങളിൽ ഒരാചാരമുണ്ടായിരുന്നു നാട്ടുരാജാക്കന്മാരും പ്രഭുക്കളും അവരുടെ പുത്രന്മാരെയും പുത്രികളേയും സ്പെയിൻ രാജകൊട്ടാരത്തിൽ കൊണ്ടുചെന്നു താമസിപ്പിച്ചിരുന്നു. അവിടത്തെ ജീവിതംകൊണ്ടു് രാജകീയജീവിതത്തിന്റെ വശങ്ങളും, ഭരണപരമായ പരിജ്ഞാനവും കൈവരുത്തുവാൻ സാദ്ധ്യതയുണ്ടെന്നു കരുതിയാണു് അവർ അങ്ങനെ ചെയ്തിരുന്നതു്. കോണ്ടു്ജോലിൻ തന്റെ പുത്രിയെ റാഡ്റിക്കു് രാജകൊട്ടാരത്തിൽ അയച്ചിരുന്നു. അവിടെയാണെങ്കിൽ അവൾക്കാവശ്യമായ യാതൊരുവിധ പഠനത്തിനും സൗകര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല അവളോടുള്ള പെരുമാറ്റം മര്യാദകെട്ടതുംകൂടിയായിരുന്നു. സംസ്കാരസമ്പന്നയായ അവൾക്കു് അവിടത്തെ ദിനകഴിവിതം അനാദരണീയമായി തോന്നി. അവൾ തന്റെ പിതാവിനു് വേദനാജനകമായ ഒരു കത്തു് എഴുതി അയച്ചു. അതിൽ റാഡ്റിക്കിന്റെ ദർബാറികൾ കാട്ടിപ്പോരുന്ന അഴിമതികളും അവർ തന്നോടു കാണിക്കുന്ന ലജ്ജാവഹമായ പെരുമാറ്റങ്ങളും വിശദീകരിച്ചുകൊണ്ടു് അവരുടെ ഇടയിൽ താമസിച്ചു ചാരിത്രഭംഗം വരുത്തുവാൻ ഇടയാക്കാതെ തന്നെ ഉടനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകണമെന്നു് അപേക്ഷിച്ചിരുന്നു.

മകളുടെ കത്തുകിട്ടിയ ഉടൻ കോണ്ട് ജൂലിൻ സ്പെയിൻ രാജസന്നിധിയിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടു. റാഡ്റിക്ക് അയാളെ ഗംഭീരമായ നിലയിൽ സ്വീകരിച്ചു. അയാൾക്ക് പ്രത്യേകം സമ്മാനങ്ങൾ നൽകിക്കൊണ്ട് വളരെയൊക്കെ പ്രശംസിച്ചു. എന്നാൽ അതുകൊണ്ടൊന്നും ജൂലിൻ സന്തുഷ്ടനായില്ല. എങ്കിലും അതൊന്നും പ്രകടിപ്പിക്കാതെ ഏതാനും ദിവസം അവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. അതിനുശേഷം തന്റെ പുത്രിയോടുകൂടി നാട്ടിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടു. അയാളെ യാത്രയയച്ചുകൊണ്ട് റാഡ്റിക്ക് പറഞ്ഞു: "സ്യൂട്ടായിൽ ആനറാഞ്ചൻ വളരെയുണ്ടെന്ന് കേട്ടു. അവയിൽ നല്ല ജാതി നോക്കി ഏതാനും എണ്ണം പിടിപ്പിച്ചയച്ചാൽ ഉപകാരമായിരിക്കും." അതിന്ന് മറുപടിയായി ജൂലിൻ പറഞ്ഞു: "അതിനെന്താണ് വിഷമം! അങ്ങ് ഇതുവരെ കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത തരത്തിൽപെട്ട നല്ല ജാതി ആനറാഞ്ചൻ എത്ര വേണമെങ്കിലും അയച്ചുതരാമല്ലോ!" അയാളുടെ ആ വാക്കുകളുടെ ഉദ്ദേശം അറബിഭടന്മാരെ അയച്ചുകൊടുക്കാമെന്നായിരുന്നു. ആഫ്രിക്കൻ തീരപ്രദേശങ്ങൾ പിടിച്ചടക്കിയ അവർ അടുത്ത പടിയായി യൂറോപ്പിലേക്ക് തിരിയാൻ ആലോചിച്ചുവരികയാണെന്ന് അയാൾ കേട്ടിരുന്നു. അവരെ സേവ പിടിച്ചാൽ റാഡ്റിക്കിനെ വധിക്കാൻ സാധ്യതയുണ്ടെന്ന് കണ്ടാണ് ജൂലിൻ അങ്ങനെ പറഞ്ഞത്. അയാൾ തന്റെ രാജധാനിയിൽ എത്തിയ ഉടനെ മൂസാബിൻ നസീറിനെ അറിയിച്ചു: "നിങ്ങൾ സൈന്യസമേതം ഇങ്ങോട്ട് വന്നാൽ നമുക്ക് സ്പെയിൻ പിടിച്ചടക്കാം. അതിനുവേണ്ട എല്ലാവിധ ഒത്താശകളും ചെയ്യാമെന്നുമാണറിയിച്ചിരുന്നത്. മൂസക്ക് അത് അത്ര വിശ്വാസയോഗ്യമായി തോന്നിയില്ല. വൈരികൾ എടുത്ത ഒരു നയമായിരിക്കും ഇതെന്നാണ് മൂസ ധരിച്ചത്. ഏതാനും ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിട്ടും മൂസാബിൻനസീർ വന്നുചേരാത്തത് കണ്ടുകൊണ്ട് ജൂലിൻ അന്വേഷിച്ചു പുറപ്പെട്ടു. അയാൾ മൂസയെ കണ്ടുമുട്ടിയ ഉടൻ ഇതംപ്രഥമമായി അറിയിച്ചത് സ്പെയിനിലെ സ്ഥിതിഗതികളാണ്. അതിനുശേഷം റാഡ്

റക്കും താനുമായുള്ള വൈരവും അതിനിടയാക്കിയ സംഗതികളും വിശദമാക്കി. പിന്നീട് യേശുദേവനെക്കൊണ്ട് സത്യംചെയ്തിട്ട് പറഞ്ഞു: "നിങ്ങൾ സ്പെയിൻകാരോട് പൊരുതുകയാണെങ്കിൽ എന്റെ ശക്തിക്കനുസരണമായ സഹായങ്ങൾ ചെയ്തുതരുന്നതിനോടൊപ്പം നിങ്ങളുടെ സമരം എനിക്ക് ചെയ്യുന്ന ഒരു ഉപകാരമായി ഗണിക്കുന്നതും, അത് ജീവപര്യന്തം മറക്കാതിരിക്കുന്നതുമാണ്."

ഇത്രയൊക്കെയായിട്ടും കൌണ്ട് ജൂലിയന്റെ പ്രതിജ്ഞകളെ വിശ്വസിക്കുവാൻ മൂസ ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല. അദ്ദേഹം സ്പെയിനിലേക്ക് പുറപ്പെടുന്നതിനുപകരം തന്റെ അനുയായികളിൽ ഒരാളായ താരീഫിനെ സ്പെയിൻ തീരപ്രദേശങ്ങൾ ആക്രമിച്ച് അവിടത്തെ വിശദവിവരങ്ങൾ അറിയുവാൻവേണ്ടി അയച്ചു. അഞ്ഞൂറിൽപരം ഭടന്മാരടങ്ങിയ ഒരു സേനാവിഭാഗത്തോടുകൂടിയാണ് താരീഫ് പുറപ്പെട്ടത്. അദ്ദേഹവും സൈന്യങ്ങളും കപ്പലിറങ്ങിയ സ്ഥലത്തിന് താരീഫ് എന്നാണ് പേർ. സ്പെയിൻ തീരപ്രദേശങ്ങളിൽ പുരാതന പ്രധാന സ്ഥലങ്ങൾ താരീഫ് ആക്രമിച്ചു. ഒട്ടനവധി സാധനങ്ങളും ദ്രവ്യവും അദ്ദേഹത്തിന് കരസ്ഥമായി. അതിനുപുറമെ റോഡ്റിക്കിന്റെയും അയാളുടെ ഭരണകൂടത്തിന്റെയും, സൈന്യങ്ങളുടേയും, അവിടത്തെ യുദ്ധസന്നദ്ധതയിന്റേയും പൂർത്തിയായ വിവരം മനസ്സിലാക്കുവാൻ താരീഫിന് കഴിഞ്ഞു. യുദ്ധത്തിൽ ബന്ധനസ്ഥരാക്കപ്പെട്ട ജനങ്ങളുടെ സംസാരത്തിൽകൂടി റോഡ്റിക്ക് കൌണ്ട്ജൂലിയൻ കലഹത്തിന്റെ കാരണം സൂക്ഷ്മമായി മനസ്സിലായി. അതിനുശേഷം സ്പെയിൻ അതിർത്തിപ്രദേശങ്ങളിൽ പല സ്ഥലങ്ങളും ആക്രമിച്ചശേഷം മടങ്ങിപ്പോരുകയും അവിടെനിന്ന് കിട്ടിയ വിശദവിവരങ്ങൾ മൂസയുടെ മുമ്പിൽ സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

IV

അടുത്ത സംവത്സരത്തിൽ മൂസാബിൻ നസീർ തന്റെ സേനയിലെ സേനാനായകന്മാരിൽ അദ്വിതീയനായ ദേ പടുവും, ധൈര്യശാലിയുമായ താരിഖ് ബിൻ സിയാദിനെ

ഏഴായിരത്തിൽ പരം ഭടന്മാരോട് കൂടി സ്പെയിനിലേക്കയച്ചു. അവരിൽ ഒരു വിഭാഗം ബർബറികളും ബാക്കി അറബിയോദ്ധാക്കളുമായിരുന്നു. താരിക്കും സൈന്യങ്ങളും കപ്പൽ നിർത്തിയ സ്ഥലത്ത് വലിയതും വിശാലവുമായ ഒരു പാറക്കെട്ടുണ്ടായിരുന്നു. മുസ്ലിംസേന അവിടെ ഇറങ്ങി വിശ്രമിക്കയുമുണ്ടായി. ആ സ്ഥലമാണ് ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ "ജബലുത്താരിക്ക്" അഥവാ താരിക്ക് പർവ്വതം. ഇന്നാസ്ഥലം ഒരു തുറമുഖമാണ്. ബ്രിട്ടീഷ്കാരുടെ കൈവശമാണത്. എന്നാൽ വെള്ളക്കാരുടെ തടിച്ച നാവ് ആ പദത്തെ ജബ്റാൾട്ടറാക്കി മറിച്ചു. ആധുനിക ലോകം അതിനെ ജബ്റാൾട്ടർ എന്നു വിളിച്ചു വരുന്നു.

താരിക്കും സൈന്യങ്ങളും അവിടെ ഇറങ്ങിയ ശേഷം അവരെ വഹിച്ചുകൊണ്ട് വന്നിരുന്ന ആ കപ്പൽ അഗ്നിക്കിരയാക്കികളഞ്ഞുവത്രെ. അതിന്റെ ഉദ്ദേശം യുദ്ധത്തിൽ പരാജയമാണുണ്ടാവുന്നതെങ്കിൽ മടങ്ങിപ്പോകുവാൻ ആഗ്രഹിക്കാതെ വീരസ്വർഗ്ഗം വരിക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണ്. എന്നാൽ അവർ അവിടെ വന്നതിനു ശേഷം മുന്നോട്ട് വെച്ച കാൽ പിന്നോക്കം വലിക്കേണ്ടതായി വന്നിട്ടേയില്ല. ജബലുത്താരിക്കിൽ നിന്നവർ റാഡ്റക്കിന്റെ തലസ്ഥാന നഗരിയായ തലീതലയെ ലക്ഷ്യമാക്കി പുറപ്പെട്ടു. പോകുന്ന വഴിക്ക് ചെറിയ ചെറിയ യുദ്ധങ്ങൾ പലതുമുണ്ടായി. എന്നാൽ ആ ദേശത്തുണ്ടായിരുന്ന ക്രൈസ്തവസേന പരാജയം വരിച്ചു കീഴടങ്ങുകയാണ് ചെയ്തത്. മുസ്ലിംകളുടെ ധീര വീര്യ പരാക്രമങ്ങളെ വാഴ്ത്തുന്ന ശബ്ദമല്ലാതെ കേൾക്കാനില്ല. പ്രസ്തുത പ്രകീർത്തനങ്ങൾ റാഡ്റക്കിന്റെ കർണ്ണപുടങ്ങളിലെത്തി. അയാൾ തദ്ദേശിയരായ പ്രഭുക്കന്മാരെയും പാതിരിമാരെയും മറ്റ് ഉദ്യോഗസ്ഥപ്രമുഖന്മാരേയും വിളിച്ചു വരുത്തി കൂടിയാലോചന നടത്തി. അവരുടെ അഭിപ്രായം വൈരി തലസ്ഥാനനഗരിയിൽ എത്തുന്നതിനുമുൻപുതന്നെ അങ്ങോട്ടുചെന്നു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതാണുത്തമം എന്നായിരുന്നു. പ്രസ്തുത അഭിപ്രായത്തെ പരിഗണിച്ചു കൊണ്ട്

റാഡ്റിക്ക് ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. അറബി മുസ്ലിംകൾ ചില ക്രൈസ്തവ രാജ്യങ്ങൾ പിടിച്ചടക്കിയതു മൂലം അഹങ്കരിച്ചു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വളർന്നു വരുന്ന അഹങ്കാരം കൊണ്ടാണ് അവർ സ്പെയിനിലേക്ക് കാലെടുത്തു വെക്കുവാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടതു്. അവരെ വെറുതെ വിടുന്നതു് നമ്മുടെ നിലക്ക് യോജിച്ചതല്ല. എന്നാൽ അവരെ പരാജയപ്പെടുത്തുക എന്നതു് സ്പെയിനിനെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഭാരമേറിയ ഒരു സംഗതിയാണെതാനും. അതു കാരണം നമ്മുടെ ജനങ്ങൾ കഴിയും വിധത്തിലെല്ലാം ഭരണകൂടത്തെ സഹായിക്കേണ്ടതാണ് എന്നായിരുന്നു ആ വിളംബരത്തിന്റെ ചുരുക്കം. പ്രസ്തുത വിളംബരം സ്പെയിൻ നിവാസികളിൽ അതിതാ സാധാരണമായ ഉണർവുണ്ടാക്കി. അവർ കൂട്ടം കൂട്ടമായി രാജകീയ സൈന്യത്തിൽ വന്നു ചേർന്നു തുടങ്ങി. ക്രൈസ്തവ ദേവാലയങ്ങളി ലെല്ലാം പ്രാർത്ഥന തുടങ്ങി. നോക്കുന്നിടത്തെല്ലാം സംഘടനയും, സമ്മേളനവും, പ്രസംഗങ്ങളുമായി.

ഇരുപതു ലക്ഷം ജനങ്ങളാണ് പട്ടാളസേവനത്തിനു് മുൻകയ്യെടുത്തിറങ്ങിയതു്. അതിൽനിന്നു് ഒരു ലക്ഷം പേർ, അനവധി സമരമുഖങ്ങളിൽ പങ്കെടുത്തിട്ടുള്ളവരാണ്. അവരെ മാത്രം തിരഞ്ഞെടുത്തുകൊണ്ട് റാഡ്റിക്ക് പുറപ്പെട്ടു. അവർ ഒരു നദീതീരത്തെത്തിയപ്പോൾ വിവരം കിട്ടി മുസ്ലിംകൾ വളരെ അടുത്തെത്തിട്ടുണ്ടെന്നു്. അതു് കേട്ടശേഷം റാഡ്റിക്ക് മുമ്പോട്ടു് നീങ്ങാതെ അവിടെ തന്നെ താവളമടിച്ചു. അല്പസമയത്തിനു് ശേഷം മലയുടെ അപ്പുറത്തുനിന്നു് പൊടിപടലം ഉയരുന്നതായി കണ്ടു. പിന്നീടധികം താമസിച്ചില്ല, മുസ്ലിംസേന മലമുകളിൽ കൂടി ഇറങ്ങിവരുവാൻ! സ്പെയിൻ താവളത്തിൽ മുസ്ലിംകൾ എത്തിക്കഴിഞ്ഞു എന്ന വാർത്ത ഒരു സംസാരവിഷയമായി. റാഡ്റിക്ക് ആ ബഹളം കേട്ടുകൊണ്ടു് പുറത്തേക്കിറങ്ങി. അയാളുടെ കൂടാരത്തിനു് മുമ്പിൽ തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഉയർന്ന പാറ

പുറത്തു് കയറിനിന്നുകൊണ്ടു് മുസ്ലിംസേനയെ നോക്കി. വളരെ ചെറിയ ഒരു സേന! അവർ പരസ്പരം സംസാരിച്ചുംകൊണ്ടു്. ഒരു ലക്ഷം സ്പെയിൻ സൈന്യങ്ങളുടങ്ങിയ ആ പട്ടാളസമുദ്രത്തെ തരണംചെയ്യുന്നതു്. പുല്ലുപോലെ കരുതുകയാണവരെന്നു തോന്നും അവരുടെ നടത്തം കണ്ടാൽ! അതിനും പുറമെ കുതിരയും കുതിരക്കാരനും ഇരിമ്പുകൊണ്ടു് വാർത്തുണ്ടാക്കിയതുപോലെയാണു് റാഡ്റിക്കിനു് തോന്നിയതു്. അങ്ങിനെ ആ സേന നദീകരയിലെത്തി. സ്പെയിൻ സൈന്യത്താവളത്തിൻെറ നേരെ എതിർഭാഗത്തു് അവരും തമ്പടിച്ചു. രണ്ടുമൂന്നു ദിവസം അവിടെ താമസിച്ചു് വിശ്രമിക്കുന്നതിനിടയിൽ മുസ്ലിംകളുടെ പ്രതിനിധി പല പ്രാവശ്യവും റാഡ്റിക്കിനെ സമീപിച്ചു് സന്ധിയുപദേശിക്കുകയുണ്ടായി. എന്നാൽ അതൊന്നും റാഡ്റിക്കിൻെറ ചെവിയിൽ കയറുകയുണ്ടായില്ല. അവൻ കരുതി, വെറും ആറേഴായിരം വരുന്ന ഈ സേനയെ അടിപ്പെടുത്തുന്നതു് വലിയ വിഷമമുള്ള സംഗതിയല്ലാത്തതുകൊണ്ടു് സന്ധിസംഭാഷണത്തിൻെറ ആവശ്യമൊന്നും അവനില്ലെന്നു്. അങ്ങനെ രണ്ടു ഭാഗക്കാരും യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങി.

യുദ്ധം തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പു് അഞ്ഞൂറിൽപ്പരം ബർബരി യോദ്ധാക്കൾ എത്തിച്ചേർന്നു. അവരുടെ ആഗമനം മുസ്ലിംഭടന്മാരുടെ ധൈര്യത്തിനു് മാററു കൂട്ടി. എന്നിട്ടും രണ്ടുകൂട്ടരുടെ സൈന്യബലത്തിനു് അജഗജാന്തരമുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ലക്ഷം ക്രൈസ്തവഭടന്മാരും ഏഴായിരത്തി അഞ്ഞൂറ് മുസ്ലിംകളുമാണല്ലോ. അതായതു് ഒരു മുസ്ലിം ഭടനു് പത്തു് ക്രിസ്ത്യാനികൾ വീതം. പ ത്തഞ്ഞൂറ് മുസ്ലിംഭടന്മാർ വന്നുചേർന്നതു് റാഡ്റിക്ക് കാണുകയുണ്ടായി എങ്കിലും അതുകൊണ്ടൊന്നും അവൻ ഭയപ്പെട്ടില്ല. റാഡ്റിക്ക് തൻെറ സൈന്യങ്ങൾ അണിനിരക്കുവാൻ കല്പിച്ചു. അവർ പല ഭാഗങ്ങളായി തിരിഞ്ഞു് ഓരോ വിഭാഗത്തിനും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം നേതാക്കന്മാരുടെ മേൽനോട്ടത്തിൽ അണിനിരന്നിരിക്കയാണു്. സൈന്യങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ സ്വർണ്ണപല്ലക്കിൽ ആയുധ

ധാരിയായി റാഡ്റിക്ക് ഇരിക്കുന്നുണ്ട്. സ്പെയിൻ സേനയിൽ ഒരു വിഭാഗം അവരുടെ രാജപ്രമുഖനെ വളഞ്ഞ് കാവൽനില്ക്കുന്നു.

താരിക്ക് തന്റെ ന്യൂനപക്ഷസേനയെ അണിനിരത്തി. അതിനുശേഷം സൈന്യങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ മുൻഭാഗത്തായി വന്നു നിന്നു. എന്നിട്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "സത്യവിശ്വാസികളേ! ആഫ്രിക്ക ഇവിടെനിന്ന് വളരെ അകലെയാണ്. ചിറകുകൾ ഉണ്ടായാൽപോലും പറന്നെത്തുവാൻ വിഷമം. ഇടയിൽ ഒരു സമുദ്രം കിടക്കുന്നു. അതു തരണം ചെയ്യുവാൻ കപ്പലോ പത്തേമാരികളോ ഒന്നും ഇല്ലതാനും. പിന്നെ പിന്തിരിഞ്ഞോടേണ്ടിവന്നാൽ സമുദ്രത്തിൽ ചാടി മരിക്കയല്ലാതെ തരമില്ല. അതിൽ ഭേദം വൈരിസേനയാകുന്ന ഈ സമുദ്രത്തിൽ ചാടിവീണ് പടവെട്ടി മരിക്കുകയാണ്."

പ്രസ്തുത വാക്കുകൾ മുസ്ലിം ഭടന്മാരുടെ ധൈര്യത്തിന് മാറ്റു കൂട്ടിക്കൊണ്ട് ആവേശഭരിതരാക്കി. അവരുടെ കുതിരകൾ മുന്നോട്ടു ഇളകിത്തുടങ്ങി. തുടർന്നുകൊണ്ട് മൂന്നുപ്രാവശ്യം അല്ലാഹു അക്ബർ എന്നു വിളിച്ചു. മൂന്നാമത്തെ തക്ബീറോടുകൂടി കടിഞ്ഞാൺ വലിച്ചു പിടിച്ചു. കുതിരകൾ എതിരാളികളുടെ സേനയിലേക്ക് കുതിച്ചുകയറി. അണിനിരന്നു നിന്നിരുന്ന ക്രൈസ്തവ സൈന്യം ഛിന്നഭിന്നമായി. മുസ്ലിംകളുടെ പടക്കുതിരകളുടെ കുതിച്ചുകയറ്റവും അതിന്റെ പുറത്തിരിക്കുന്ന ഭടന്മാരുടെ ആയുധപരിചയവും സ്പെയിൻവാസികളെ അമ്പരപ്പിച്ചു. അങ്ങിനെ യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ സായാഹ്നമായി. നിശാദേവി അന്ധകാരമാകുന്ന പട്ടുകൊണ്ട് ആ രണാങ്കണത്തെ ആവരണം ചെയ്തു. ഇരുകക്ഷികളും അവരവരുടെ താവളങ്ങളിലേക്ക് പോയി.

ഇങ്ങനെ ഏഴുദിവസം നീണ്ടുനിന്ന സമരം. തീവ്രമായ ആ രണങ്ങളിൽ മുസ്ലിംകൾ കാണിച്ച രണപാടവം ക്രിസ്ത്യാനികളെ അത്ഭുതപരതന്ത്രരാക്കിച്ചമച്ചു. എന്നാൽ റാഡ്റിക്ക് അവരെ നിർബ്ബന്ധിച്ചു യുദ്ധംചെയ്യിക്കയായിരുന്നു. എട്ടാംദിവസം താരിക്കും സേനയും

പുറപ്പെട്ടതുതന്നെ യുദ്ധത്തിന്നൊരു അന്ത്യതീരുമാനമുണ്ടാക്കണമെന്ന ഏക ഉദ്ദേശത്തോടുകൂടിയായിരുന്നു. ദിവസം നീണ്ടുപോകുന്നതായാൽ റാഡ്റക്കിനെ സഹായിക്കുവാൻ കൂടുതൽ സൈന്യം വന്നുചേരാൻ ഇടയുണ്ടെന്ന് ആശങ്കയുമുണ്ടായിരുന്നു. അതിനിടവരുത്താതെ യുദ്ധം അവസാനിപ്പിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണെന്ന് കരുതിയ മുസ്ലിംകൾ "അല്ലാഹു അക്ബർ" എന്ന തക്ബീർ ധ്വനിയാൽ അന്തരീക്ഷത്തെ മുഖരിതമാക്കിക്കൊണ്ട് മുമ്പോട്ട് കുതിച്ചു. പ്രസ്തുത സമരത്തെ ചെറുത്തുനില്ക്കാനാവാതെ ക്രൈസ്തവസേന പിന്നാക്കം നീങ്ങിത്തുടങ്ങി. റാഡ്റക്കിനെ പരിസംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ പ്രത്യേക സേന ആത്മരക്ഷാർത്ഥം പലായനം ചെയ്തു. അസ്ത്രങ്ങൾ വർഷിക്കയാണ്. ഖഡ്ഗങ്ങൾ മിന്നൽപിണർപോലെ മിന്നിക്കൊണ്ട് ശത്രുസംഹാരം ചെയ്യുകയാണ്. കൈകാലുകൾ മുറിഞ്ഞുവീഴുന്നുണ്ട്. രക്തം നദിപോലെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മുസ്ലിംകൾ രക്തത്തിൽ കുളിച്ചു. അവരുടെ ആയുധങ്ങൾ രക്തം തുപ്പുകയാണ്. അങ്ങനെ മുസ്ലിംകൾ ജയിക്കുകയും, ക്രിസ്ത്യാനികൾ തോല്ക്കുകയും ചെയ്തു. റാഡ്റക്കിന്റെ സൈന്യം ഭൂരിഭാഗവും മരിച്ചു. ശേഷിച്ചവർ പടക്കളംവിട്ട് ഓടി രക്ഷപ്പെട്ടു.

അങ്ങനെ യുദ്ധം അവസാനിച്ച ശേഷം താരിഖ് അന്വേഷിച്ചു റാഡ്റക്ക് എവിടെയെന്ന്. മുസ്ലിംഭടന്മാർ ഒരു ശവശരീരത്തെ ചൂണ്ടിക്കൊണ്ടഭിപ്രായപ്പെട്ടു ഇതായിരിക്കണം റാഡ്റക്കെന്ന്. അവർക്കാർക്കും അയാളെ അത്ര പരിചയമില്ലല്ലോ. പിന്നീട് ഒരു ദിവസം ഒരു നദീകരയിൽ നിന്ന് റാഡ്റക്കിന്റെ വസ്ത്രങ്ങളും ആയുധവും കണ്ടുകിട്ടുകയുണ്ടായി. അതിൽനിന്നനുമാനിക്കാം. നിരാശാഭരിതനായി നദിയിൽ ചാടി മരിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ നദി തരണം ചെയ്യുവാൻ ശ്രമിക്കവെ മുങ്ങി ചാവുകയോ ആണ് ചെയ്തതെന്ന്. എന്നാൽ റാഡ്റക്ക് മരണപ്പെട്ടതായി സ്പെയിൻ ക്രിസ്ത്യാനികൾ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. അവ

രുടെ പുണ്യവാളന്മാരിൽ ഒന്നു ചേരുകയാണ് റാഡ്റക് ചെയ്തതെന്ന് ക്രിസ്ത്യപുരോഹിതന്മാർ പറഞ്ഞു പരത്തുകയും അതിനെ തുടർന്നു ഒരു കെട്ടുകഥ പറഞ്ഞുപരത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. "പുണ്യവാളന്മാരും മാലാഖമാരും അധിവസിച്ചുവരുന്ന ഒരു ദ്വീപിലാണ് റാഡ്റക്കുള്ളതെന്നും, അവിടെയുള്ള മാലാഖമാരെ സംഘടിപ്പിച്ച് ഒരു സൈന്യം ശേഖരിക്കുകയാണ് അയാളെന്നുമാണ് ഐതിഹ്യം." പ്രസ്തുത ഐതിഹ്യത്തെ പരിഗണിച്ചുകൊണ്ട് റാഡ്റക് വരുമെന്നും മുസ്ലിംകളെ ഉന്മൂലനംചെയ്ത് ക്രൈസ്തവരാജ്യം സ്ഥാപിക്കുമെന്നും വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് സ്പെയിനിൽ ക്രിസ്ത്യാനികൾ വളരെയൊക്കെ കാത്തിരുന്നുനോക്കി. പ്രസ്തുത വിജയത്തിനുശേഷം സ്പെയിനിലും അതിൻെറ പരിസരപ്രദേശങ്ങളും പിടിച്ചടക്കുവാൻ താറഖ് സേനാനായകന് നിഷ്പ്രയാസം സാധിച്ചു.

പ്രസ്തുത വിവരം മൂസാബിൻനസ്വീറിനെ അറിയിക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം പതിനെണ്ണായിരം ഭടന്മാരോടുകൂടി വന്നുചേർന്നു. പ്രസ്തുത സേന വരുന്നവഴിയിലുണ്ടായിരുന്ന ക്രൈസ്തവരാജ്യങ്ങൾ എല്ലാം തന്നെ അവരെ സ്വീകരിച്ചു. അതിനുശേഷം മൂസാബിൻനസീറും താറക്കും കൂടി സ്പെയിൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ നടപ്പിലുണ്ടായിരുന്ന പഴയ നിയമങ്ങളെല്ലാം നീക്കി പുതിയ നിയമം നടപ്പിൽ വരുത്തി. അതിനുശേഷം സ്പെയിൻപ്രജകൾ സമാധാനപൂർവ്വം ജീവിച്ചുതുടങ്ങി. അവരിൽ സമത്വം ഉടലെടുത്തു. ഗാഥ്റാജരുടെ ഭരണത്തിൽ ആഹാരത്തിനുപോലും കിട്ടാതെ വിഷമിച്ചിരുന്ന സാധുക്കൾ, സുഖികളായി ജീവിക്കാനാരംഭിച്ചു.

സ്പെയിനെ ഫ്രാൻസിൽനിന്നു വേർപ്പെടുത്തുന്ന പെരിനേസ് പർവ്വതങ്ങൾ വരെ വിസ്തൃതമാക്കിയത് മൂസാബിൻനസീർ, താറഖ് എന്നീ രണ്ടു പേരും കൂടിയാണ്. അതിനുശേഷം അവർ പ്രസ്തുത പർവ്വതത്തിൻെറ ശിഖരത്തിൽ കയറിനിന്നുകൊണ്ട് ഫ്രാൻസിലേക്കു കണ്ണോടിച്ചു. അപ്പോൾ അവർക്ക് തോന്നി ഇവിടെനിന്ന് താഴോട്ടിറങ്ങിയാൽ ക്രൈസ്തവസാമ്രാജ്യങ്ങളെല്ലാംതന്നെ കൈവശ

മാക്കാമെന്നു്. എന്നാൽ പ്രസ്തുത ആലോചന നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കവെ ചിലാസമരത്തിൽനിന്നവരെ മടക്കിവിളിച്ചു. അതിനാൽ അവരുടെ ആ ഉദ്ദേശം സാദ്ധ്യതയിൽ കൊണ്ടുവരുവാൻ സാധിക്കാതെ പോയി. ഫ്രാൻസിനു് മുസ്ലിംകളോടു് പൊരുതാതെയും കഴിഞ്ഞു.

(രണ്ടു്) മന്ത്രി മൻസൂർ.

ഉൻദുലുസ്സ് രാജാക്കന്മാരിൽ ഹക്കം രണ്ടാമൻ മഹാപണ്ഡിതനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വായനമുറിയിൽ ഏതാണ്ടു് ആറു് ലക്ഷത്തിൽപരം ഗ്രന്ഥങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. ഭീമമായ ഒരു തുക ആ ഇനത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് ചിലവായിട്ടുണ്ടു്. പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഭൂരിഭാഗവും അദ്ദേഹം വായിച്ചുതീർത്തിരുന്നു. ഓരോ ഗ്രന്ഥവും വായിച്ചു തീർന്നാൽ തനിക്കു് തോന്നുന്ന അഭിപ്രായം അതിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു് രേഖപ്പെടുത്തുക അദ്ദേഹത്തിന്റെ പതിവായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലത്തു് ഭരണകൂടത്തിന്റെ സ്ഥിതി അഭിനന്ദനാർഹമായിരുന്നു. ഖജാന പണംകൊണ്ടു് നിറഞ്ഞിരിക്കയായിരുന്നു. അന്തഃഛിദ്രങ്ങളൊ അസ്വസ്ഥസംഭവങ്ങളൊ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഭരണീയരാണെങ്കിൽ സമാധാനപൂർവ്വം ജീവിച്ചുപോന്നു. പണ്ഡിതന്മാരേയും കൈത്തൊഴിൽകാരേയും ഉൻദുലുസ്സ് ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഉൻദുലുസിൽനിന്നു് പുറപ്പെടുന്ന വാണിജ്യകപ്പലുകൾ ആഫ്രിക്ക, ഇൻഡ്യ, ചൈന മുതലായ സ്ഥലങ്ങൾവരെ പോവാറുണ്ടായിരുന്നു.

ഒരു നദീതീരത്തു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കർതുബായാണു് ഉൻദുലുസിന്റെ തലസ്ഥാനം. പ്രസ്തുത നദിയെ വാദിയുൽകബീർ എന്നാണു് സംബോധന ചെയ്തിരുന്നതു്. പ്രസ്തുത നദീതടം പലവിധ ഫലവൃക്ഷങ്ങൾ നട്ടുവളർത്തുന്ന തോട്ടങ്ങളാൽ അലംകൃതമായിരുന്നു. സായാഹ്നസമയം അവിടം ജനനിബിഡമായിത്തീരും. പട്ടണവാസികളെല്ലാംതന്നെ അവിടെ വന്നുചേരും. ചിലർ നദീസ്നാനം നടത്തും, മറ്റുചിലർ ആ മണൽപുറത്തു് ആയുധവി

ഭ്യാസപ്രകടനവും, പരിശീലനവും നടത്തും. മററു ചിലർ ചെറുവക്ക തോണികളിൽ കയറി തുഴഞ്ഞു കളിക്കും. ഒരുവിഭാഗം പച്ചപ്പുൽ നിറഞ്ഞ തകിടികളിലിരുന്നുകൊണ്ട് സൊള്ളുകയായിരിക്കും. മററു ചിലർ ഗാനാലാപത്തിൽ നിമഗ്നരായിരിക്കാണാം. എന്നുവേണ്ട ഓരോ തരത്തിലും ഉല്ലാസമായി കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുന്ന ജനാവലിയുടെ സങ്കേതസ്ഥലമാണതെന്നു് പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ.

ഒരു ദിവസം സന്ധ്യാസമയത്തു് തോട്ടത്തിൽ നല്ല ഇരുട്ടു വന്നിരുന്നു. ഏതാനും പേർ അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കുന്നുണ്ടു്. ഭൂരിഭാഗവും ഭവനങ്ങളിലേക്കു് മടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. നഗരത്തിന്റെ പുഷ്പങ്ങളിൽതട്ടിവരുന്ന മന്ദമാരുതൻ പാന്ഥന്മാരുടെ നാസികാരന്ധ്രങ്ങളെ ആകർഷിക്കയാണ്. വൃക്ഷങ്ങളിൽ തൂക്കിയിട്ടിരിക്കുന്ന റാന്തലുകളുടെ വെളിച്ചം നദീജലത്തിൽ മിന്നിത്തിളങ്ങുന്നുണ്ടു്. നാലഞ്ചു ചെറുപ്പക്കാർ അവിടെ വന്നു. അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന ജലാശയത്തിലെ മതിലുകളിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു് അവർ സംസാരിക്കയാണ്. സ്നേഹിതന്മാരായ അവർ നാട്ടുവർത്തമാനം, വീട്ടുവർത്തമാനം, എന്നുവേണ്ട എല്ലാവിഷയവും എടുത്തിട്ടുണ്ടു്: ഇടയ്ക്കിടക്കു് ചിരിക്കുന്നുമുണ്ടു്. എന്നാൽ അവരിൽ അഞ്ചാമൻ നന്നെ മെലിഞ്ഞ ഒരു മനുഷ്യനാണ്. അയാൾ അവരുടെ തമാശകളിലൊന്നും പങ്കുകൊള്ളാതെ എന്തോ ഗാഢമായി ചിന്തിക്കുന്നതുപോലെ അങ്ങനെ ഇരിക്കുകയാണ്. അതുകണ്ടു് അയാളുടെ സ്നേഹിതന്മാരിൽ ഒരാൾ ചോദിച്ചു:— "എടയ് മുഹമ്മദുബിൻഅബിആമിർ! നിങ്ങളെന്താണിത്ര വളരെ ആലോചിക്കുന്നതു്? ഇങ്ങോട്ടു് നോക്കൂ! ഇന്നത്തെ ദിവസം എത്ര നല്ലതാണ്. നദിയാണെങ്കിൽ നമ്മെ നോക്കി പുഞ്ചിരിയിടുന്നതുപോലെ ചെറുതായി ഒരു ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു് അങ്ങിനെ പ്രവഹിക്കുന്നു. ഇവിടെ വന്നു ചേർന്നു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ലോകചിന്തകളൊന്നും മനസ്സിനെ അലട്ടാത്തവിധം അത്ര ഉല്ലാസജനകമാണിന്നത്തെ അന്തരീക്ഷം. അതിലൊന്നും ലയിക്കാതെ ചിന്താമഗ്നനായി കഴിയുന്ന നിങ്ങളുടെ ശിരോലിഖിതമാണ് കഷ്ടം."

മുഹമ്മദ്ബിൻഅബിആമിർ പ്രതിവചിച്ചു. "ഇനിയൊരവസരത്തിൽ ഈ തോട്ടത്തിന്റെയും, ഈ കാണപ്പെടുന്ന രമ്യഹർമ്മങ്ങളുടേയും എല്ലാം ഉടമസ്ഥനാവാനുള്ള ഭാഗ്യം എനിക്കുണ്ട്. ഈ വാദിയുൽകബീറിൽ തോണി കടത്തുന്ന തോണിക്കാർ പോലും എന്റെ ദീർഘായുസ്സിന്നായി പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന ഒരു കാലം വരാൻ പോകുന്നുണ്ട്. നമ്മുടെ നാട്ടിൽ വലിയവർ എന്നു പറയുന്ന ഓരോ വ്യക്തികളും എന്റെ മുമ്പിൽ നമ്രശിരസ്കരാവേണ്ടിവരും. എന്റെ ഈ സംസാരങ്ങൾ കേൾക്കുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്ക് അത്ഭുതം തോന്നുന്നുണ്ടാവാം. ഞാൻ തമാശയൊന്നും പറയുകയല്ല. നേരാണിപറയുന്നത്. അതായത് ഇവിടത്തെ രാജസ്ഥാനം എനിക്ക് കരഗതമാകുവാൻ കാലതാമസമില്ലെന്നർത്ഥം. നിങ്ങൾക്ക് എന്തൊക്കെയാണാഗ്രഹമെന്നു വെച്ചാൽ ഇപ്പോൾതന്നെയങ്ങു പറഞ്ഞോളൂ. പിന്നീട് ഇതുപോലെ ഒരവസരം കിട്ടുമെന്ന് തോന്നുന്നില്ല. ഞാൻ രാജാവായിക്കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം സംസാരിക്കാൻ അവസരം കിട്ടിയാൽതന്നെ ഇത്രതന്നെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടെ തുറന്നു സംസാരിക്കാൻ അവസരം കിട്ടുകയില്ല. അതുകൊണ്ട് എന്റെ രാജ്യഭരണകാലത്തു സാധിക്കാനാഗ്രഹമുള്ള സംഗതികൾ എന്തൊക്കെയാണെന്ന് ഇപ്പോൾതന്നെ തുറന്നുപറയുന്നതാണുത്തമം."

അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്നേഹിതന്മാർ കരുതി മുഹമ്മദ് തമാശ പറയുകയാണ് എന്ന്. അവർക്ക് ചിരി അടക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അവർ പൊട്ടിച്ചിരിക്കയാണ്. അതിനിടയിൽ ഒരാൾ തുടർന്നു:—
"സഹോദരാ! നിങ്ങൾ ഇവിടത്തെ രാജാവാകുകയാണെങ്കിൽ എന്നെ മലാഗയിലെ ഗവർണ്ണറാക്കിയേക്കണം. അവിടത്തെ മുന്തിരിങ്ങാ ബഹു രസികനാണ്. എനിക്കതു വലിയ ഇഷ്ടമാണുതാനും."

രണ്ടാമൻ തന്റെ ആഗ്രഹം വിശദമാക്കി:— "വയറുനിറച്ചു ആഹാരം കിട്ടിയാൽ ഞാൻ ദൈവത്തെ വാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമായിരുന്നു. അതിരിക്കട്ടെ നിങ്ങൾ രാജാവാകുകയാണെങ്കിൽ എന്നെ ഖുർതുബാ ചന്തയുടെ മാനേജരാക്കിയേക്കണം. വല്ലവല്ല

ആഹാരങ്ങളൊക്കെ അവിടെ കിട്ടും. മേനേജരായതുകൊണ്ടു് പണം കൊടുക്കേണ്ടിവരികയുമില്ല.'' മൂന്നാമൻ തുടർന്നു:— ''എന്നെ ഇവിടുത്തെ പട്ടണാധികാരിയാക്കിയാൽ മതി. ഇവിടത്തെ എല്ലാ സംഗതികളും എന്റെ അധീനതയിലും മേൽനോട്ടത്തിലും ആയിത്തീരും. പിന്നെ സുഖമായി അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടാം.

മുഹമ്മദുബ്നിൻ അബീആമിറിന്റെ സ്നേഹിതന്മാരിൽ നാലാമൻ ഒന്നും തന്നെ പറയാതെ മറ്റുള്ളവരുടെ സംസാരം ശ്രവിച്ചു പുച്ഛസ്വരത്തിൽ ചിരിച്ചുകൊണ്ടങ്ങനെ ഇരിക്കയായിരുന്നു. മററു മൂന്നുപേരും അവരുടെ ആഗ്രഹം വിശദമാക്കിക്കഴിഞ്ഞതിനുപ്പുറം അവൻ എഴുന്നേററുനിന്നുകൊണ്ടു് ഇബ്നുഅബീആമിറിന്റെ താടിക്കു് പിടിച്ചുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞു:— ''എടാ തെണ്ടി! ഇൻട്ടുലുസിലെ രാജസ്ഥാനം എവിടെ കിടക്കുന്നു. നിന്നെപ്പോലെയുള്ള തെണ്ടികൾക്കു് രാജസ്ഥാനം കിട്ടുകയോ? വിട്ടു് രാജകൊട്ടാരത്തിൽ എത്തിച്ചേരാക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടോ? അഥവാ നീ രാജാവായാൽ എന്നെ നഗ്നനാക്കി എന്റെ ദേഹമാസകലം തേൻ പുരട്ടണം. എന്നിട്ടു് ഒരു മുടന്തൻ കഴുതപ്പുറത്തുകയററി പട്ടണത്തിൽകൂടി കൊണ്ടുനടക്കണം. അപ്പോൾ ഈച്ചകളും ഉറുമ്പുകളും കൂടി എന്റെ ദേഹം പൊതിയും. അതുകണ്ടു് ജനങ്ങൾ ചിരിക്കട്ടെ.''

ഇബ്നുഅബീആമിർ അയാളുടെ കൈക്കു് തട്ടി താടി പിടിച്ചുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞു:— ''ആ ദിവസം അത്ര ദൂരമൊന്നുമല്ല. അന്നു് നീ ഈ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ ഓർത്തു പശ്ചാത്തപിക്കേണ്ടിവരും ഞാനിതൊന്നും മറക്കുകയില്ല. ഓരോരുത്തരുടേയും അഭിലാഷം സാധിച്ചു കൊടുക്കുകതന്നെ ചെയ്യും.

2

മുഹമ്മദുബ്നിൻഅബീആമിർ വെറുമൊരു കൂലിപ്രവൃത്തിക്കാരനായിരുന്ന കാലത്താണു് പ്രസ്തുത സംഭവങ്ങളൊക്കെയുണ്ടായതു്. പിന്നീടധികം താമസിയാതെ അദ്ദേഹം കർദുബയിലെ പ്രധാന ഖാസിയുടെ ഗുമസ്തനായി. എന്നാൽ പ്രസ്തുത ജോലി അധികദിവസം നീട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് സാധിച്ചില്ല. അ

ങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോഴാണ് ഹിഷാം രാജകുമാരനു് തന്റെ ജാഗീറുകളെ നിയന്ത്രിക്കുവാൻ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ ആവശ്യം നേരിട്ടതു്. അന്നത്തെ മന്ത്രിയായിരുന്ന വിസ്രഫിയുടെ ശുപാർശപ്രകാരം ഇബ്നുഅബിആമിർ ജാഗീറിന്റെ മേലധികാരിയായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു.

ഹിഷാം രാജകുമാരന്റെ കീഴിൽ ജോലിക്കാരനായ ശേഷം പലപ്പോഴും രാജധാനിയിൽ പോകേണ്ട ആവശ്യം വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ഹിഷാമിന്റെ മാതാവ് ഒരു ക്രൈസ്തവസ്ത്രീയായിരുന്നു. ഹക്കം രാജാവ് ആ സ്ത്രീയുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾക്ക് വഴിപ്പെട്ടിരുന്നു. ജാഗീർ ഭരണത്തിൽ ഇബ്നുഅബീആമിർ പ്രകടിപ്പിച്ച ഭരണനൈപുണ്യങ്ങളും രാജ്ഞിയെ പ്രസാദിപ്പിക്കുവാൻ കാരണമാക്കി. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഉൻദുലുസ് സാമ്രാജ്യത്തിലെ ധനകാര്യമന്ത്രി മരണം പ്രാപിച്ചു. രാജ്ഞിയുടെ അഭിപ്രായപ്രകാരം ഹക്കം രണ്ടാമൻ ധനകാര്യമന്ത്രി പദം മുഹമ്മദ്ബ്നുഅബീആമിറിനു് നൽകി.

ബുദ്ധിമാനും ഭരണതന്ത്രജ്ഞനുമായിരുന്നതിനുപുറമെ വലിയ ധർമ്മിഷ്ഠനും കൂടിയായിരുന്നു ഇബ്നുഅബീആമിർ. തനിക്കു കിട്ടുന്ന ശമ്പളത്തിൽ ഭൂരിഭാഗവും സാധുക്കൾക്ക് ധർമ്മം ചെയ്യുകയാണ് പതിവ്. അങ്ങനെ ഉൻദുലുസ് ജനതയിൽതന്നെ സംബന്ധിച്ചു് അളവററ സ്നേഹം ഉളവാക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് സാധിച്ചു. പൊതുജനങ്ങളുടെ കണ്ണിലുണ്ണിയായി അങ്ങിനെ കഴിയുകയാണ് ഇബ്നുഅബീആമിർ. ആ അവസരത്തിലാണ് അവിടത്തെ പോലീസ് ഡിപ്പാർട്ടുമെണ്ടിന്റെ മേലധികാരി ഉദ്യോഗം രാജിവെച്ചതു്. ധനകാര്യമന്ത്രിയായി സേവനം നടത്തിയിരുന്ന മുഹമ്മദ്ബിൻ അബീആമിറിനെ തൽസ്ഥാനത്തുനിന്നു് പോലീസ് മേധാവിയായി ഉയർത്തിയതു്.

ഇബ്നുഅബീആമിർ പോലീസ് മേധാവിയായി നിയമിക്കപ്പെട്ടിട്ടധികം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പ് ഹക്കം രണ്ടാമൻ മരിച്ചു. തൽസ്ഥാനം രാജകുമാരൻ ഹിഷാമിനു കിട്ടി. എന്നാൽ ഭരണപര

മായ കാൎയ്യങ്ങളിൽ അപ്രാപ്തനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. അതു് ഒരു നല്ല അവസരമായി കരുതിക്കൊണ്ടു് സചിവോത്തമൻ മിസ്ഹഫി ചില അധികാരപ്രമത്തതകളൊക്കെ നടത്തിത്തുടങ്ങി. അതു് ഇബ്നുഅബിആമിറിക്കു രസിച്ചില്ല. അവർതമ്മിൽ നീരസം ഉളവായി. അതിനെ തുടൎന്നു ഇബ്നുഅബിആമിറിയും അവിടത്തെ സേനാനായകനും കൂടി യോജിച്ചുകൊണ്ടു് മിസ്ഹഫിയെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കുകയും മന്ത്രിസ്ഥാനം ഇബ്നുഅബിആമിറിക്കു് കരഗതമാവുകയും ചെയ്തു.

രാജ്യഭരണപരമായ കാൎയ്യങ്ങളിൽ അശേഷം താല്പൎയ്യമില്ലാത്ത ഒരു പ്രകൃതിയായിരുന്നു ഹിഷ്ശാം. രാപ്പകൽ ദാസീദാസരുമായി സല്ലപിച്ചുകഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണയാൾക്കിഷ്ടം. ചില പ്രത്യേക സമയങ്ങളിലല്ലാതെ അയാൾ പുറത്തു വരാറുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഭരണകൂടത്തിന്റെ കടിഞ്ഞാൺ ഇബ്നുഅബിആമിറിയുടെ കയ്യിലായിരുന്നു. എഴുത്തുകുത്തുകളിൽ മാത്രം നൈപുണ്യമുണ്ടായിരുന്ന അദ്ദേഹം ഭരണഭാരം കയ്യേറ്റതിനുശേഷമാണു് ആയുധവിദ്യ അഭ്യസിക്കാതെ പോയതു് തെറ്റായെന്നു് മനസ്സിലായതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്യോഗലബ്ധിയോടുകൂടി ചില അന്തഃഛിദ്രങ്ങളൊക്കെ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടു. ഉത്തരപ്രദേശക്കാരായ ക്രസ്ത്യാനികൾ സ്പെയിനിന്റെ ചില ഭാഗങ്ങളും ആക്രമിച്ചുതുടങ്ങി. അതിനെ നിരോധിക്കുവാൻ ഒരു സൈന്യത്തെ അയക്കുകയുണ്ടായി. പ്രസ്തുത സേനയെ നിയന്ത്രിച്ചതു് ഇബ്നുഅബിആമിർ തന്നെയാണു്. പ്രസ്തുത സമരത്തിൽ സേനാനായകൻ പ്രദൎശിപ്പിച്ച കൌശലം സൈനികളെ പലായനം ചെയ്യിപ്പിച്ചു. ക്രൈസ്തവരുമായി അനന്തരകാലങ്ങളിൽ ചിലപ്പോൾ യുദ്ധങ്ങൾ നടത്തിയിട്ടുണ്ടുതാൻ. അതിലൊന്നിൽപോലും താൻ പരാജയപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഉൻദുലുസിന്റെ ഉത്തരഭാഗത്തുള്ള സാമ്രാജ്യങ്ങൾ പലതരത്തിലും പല സമയത്തും ഉൻദുലുസിനെ ആക്രമിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ചില സമയങ്ങളിൽ ഫ്രാൻസിന്റെ സഹായത്തോടെയാണവർ പൊരുതിയിരുന്നതു് എങ്കിലും ഇബ്നുഅബിആമിറിനെ ജയിച്ചു് ഉൻദുലുസിന്റെ ഒരി

ജ്യ സ്ഥലംപോലും പിടിച്ചടക്കുവാൻ അവർക്ക് സാധിച്ചില്ല എന്നുള്ളത് ഇബ്നു അബിആമിറിന്റെ ബുദ്ധിശക്തിയേയും ഭരണനൈപുണ്യത്തെയും തെളിയിക്കുന്നു. അതിനു പുറമെ പ്രസ്തുത യുദ്ധങ്ങളിൽ തുടർച്ചയായ വിജയം കണ്ട് അയൽരാജാക്കന്മാർ അന്യരാജ്യക്കാരായി എങ്കിലും തന്നെ കണക്കിലേറെ ഭയപ്പെട്ടുകൊണ്ട് "മൻസൂർ" വിജയി എന്ന് വിളിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങനെ മൻസൂറിന് ഉൻദുലുസ് ഭരണകൂടം കൈവശമായി.

രാജ്യഭരണം തനിക്കധീനമായതിനുശേഷം അദ്ദേഹം തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരെ മറന്നില്ല. തന്റെ കലാലയജീവിതത്തിൽ അവരൊന്നിച്ചു ജീവിച്ചിരുന്ന സ്ഥിതിക്ക് അതു് വിസ്മരിക്കുന്നതു് ശരിയല്ലതാനും. അദ്ദേഹം അവരെ ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി. ഒരാളെ മലാഗ ഗവർണ്ണരായി നിയമിച്ചു. രണ്ടാമനെ കർദ്ദൂബയിലെ ചന്തമാനേജരാക്കി. മൂന്നാമനെ പട്ടണത്തിലെ സർവ്വാധികാരിസ്ഥാനം നല്കി. നാലാമനെ വിളിച്ചു ചോദിച്ചു:— "നിങ്ങൾക്കോർമ്മയുണ്ടായിരിക്കുമല്ലൊ ഞാൻ രാജാവായതിനുശേഷം നിങ്ങൾക്ക് സാധിക്കേണ്ട ആഗ്രഹമെന്താണെന്ന് ചോദിച്ചിരുന്നതും അതിനു നിങ്ങൾ പറഞ്ഞ മറുപടിയും, നിങ്ങളുടെ ആഗ്രഹവുമൊക്കെ?"

ആ പാവം ഇതു കേട്ടു എങ്കിലും മറുപടി ഒന്നും പറയാൻ കഴിയാതെ ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢനായി തരിച്ചുനിന്നുപോയി. അയാളുടെ മുഖം വിവർണ്ണമായിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അതെല്ലാം നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നശേഷം മൻസൂർ ചോദിച്ചു:— "നിങ്ങൾ എന്താണാലോചിക്കുന്നതു്? നിങ്ങളുടെ ആഗ്രഹം പൂർത്തിയാക്കുവാൻ സന്നദ്ധനായിരിക്കയാണ് ഞാൻ." അതിനുശേഷം അയാളുടെ വസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം അഴിച്ചു നീക്കി. ദേഹമാസകലം തേൻ പുരട്ടി. അടുത്ത പടിയായി ഒരു തൊണ്ടിക്കഴുതപ്പുറത്തു് കയററിയിരുത്തി പട്ടണത്തിൽകൂടി കൊണ്ടുനടന്നു. ലജ്ജാനമ്രമുഖനായ അയാൾ ആ കഴുതപ്പുറത്തിരുന്നു. ഈച്ചകളും ഉറുമ്പുകളും അയാളെ കടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കുട്ടികൾ കൂക്കുവിളിച്ചുകൊണ്ടു് പിന്നാലെകൂടി.

മൻസൂർ കർതുബായിൽനിന്ന് പന്ത്രണ്ടുമൈൽ അകലെയുള്ള സൊഹറയിലാണ് തന്റെ കൊട്ടാരം പണികഴിപ്പിച്ചത്. വളരെ അലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു പട്ടണമാക്കിത്തീർത്തു സൊഹാറായെ. തന്റെ കൊട്ടാരം കാവലിനായി വിപുലമായ ഒരു സേനാവിഭാഗത്തെ നിയമിച്ചു. ആ പട്ടാളം മുഴുവനും ബർബറികളായിരുന്നു. മൻസൂറിന്റെ കൊട്ടാരം പണി തീർന്നതോടുകൂടി സൊഹറ അഭിവൃദ്ധിപ്പെടുകയും വലിയ ഒരു നഗരമായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

മൻസൂറിന്റെ ചരിത്രം നോക്കിയാൽ [illegible]മായ ജീവിതമാണ് സൊഹറയിൽ നയിച്ചിരുന്നതെന്നും രാജകീയ ദർബാറുകൾ സമ്മേളിക്കാറുണ്ടായിരുന്നെന്നും കാണാം. ഭരണപരമായ എഴുത്തുകുത്തുകൾ മൻസൂറിനെ കാണിക്കുവാനും അതിൽ അടയാളം വെപ്പിക്കുവാനുംവേണ്ടി ഇവിടെ [illegible]ണ്ടായിരുന്നു, ഉൻദുലുസ് സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനം [illegible]യായിരുന്നു. പരമാർത്ഥമായ രാജാവ് ഹിഷാമാണ്. [illegible]ൽ ഭരണസംബന്ധമായ തീരുമാനങ്ങളെല്ലാം സൊഹാറയിൽ [illegible]ണ് നടന്നിരുന്നത്. ഭരണം മൻസൂറിന്റെ യഥേഷ്ടവും. [illegible]ട്ടെ വെറുമൊരു തടവുപുള്ളിയെപ്പോലെ കഴിഞ്ഞു[illegible] കൊട്ടാരം വിട്ടു പുറത്തു പോകണമെങ്കിൽ മൻസൂറിന്റെ [illegible] വാങ്ങണം.

ഉൻദുലുസിന്റെ ഉത്തരപ്ര[illegible] ഭരണാധിപനും, മറ്റു നാട്ടുരാജക്കന്മാരെ അപേക്ഷി[illegible]മായ നവ്വാർറാബ് മൻസൂറിന്റെ സ്ഥിതിഗ[illegible]ഞ്ഞു വരുവാൻ വേണ്ടി ഏതാനും ദൂതന്മാരെ അയക്ക[illegible] പ്രസ്തുത വിവരം മൻസൂറിന് മനസ്സിലായി. അവ[illegible]വിയിൽ ബഹുമാനവും അത്ഭുതവും ഉളവാകണമെന്ന് [illegible] ഉപായങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചു. ആദ്യംതന്നെ തന്റെ കൊട്ട[illegible]മുമ്പിൽ വലിയ ഒരു

തടാകം പണിതീർക്കുവാൻ കല്പന നല്കി. തടാകം തയ്യാറായഉടനെ അതിൽ ചെന്താമര നട്ടുവളർത്തി. ഏതാനും ദിവസം കൊണ്ട് തടാകം നിറയെ താമരപ്പൂക്കളായി. ഇത്രയും കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും നവ്വാർ ദൂതന്മാർ ഖുർതുബാക്ക് സമീപം എത്തികഴിഞ്ഞു. അവർ വരുന്ന വഴികളിലൊക്കെ ഗംഭീരമായ സ്വീകരണം നൽകണമെന്ന് വിളംബരം ചെയ്തു. ആയിരക്കണക്കായ ഗ്രാമങ്ങളിൽ നടന്ന സ്വീകരണങ്ങളിൽ പങ്കുകൊണ്ട് അവർ ഖുർതുബായിലെത്തി. അവരെ സ്വീകരിക്കുവാൻവേണ്ടി പട്ടാളം അണിനിരന്നിരുന്നു. പട്ടാളത്തിന്റെ സ്ഥിതി കണ്ടാൽ കാണികൾ അമ്പരന്നുപോകുമായിരുന്നു. ആദ്യം കാലാൾപട, പിന്നെ കുതിരപ്പട്ടാളം, പിന്നെ ഗജവീരന്മാർ, രഥങ്ങൾ അങ്ങിനെ നീണ്ടുപോകുന്നു ആ പട്ടിക. അതെല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ട് അവർ ഖുർതുബായിൽ എത്തി. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന പട്ടാളത്താവളം രാജകൊട്ടാരം മുതലായവ അവർ കണ്ടു. ഇത്രകണ്ട് കമനീയമായ ഒരു പട്ടണം ആ ദൂതന്മാർ അതിനുമുമ്പൊരിക്കലും കണ്ടിട്ടില്ല. ഓരോ തടാകങ്ങളും പൂന്തോട്ടങ്ങളും എത്ര കണ്ടിട്ടും മതിവരാത്തവിധം അത്ര മനോഹരമായി തോന്നി അവർക്ക്. എന്നിട്ടവർ പരസ്പരം പറയും ഇതൊന്നും മനുഷ്യനുണ്ടാക്കിയതല്ലായിരിക്കുമോ വല്ല ദേവന്മാരോ മററാ ആയിരിക്കണം ഇതൊക്കെ ഇത്ര വിചിത്രമായി പണികഴിപ്പിച്ചത്. ഇവിടത്തെ മുസ്ലിംകൾ ജിന്നുകളേയൊ ദേവന്മാരേയോ സേവ പിടിച്ചു വെച്ചിട്ടാവും. അവരായിരിക്കണം ഇതൊക്കെ പണിതു കൊടുത്തത്.

ഖുർതുബാ പട്ടണം പര്യടനം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ അവർ സെഹാഹറയിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടു. അവർ എത്തുന്നതിനുമുൻപുതന്നെ മൂന്നു മന്ന്സ്വർണ്ണനാണയങ്ങൾ വാർപ്പിച്ചുണ്ടാക്കി മൻസൂർ. എന്നിട്ട് അവയിൽ ഒന്നും രണ്ടും വീതം തന്റെ കൊട്ടാരത്തിനുമുൻപിൽ ഉ

ണ്ടാക്കപ്പെട്ട ആ തടാകത്തിൽ വിടർന്നുനില്ക്കുന്ന താമരപ്പൂക്കളിൽ വെട്ടിച്ചു.

പ്രഭാതത്തിലാണ് നവ്വാർ ദൂതന്മാർ സൊഹറയിലെത്തിയത്. അവിടത്തെ പട്ടാളക്കാർ പട്ടുവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ച് അതിന്റെ പുറമേ സ്വർണ്ണബെൽട്ടുകളും കടുക്കകളും അണിഞ്ഞ് വഴിയുടെ ഇരുവശങ്ങളിലായി അണിനിരന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്തുത ദൂതന്മാർ സൊഹറയിലെ പട്ടാളത്തിന്റെ വന്ദനം സ്വീകരിച്ചശേഷം മുമ്പോട്ടുനീങ്ങി. അവിടെ മൻസൂറിന്റെ കൊട്ടാരം ഇളംവെയിലിൽ മിന്നിത്തിളങ്ങുകയാണ്. അവർ അവിടെ എത്തിയപ്പോൾ കോട്ടവാതിലിൽതന്നെ അവിടത്തെ പ്രധാന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ വിശേഷ വസ്ത്രാലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടി കാത്തുനില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ ആഗതരെ സ്വീകരിച്ച് അകത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോയി.

അവരുടെ ആഗമനം പ്രമാണിച്ച് പ്രത്യേകം ഒരു ദർബാർ ഹാൾ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതിന്റെ ഒത്ത നടുവിൽ ഉയർന്ന ഒരു സ്ഥലത്ത് മൻസൂറിന്റെ സിംഹാസനം വെച്ചിരുന്നു. അതിന്റെ പിന്നിൽ ഒട്ടനവധി ഹബ്ഷി അടിമകൾ പട്ടുവസ്ത്രങ്ങൾ അണിഞ്ഞു നില്ക്കുന്നുണ്ട്. അവരിൽ ഒരു ഭാഗം സ്വർണ്ണത്തൊപ്പികൾ ധരിച്ചവരും മറ്റൊരുഭാഗം വെള്ളിത്തൊപ്പികൾ ധരിച്ചവരുമാണ്. അവർ സ്വർണ്ണവും വെള്ളിയുംകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഓരോ താമ്പാളങ്ങൾ താങ്ങിപ്പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. നവ്വാറിലെ ദൂതന്മാരും അവരെ സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട് വന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ദർബാർഹാളിൽ പ്രവേശിച്ച് യഥാസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഉപവിഷ്ടരായി. അല്പ സമയത്തിനുശേഷം മൻസൂർ ആ മണ്ഡപത്തിൽ ഉപവിഷ്ടനായി. ഉടൻതന്നെ സിംഹാസനത്തിന്റെ പിൻഭാഗത്ത് അണിനിരന്നുനിന്നിരുന്ന ഹബ്ഷികൾ രണ്ടു വിഭാഗമായി തിരിഞ്ഞ് ആ ദർബാർ ഹാളിന്റെ നടുവിൽകൂടി പുറത്തേക്ക് നടന്നു.

അല്പം അകലെയായി ഉണ്ടായിരുന്ന ആ തടാകത്തിനു ചുറ്റും വളഞ്ഞു നിന്നു അവർ. അതിനുശേഷം ആ പൊയ്കയിൽനിന്നു് താമരപ്പൂക്കൾ പൊട്ടിച്ചെടുത്തു് അവരുടെ പക്കലുണ്ടായിരുന്ന താലങ്ങളിൽ നിറച്ചു. അടുത്തതായി അവർ ദർബാറിലേക്കു് തിരിഞ്ഞു് രണ്ടുവരിയായി നടന്നു് മൻസൂറിന്റെ മുൻപിൽ വന്നുനിന്നു. പിന്നീടു് മൻസൂറിനെ വന്ദിച്ചുകൊണ്ടു് ആ താമ്പാളത്തിലുണ്ടായിരുന്ന താമരപ്പൂക്കൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിലർപ്പിച്ചു. ഓരോ വരിയിൽ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്ന ഓരോരുത്തർ മുന്നോട്ടു് വരികയും പുഷ്പാർച്ചനയും അഭിവാദ്യവും കഴിഞ്ഞു് രണ്ടു് വശങ്ങളിൽ കൂടി പോയി പുറകിൽ എത്തിയശേഷം സദസ്യരെ വന്ദിച്ചു് നിശ്ചലരായി അണിനിരക്കുകയും ചെയ്യുന്ന കാഴ്ച നയനാനന്ദകരമാക്കി ആ അതിഥികൾക്കു്. പ്രസ്തുത പുഷ്പങ്ങളിൽ നിന്നു് ഉതിർന്നുവീണ സ്വർണ്ണനാണയങ്ങൾ മൻസൂറിന്റെ സിംഹാസനത്തിനു് ചുറ്റും ചിതറികിടന്നു. പുഷ്പങ്ങളും സ്വർണ്ണനാണയങ്ങളും മൻസൂറിന്റെ പാദുകത്തിനുമുകളിൽ കുന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു. അതെല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടു് ആ ദൂതന്മാർ അത്ഭുതപരതന്ത്രരായി അങ്ങിനെ ഇരുന്നുപോയി.

ഏതാനും ദിവസം അവിടെ താമസിച്ചശേഷം ആ ദൂതന്മാർ നവ്വാറിലേക്കു് മടങ്ങിപ്പോയി. എന്നാൽ അവിടെ കണ്ട ആ കാഴ്ചകൾ അവർക്കു് വിസ്മരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. താമരപ്പൂക്കളിൽ നിന്നു് സ്വർണ്ണ നാണയം പുറത്തുവന്നതെങ്ങിനെ എന്ന സംശയം അവരെ അലട്ടികൊണ്ടിരുന്നു. അവരുടെ രാജാവിനെ സമീപിച്ചുകൊണ്ടു് അവർ കണ്ട കാഴ്ചകളൊക്കെ വിശദമാക്കി. എന്നിട്ടു് അവർ ഉപദേശിച്ചു. "മൻസൂറിനോടു് സൌഹാർദ്ദത്തിൽ പെരുമാറുകയാണു് ഉത്തമമെന്നാണു് ഞങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം. അയാൾ ചില്ലറക്കാരനൊന്നുമല്ല. ഭൂമിയും വെള്ളവും ഇങ്ങേ അറ്റം പുഷ്പങ്ങൾവരെ സ്വർണ്ണം വിളയുന്നവയാണു്. അവ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ സ്വർണ്ണനാണയങ്ങൾ ചൊരിക്കുന്നതു് ഞങ്ങൾ ക

ണ്ടതാണ്. സൈന്യങ്ങളാണെങ്കിൽ നമ്മുടെ രാജാക്കന്മാൎക്ക് പോലും സ്വന്തമായില്ലാത്ത പട്ടുവസ്ത്രങ്ങളാണ് ധരിക്കുന്നതു്. അവിടത്തെ സാമാന്യ അടിമകൾ സ്വൎണ്ണംകൊണ്ടും വെള്ളികൊണ്ടുമുള്ള കിരീടങ്ങളാണണിഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. അതിൽനിന്ന് അവരുടെ ജീവിതസുഖവും സാമ്പത്തികനിലവാരവും നമുക്കൂഹിക്കാമല്ലൊ.'' അവരുടെ സംസാരംകേട്ടനേരം നവ്വാർരാജപുത്രൻ മൻസൂറിനോട് സൌഹാൎദ്ദം സ്ഥാപിച്ചു സഖ്യത്തിലേൎപ്പെട്ടു.

4

മൻസൂറിന്റെ കാലത്തു് ഉൻദുലുസ് പ്രദേശങ്ങൾ ഭദ്രവും സുസ്ഥിരങ്ങളുമായി. അവിടെ നടന്നിരുന്ന മുസ്ലിം ഭരണത്തിന്റെ നിറഞ്ഞ യൌവനമായിരുന്നു മൻസൂറിന്റെ ഭരണകാലം. ഉത്തരപ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്ന് ഉൻദുലുസിനെ ആക്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ക്രൈസ്തവരാജാക്കന്മാർ വിപ്ലവമനസ്ഥിതിയിൽനിന്ന് പിന്മാറി എന്നു മാത്രമല്ല മൻസൂറിന് അടിയറവ് പറയുകകൂടി ചെയ്തു. എന്നാൽ പ്രസ്തുത പ്രതാപങ്ങളൊക്കെ മൻസൂറിന്റെ കാലത്തു് മാത്രമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണടഞ്ഞതോടെ അതെല്ലാം തേഞ്ഞുമാഞ്ഞുതുടങ്ങി. താമസംവിനാ ബനീഉമയ്യാവംശജരായ രാജാക്കന്മാരിൽനിന്ന് ആ ഭരണകൂടം അന്യാധീനപ്പെട്ടു.

ബനീഉമയ്യഭരണം അവസാനിച്ചതോടെ ചെറുചെറു രാജ്യങ്ങളായി തിരിഞ്ഞു ഉൻദുലുസ്. അവർ പരസ്പരം കലഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതിന്റെ ഫലമായി ഉൻദുലുസിൽപെട്ട പല സ്ഥലങ്ങളും കൃസ്തീയ രാജാക്കന്മാൎക്കധീനമായി.

(മൂന്ന്) ശൈഖ് ഇദ്‌രീസ.

ഉൻദുലുസിൽ മുസ്ലിം ഭരണകൂടം ഏതാണ്ട് എട്ട് ശതാബ്ദം വരെ നിലനിന്നു. അതിൽ മുന്നൂറ് കൊല്ലം ബനീഉമ്മയായ ഗോത്രമാണ് ഭരിച്ചത്. പിന്നീട് ഓരോ വിഭാഗങ്ങളായി തിരിയുകയും അതാതുസ്ഥലത്തെ ഭരണാധിപന്മാർ ചെറിയ ഭരണകൂടം സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്തു. അവരൊക്കെ മുസ്ലിംകളായിരുന്നു എങ്കിലും പരസ്പര വൈരികളായിരുന്നു. അവരുടെ വൈരം ഉത്തരപ്രദേശ ക്രിസ്ത്യാനികൾക്ക് പ്രയോജനമായി ഭവിച്ചു. ഉൻദുലുസിന്റെ പല പലഭാഗങ്ങളും അവർക്കധീനമായി.

പിന്നീട് ഉൻദുലുസിലെ ചില ഭരണാധിപന്മാർ ഉത്തരാഫ്രിക്കൻ മുസ്ലിംകളുടെ സഹായത്തിന്ന് അപേക്ഷിക്കുകയും അവരുടെ സഹായത്തോടുകൂടി ക്രിസ്തീയ അക്രമികളെ പരാജയപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. അങ്ങിനെ വീണ്ടും അവിടെ ഇസ്ലാമിക ഭരണകൂടം സംസ്ഥാപിതമായി. ഇതേപ്രകാരം ഏറ്റവും ഇറക്കവുമായി ഉരുനൂറ്റിഅൻപതു് സംവത്സരം കഴിഞ്ഞു. ഈ കാലമത്രയും യുദ്ധങ്ങളും അക്രമങ്ങളുമായിട്ടങ്ങിനെ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയായിരുന്നു. പ്രസ്തുത അസ്വാസ്ഥ്യങ്ങളുടെ അനന്തരഫലമായി ഗർനാതപ്രസിഡൻസിമാത്രം മുസ്ലിംകളുടെ കയ്യിൽ അവശേഷിച്ചു. മററു പ്രദേശങ്ങളിൽ ക്രൈസ്തവ ഭരണകൂടം സംസ്ഥാപിതമായി.

ഗർനാതാ ചെറിയ ഒരു പ്രസിഡൻസിയായിരുന്നു. കാര്യമായ വിളവുകളൊന്നും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. മുസ്ലിംകളുടെ ഭരണകൂടം അവിടെ മാത്രം അവശേഷിക്കുകയും മററു സ്ഥലങ്ങളെല്ലാം ക്രിസ്ത്യാനികൾക്ക് അധീനമായി തീരുകയും ചെയ്തതിനാൽ ഗർനാത്തയെ ഫലഭൂയിഷ്ഠമാക്കികൊണ്ടുവരുവാൻ മുസ്ലിംകൾ നിർബ്ബന്ധിതരായി. അവർ ഗർനാതയിലുണ്ടായിരുന്ന നദികളെ തടഞ്ഞുനിർത്തി ആ ജലം തോടുകൾ വഴി ഉൾനാട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയി കൃഷിക്കുപയോഗിച്ചുതുടങ്ങി. അങ്ങനെ അനേകശതാബ്ദങ്ങളായി വിളവുകളൊന്നും ഉണ്ടാകാതെ തരിശായി കിടന്നിരുന്ന ആ സ്ഥലം ഫ

ലദ്രുയിച്ചുമായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. അതിനുശേഷം അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഖനികൾ ഖനനംചെയ്ത് സ്വർണ്ണം, വെള്ളി, ഈയം, ഇരുമ്പ് മുതലായ ധാതുക്കൾ എടുത്തുതുടങ്ങി. ഫലവൃക്ഷങ്ങളിൽനിന്നും ഖനികളിൽനിന്നുമുള്ള ആദായംകൊണ്ട് വിസ്തൃതികുറഞ്ഞ ആ സ്ഥലത്ത് അവരുടെ ജീവിതം സുഭിക്ഷമായിത്തീർന്നു.

അൽഹംറാഅ് എന്നറിയപ്പെടുന്ന കൊട്ടാരംപോലെ ഇത്രമനോഹരമായ രമ്യഹർമ്യം അക്കാലത്ത് വേറൊന്നുണ്ടായിരുന്നില്ല. അത് പണികഴിപ്പിച്ചത് ഗർനാത്വയിലെ മുസ്ലിംഭരണാധിപന്മാരാണ്. ഇന്ന് ആ രമ്യഭവനം ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ് ഗർനാത്വയുടെ വിജനപ്രദേശങ്ങളിൽ നിലകൊള്ളുന്നു. ഇന്നതിന്റെ മനോഹാരിത നാമാവശേഷമായിരിക്കയാണ്. പ്രസ്തുത മന്ദിരത്തിന്റെ ചുമരുകളിൽ കൊത്തിയുണ്ടാക്കിയിരുന്ന അറബിവാക്യങ്ങൾ തേഞ്ഞുമാഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും അതിനകത്ത് കടന്നുനോക്കുന്ന ഒരാൾ ഓർത്തുപോകും ഇത്ര വിശേഷമായ ഒരു ഭവനം പണികഴിപ്പിച്ച് അതിൽ താമസിക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായ മഹാൻ മഹാഭാഗ്യവാൻതന്നെയായിരുന്നു.

ഏതാണ്ട് രണ്ട് ശതാബ്ദക്കാലം നീണ്ടുനിന്ന ക്രൈസ്തവ പ്രതിഷേധങ്ങളെ ചെറുത്തുകൊണ്ട് ഗർനാത്വഭരണകൂടം നിലനിന്നു. എന്നാൽ ഗർനാത്വയിൽ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ട ആഭ്യന്തരകലഹങ്ങൾ മൂലം പ്രസ്തുത ഭരണകൂടത്തിന്റെ അടിതെറ്റി. ക്രസ്ത്യാനികൾ ഗർനാത്വ പിടിച്ചടക്കി. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന മുസ്ലിംകളോട് നിഷ്ഠുരണം പെരുമാറി. ഒട്ടനവധി മുസ്‌ലിംകളെ മർദ്ദനം കൊണ്ട് ക്രിസ്തുമതത്തിൽ ചേർത്തു. ക്രിസ്തുമതത്തിൽ ചേരുകയില്ലെന്ന് ശാഠ്യംപിടിച്ചവരെ നാടുകടത്തി.

ഉൻദുലുസിൽ നിന്ന് മുസ്‌ലിംകൾ ബഹിഷ്കരിക്കപ്പെട്ടു എങ്കിലും അവരുടെ ധീരത, ബുദ്ധിശക്തി, ദൈവഭക്തി മുതലായവയെ അഭിനന്ദിച്ചുകൊണ്ടുള്ള കഥാകഥനങ്ങൾ അവിടെ സ്ഥലം പിടിച്ചിരുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള കഥകളിൽനിന്ന്

ഉദ്ധരിക്കയാണ് ഈ അദ്ധ്യായംകൊണ്ടുദ്ദേശിക്കുന്നതു്. ഇതിൽനിന്നനുമാനിക്കാം ഉൻദുലുസ് മുസ്ലിംകൾക്കുണ്ടായിരുന്ന ഗുണഗണങ്ങളുടെ ഏതാണ്ടൊരു രൂപം.

ഉൻദുലുസിൽ കുടിയേറിപ്പാർത്തിരുന്ന അറബി ഗോത്രങ്ങളിൽ ഒരംഗമാണ് ശൈഖ് ഇദ്‌രീസ്. പ്രാരംഭദശ വളരെ അരിഷ്ടതയിൽ കഴിഞ്ഞ ഒരു വ്യക്തിയാണദ്ദേഹം. ഉപജീവിതമാർഗ്ഗമന്വേഷിച്ച് വളരെയൊക്കെ അലഞ്ഞുതിരിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. എന്നിട്ടും സ്വസ്ഥമായി ജീവിക്കുവാൻ ഒരു വഴിയും കാണാതെ നട്ടം തിരിയുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെ ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു് അവസാനം ഷാമിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. ഒരു ദിവസം അവിടെയുള്ള ഒരു പള്ളിയിലിരിക്കയായിരുന്നു. അവിടെ വെച്ച് കുബേരനായ ഒരു വണിഗീശ്വരനുമായി കണ്ടുമുട്ടി.

ആ വണിഗീശ്വരൻ ഉൻദുലുസ് സ്വദേശിയായിരുന്നു. ഷാമിൽനിന്നു് പല സാധനങ്ങളും വാങ്ങി സ്വദേശത്തേക്ക് മടങ്ങുകയാണ്. എന്നാൽ പോകുന്ന വഴിയിൽ ചരക്കുകൾ കൊള്ളയടിക്കപ്പെടുക അക്കാലത്തു് പതിവായിരുന്നു. അതിൽനിന്നു് രക്ഷപ്പെടുവാൻ വേണ്ടി വലിയ ഒരു വിഭാഗം കാവൽക്കാരെ നിയമിച്ചിരുന്നു. ഇദ്‌രീസ് നല്ല ഒരു രണപടുവും കുതിരസവാരിക്കാരനുമാണെന്നു് അവിടെവെച്ചുണ്ടായ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു് വണിഗീശ്വരൻ ധരിച്ചു. അങ്ങനെ കച്ചവടക്കാരന്റെ കാവൽ സേനയിൽ തനിക്കും ഒരു സ്ഥാനം ലഭിച്ചു.

പ്രസ്തുത കച്ചവടക്കാരന്റെ വാണിജ്യസഞ്ചാരം സമാരംഭിക്കുവാനിരിക്കുന്ന അവസരത്തിലാണ് ശൈഖ് ഇദ്‌രീസിനു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാവൽ സേനയിൽ ഉദ്യോഗം ലഭിച്ചതു്. താമസം വിനാ അവർ അവിടം വിട്ടു ഏതാനും ദിവസത്തെ സഞ്ചാരത്തിനുശേഷം അവർ സമുദ്രതീരത്തെത്തി. അവിടെ എത്തുമ്പോഴേക്കും സായാഹ്നമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഉൻദുലുസിലേക്ക് പോകു

ന്ന കപ്പലുകളൊന്നും വന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ അവർ അവിടെത്തന്നെ താമസിക്കേണ്ടതായി വന്നു. അവർ താമസിക്കുവാൻ വേണ്ടി സ്ഥലം വെടിപ്പാക്കികൊണ്ടിരിക്കവെ അകലെനിന്നു് ഒരു തോണി വരുന്നതായികണ്ടു. അവരെല്ലാംകൂടി ആർത്തുവിളിച്ചു കടൽകൊള്ളക്കാരാണ് വരുന്നതെന്നു്. എന്നാൽ അല്പസമയത്തിനുശേഷം ആ തോണി തീരെ കാണാതായി. എങ്കിലും കടൽക്കള്ളന്മാർ വന്നാക്രമിക്കുമെന്നഭയം അവരെ വല്ലാതെ അലട്ടികൊണ്ടിരുന്നു. ഉറക്കം തീരെ വരുന്നില്ല അവർക്കു്. അവസാനം അവർ ഒരു തീരുമാനം എടുത്തു ഇദ്‌രീസ് മററു കാവൽക്കാരോടുകൂടി ഉറക്കമൊഴിച്ചിരിക്കുവാനും കച്ചവടക്കാരനും മററും ഉറങ്ങുവാനും. കച്ചവടസംഘം ഉണർന്നിരിക്കയാണെന്നു് കണ്ട കടൽകള്ളന്മാർ വളരെ അകലെ ഒരു സ്ഥലത്തു് അണഞ്ഞു. രാത്രി അസമയമായപ്പോൾ ആ കാഫിലയെ സമീപിച്ചു. കച്ചവടക്കാരനും അയാളുടെ കീഴു് ജോലിക്കാർക്കും പുറമേ ഉൻദുസിലേക്കു് പോകുന്ന കുറെ യാത്രക്കാരും അവരുടെസിൽബന്ധികളും ഉൾപ്പെട്ടുമായിരുന്നു ആ സംഘത്തിൽ. കള്ളന്മാർ അടുത്തു വരുന്നതു് അവർ കാണുകയുണ്ടായി. അവർ ആയുധങ്ങളെടുത്തുകൊണ്ടു് ആ തസ്കരസംഘത്തോടു പടവെട്ടുവാൻ സന്നദ്ധരായി. അവരോടു് പൊരുതി ജയിക്കുക അസാദ്ധ്യമാണെന്നു് തസ്കരസംഘത്തിലെ നേതാവിനു് മനസ്സിലായി. അയാളാസംഘത്തെ അഭിമുഖീകരിച്ചുകൊണ്ടു് വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "ഹേയ് ജനങ്ങളെ ഈ കച്ചവടക്കാരന്റെ സാധനങ്ങളും ധനവും കൊള്ളയടിക്കുന്നതിനു് നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ സഹായിക്കണം. അങ്ങിനെ സഹായിക്കുകയാണെങ്കിൽ കിട്ടുന്നതിൽ പകുതി നിങ്ങൾക്കു് തരുന്നതാണ്. കച്ചവടക്കാരന്റെ കാവൽപട്ടാളത്തിൽ ഭൂരിഭാഗവും ഹബഷി (ആബിസീനിയക്കാർ) കളായിരുന്നു. തസ്കരപ്രമാണിയുടെ വാഗ്ദാനങ്ങൾ അവരെ ആവേശംകൊള്ളിച്ചു. ഇദ്‌രീസൊഴികെയുള്ളവരെല്ലാം ആ തസ്കരസംഘത്തിൽ ചേർന്നു.

സമുദ്രതീരം കാത്തുരക്ഷിക്കുവാൻ റോണ്ടി ഭരണകൂടത്തിൽ നിന്നു് ഒരു കൂട്ടം പട്ടാളത്തെ നിയമിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവർ വന്നുചേരുന്നതിനുമുമ്പ് കിട്ടുന്നതും കൊണ്ടോടിയില്ലെങ്കിൽ കാര്യം കുഴപ്പത്തിലാകുമെന്നു് കടൽക്കള്ളന്മാർക്കറിയാം. അതിനാൽ ഹബ്ഷികളുടെ സഹായത്തോടുകൂടി കിട്ടിയതെല്ലാം എടുത്തുകൊണ്ടു് അവർ നടന്നുതുടങ്ങി. ഹബ്ഷികൾ അവരുടെ കയ്യിൽ കിട്ടുന്നതെടുത്തു കൊണ്ടോടുകയാണു്. അന്ധകാരനിബിഡമായ ആ രാത്രിയിൽ ഒന്നുംതന്നെ തിരിച്ചറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഇദ്‌രീസാവട്ടെ കച്ചവടക്കാരനെ തെരഞ്ഞുനടക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹം എവിടെ പോയെന്നറിയാതെ വിഷമിക്കയാണ്. ഇദ്‌രീസ് അങ്ങനെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് നടക്കുന്നതിനിടയിൽ ഒരു ഭാഗത്തുള്ള ഒരു വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ ഒരാൾ നില്ക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഇദ്‌രീസ് അവിടെ ചെന്നു നോക്കി. അയാളുടെ യജമാനൻ മരത്തോടുചേർത്തു ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നതായിട്ടാണ് കാണപ്പെട്ടതു്. അവിടെ അടുത്തുതന്നെ ഹബ്ഷികൾ പെട്ടികൾ തുറന്നു സ്വർണ്ണനാണയങ്ങൾ വാരിക്കെട്ടുകയാണ്. ഇദ്‌രീസിനെ കണ്ട ഉടൻ അവരിൽ ഒരുവൻ പറഞ്ഞു. നല്ലസമയത്താണ് നിങ്ങൾ വന്നതു്. ഈ പെട്ടി ഒക്കെ പുറത്തു കയറ്റി കൊണ്ടുവരുവാൻ ഭാവിക്കയായിരുന്നു ഞങ്ങൾ. എന്നിട്ടു വേണം ഇവിടംവിടുവാൻ. ഇദ്‌രീസും തസ്കരസംഘത്തിൽ ചേർന്നിട്ടുണ്ടെന്നുദ്ദേശിച്ചാണ് അവർ അങ്ങനെ പറഞ്ഞതു്.

അവരുടെ സംസാരം ഇദ്‌രീസ് കേട്ടുകൊണ്ടുനിന്നെങ്കിലും മറുപടിയൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. അതിനിടയിൽ മറ്റൊരു ഹബ്ഷി പറയുകയാണ്. "നാം പോകുന്നതിനുമുമ്പ് ഈ കച്ചവടക്കാരന്റെ പണിതീർക്കുകയാണ് വേണ്ടതു്". അതു ശരിയാണ് എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അവരിൽ നിന്നൊരുവൻ വാൾ ഊരിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു് മുമ്പോട്ടു വന്നു. അതു കണ്ടപ്പോൾ ഇദ്‌രീസിനു കലികയറി. ഇദ്‌രീസ് അരപ്പട്ടയിൽ നിന്നു് വാൾ ഊരിയെടുത്ത് ഒരു വെട്ടു കൊടുത്തു. അതോടെ വർത്തകനെ വധിക്കുവാനായി മുന്നോട്ടു കുതിച്ചിരുന്ന ഹബ്ഷി കഴുത്തറ്റു നിലം പതിച്ചു.

പിന്നീട് തന്റെ യജമാനൻ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന കയറുകൾ അറുത്തുവിട്ടു. ബന്ധനവിമുക്തനായ വർത്തകൻ അടുത്തു തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്ന വാൾ എടുത്തുകൊണ്ട് തസ്കരന്മാരിലേക്ക് കുതിച്ചുചെന്നു. തസ്കരസംഘം അടിയറവു പറയുന്നതു വരെ വർത്തകനും ഇദ്‌രീസും അവരോട് പൊരുതികൊണ്ടിരുന്നു. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ അവരുടെ ശക്തി നാമാവശേഷമായി. തസ്കരന്മാരിൽ ഏതാനും പേർ യമപുരിയിലേക്കയക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു. ശേഷിച്ച തസ്കരന്മാർ ഓടി രക്ഷപ്പെട്ടു.

ഇത്രയുമായപ്പോഴേക്ക പ്രഭാതമായി കഴിഞ്ഞു. അതിനു ശേഷമാണ് വർത്തകൻ തന്റെ സാമാനങ്ങളിലേക്ക് ദൃഷ്ടി പതിപ്പിച്ചതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാധനങ്ങൾ അങ്ങിങ്ങായി കിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതെല്ലാം എടുത്തുകൂട്ടിയ ശേഷം മരണപ്പെട്ടവരെയെല്ലാം മറവുചെയ്തു. മുറിവേററവരുടെ മുറിവുകൾ കെട്ടി. കുറച്ചുകലെ ചെന്നപ്പോൾ തസ്കരന്മാർ ഉപേക്ഷിച്ചുപോയ സാധനങ്ങൾ കിടക്കുന്നതു കണ്ടു. അതെല്ലാം എടുത്തുകൊണ്ട് തുറമുഖത്തെത്തി. അവർ അവിടെ എത്തികഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്ക് ഉൻദുലുസ് തുറമുഖത്തിലേക്കു പോകുന്ന ഒരു കപ്പൽ അവിടെ അടുത്തു. അവർ കപ്പലിൽ കയറി. ഏതാനും ദിവസത്തിനു ശേഷം സ്വദേശത്തെത്തി.

3

ഇദ്‌രീസിന്റെ സഹായമാണ് തന്റെ ജീവനെ രക്ഷിച്ചതെന്ന കഥ വർത്തകൻ വിസ്മരിച്ചില്ല. സ്വദേശത്തെത്തിയ ഉടനെ തന്റെ വ്യാപാരം ഇദ്‌രീസിനു വിട്ടുകൊടുത്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൽസ്വഭാവവും സത്യസന്ധതയും മൂലം വാണിജ്യം കണക്കിലേറെ അഭിവൃദ്ധിപെട്ടു. തസ്കരന്മാർ ഉപേക്ഷിച്ചുപോയതും അവർ സംഭരിച്ചുകൊണ്ടു വന്നതുമായ സാധനങ്ങളെല്ലാം സാധുക്കൾക്ക് വീതിച്ചുകൊടുത്തു. എന്നാൽ ഇദ്‌രീസ് കാര്യസ്ഥനായതോടുകൂടി കച്ചവടക്കാരന്റെ കച്ചവടം പതിന്മടങ്ങായ വർദ്ധിച്ചു.

ഏതാനും സംവത്സരത്തിനുശേഷം കച്ചവടക്കാരൻ തന്റെ സ്വത്തുക്കളെല്ലാം ഇദ്‌രീസിനു വിട്ടുകൊടുത്തു. ക്രമേണ ഉൻദുലുസിലെ വലിയ ധനാഢ്യന്മാരിൽ ഒരാളായിത്തീർന്നു ഇദ്‌രീസ്. പല പട്ടണങ്ങളിലും പാണ്ടികശാലകൾ തുറന്നു. അവിടെ നിന്നു് സാധനങ്ങൾ കയററി വിദേശങ്ങളിലേയ്ക്കു് കൊണ്ടുപോകുവാനും അവിടെനിന്നു് ചരക്കുകൾ കയററി ഉൻദുലുസിൽ ഇറക്കുമതി ചെയ്യുവാനും വേണ്ടി പല കപ്പലുകളുമുണ്ടാക്കി. എന്നുവേണ്ട ഭൗതിക സുഖം അനുഭവിക്കുന്ന ധനാഢ്യന്മാരിൽ പ്രഥമസ്ഥാനം ഇദ്‌സിനായി. എന്നാൽ അതുവരെ സന്താനഭാഗ്യമുണ്ടായില്ല അദ്ദേഹത്തിനു്. വാർദ്ധക്യത്തിലാണ് ഒരു പുത്രൻ ജനിച്ചതു്. ഇസ്ഹാക്ക് എന്നാണ് പുത്രനു് നാമകരണം ചെയ്തതു്. വളരെ ഓമനയായി വളർത്തിക്കൊണ്ടുവരികയാണാ കുട്ടിയെ. വിദ്യാഭ്യാസം, ആയുധപരിശീലനം മുതലായ കലകളിൽ വേണ്ടത്ര നൈപുണ്യം ഇസ്ഹാക്കിനു കൈവന്നു.

ഇസ്ഹാക്ക് സുമുഖനും സൽഗുണസമ്പന്നനുമായ ഒരു യുവാവായി വളർന്നുവരികയാണ്. ശൈഖ് ഇദ്‌രീസ് പടുവൃദ്ധനായി കഴിഞ്ഞിരുന്നു എങ്കിലും യൗവനത്തിലേക്ക് കാലൂന്നുന്ന പുത്രനെ കാണുമ്പോൾ താനും ഒരു യുവാവാണെന്നു് തോന്നിപ്പോയിരുന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഇസ്ഹാക്ക് തന്റെ ബന്ധുക്കളിൽ ചിലരെ കണ്ടിട്ട് വീട്ടിലേക്ക് മടങ്ങിവരികയായിരുന്നു. അന്നത്തെ ദിവസം ചെറിയ പെരുന്നാളാണ്. അയാൾ ധൃതഗതിയിൽ കുതിരയെ ഓടിച്ചു കൊണ്ടുപോവുകയാണ്. വഴിയിൽ നിന്നിരുന്ന ഒരു കണ്ടാമൃഗത്തെ കണ്ട് അതു് വിറളിപിടിച്ചു ഓടിത്തുടങ്ങി. കുതിര ഓടിപ്പോകുന്ന ഇടുക്കുവഴി കഷ്ടിച്ചൊരാൾക്ക് മാത്രം സഞ്ചരിക്കുവാൻ മതിയാകുമായിരുന്നു. അവരുടെ മുമ്പിൽകൂടി ഒരു കൃസ്ത്യാനി എന്തോ തലയിൽ ഏററിക്കൊണ്ടു് പോകുന്നുണ്ടായിരുന്നു. വിറളിപിടിച്ചോടുന്ന കുതിരയുടെ കാൽ അയാളുടെ മേൽ തട്ടി അയാൾ നിലംപതിച്ചു. അതു് കണ്ട ഉടനെ ഇസ്ഹാക്ക് കുതിരയെ

നിന്നു. അയാളോടു് ക്ഷമായാചന ചെയ്തു. എന്നാൽ അയാൾ കോപാന്ധനായി ചമഞ്ഞിരിക്കയായിരുന്നു. അയാൾ ഇസ്ഹാക്കിനെ ചീത്തപറഞ്ഞുതുടങ്ങി. അതൊന്നും കേട്ട ഭാവം നടിക്കാതെ തന്നിൽനിന്നു വന്ന തെററിനെ ക്ഷമിക്കണമെന്നഭ്യർത്ഥിക്കയാണു് ഇസ്ഹാക്ക്. ' എത്രതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടും കേട്ട ഭാവംപോലും നടിക്കാതെ അപലപിക്കയാണയാൾ. താൻ അപരാധിയായ നിലക്കു് അതെല്ലാം കേട്ടുകൊണ്ടങ്ങനെ നില്ക്കയാണു് ഇസ്ഹാക്ക്. അതിനിടയിൽ ആ കൃസ്ത്യൻ ഇസ്ഹാക്കിന്റെ മതത്തേയും മതപ്രവാചകനേയും ചീത്തപറഞ്ഞുതുടങ്ങി. അതു് ഇസ്ഹാക്കിന്റെ രക്തത്തിനു് ചൂടുപിടിപ്പിച്ചു. ആ യുവാവു് പറഞ്ഞു:— "ഇതാ! അനാവശ്യം പറഞ്ഞാൽ നാക്കു് പിടിച്ചുപിഴുതുകളയും. അല്ലെങ്കിൽ എന്റെ കയ്യിലിരിക്കുന്ന ഈ ഖഡ്ഗം നിന്റെ കണ്ഠനാളംമുറിച്ചുവിടുവാൻ ഉപയോഗിക്കേണ്ടിവരും."

"നിനക്കിത്ര മിടുക്കുണ്ടെങ്കിൽ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറങ്ങി വാ. ഒരു കൈ നോക്കിക്കളയാം." കൃസ്ത്യാനി പറഞ്ഞു. അതുകേട്ടു് ഇസ്ഹാക്ക് കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറങ്ങുവാൻ ഭാവിക്കയായിരുന്നു. കൃസ്ത്യാനി കഠാരികൊണ്ടു് ഇസ്ഹാക്കിന്റെ വയററത്തു് കുത്തി.

ഇസ്ഹാക്ക് നിലംപതിച്ചു. അല്പസമയം പിടഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നെങ്കിലും പ്രജ്ഞയററു. രക്തം പ്രവഹിക്കയാണാ യുവാവിന്റെ കുക്ഷിയിൽനിന്നു്. കൃസ്ത്യാനി തന്റെ സാധനങ്ങളെടുത്തുകൊണ്ടു് നടന്നു.

4

പ്രഭാതമായി. അന്നു വലിയ പെരുന്നാളാണു്. ഇദ്‌രീസിന്റെ വീട്ടിൽ വിഭവസമൃദ്ധമായ അന്നദാനമുണ്ടെന്നു്. അതിഥികളിൽ പലരും വന്നുകഴിഞ്ഞു. ചിലർ വരികയാണു്. ഇദ്‌രീസ് പുറത്തിരുന്നുകൊണ്ടു് അതിഥികളെ സ്വീകരിക്കയാണു്. അതിനിടയിൽ ഒരാൾ പരവശനായി ഓടിവന്നു. അയാൾ രക്തത്തിൽ പുരണ്ടാണു് കാണപ്പെട്ടതു്. അയാളുടെ ദേഹം രക്തംകൊണ്ടു് ചിറ

ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇദ്‌രീസിനെ കണ്ട ഉടനെ ഓടിവന്നു കമിഴ്ന്നു വീണു. അല്പസമയം ഒന്നും പറയാനാവാതെ അങ്ങനെ കിടന്ന ശേഷം പറഞ്ഞു. 'എന്നെ രക്ഷിക്കണം! എന്നെ രക്ഷിക്കണം' എന്ന്.

ഇദ്‌രീസ് അയാളെ സാന്ത്വനപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "നീ പേടിക്കേണ്ട. ഇവിടെ നിനക്ക് യാതൊരു വിധമായ വിഷമവും ഉണ്ടാവുകയില്ല എന്നാൽ നീ ആരാണെന്നും രക്തത്തിൽ കുളിച്ചിങ്ങനെ കാണുവാൻ കാരണമെന്താണെന്നും അറിയുവാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു."

ആ ക്രിസ്ത്യാനി വിശദമാക്കി. "ഞാൻ ഒരു ക്രിസ്ത്യാനിയാണ്. ഇദംപ്രഥമമായി ഇന്നാണീ പട്ടണത്തിൽ വന്നത്. എന്റെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന ചരക്കുകൾ വില്ക്കുവാൻ വേണ്ടി ബസാറിലേക്ക് പോവുകയായിരുന്നു. വഴിയിൽ വെച്ച് അശാന്തരൂഢനായ ഒരു മുസ്ലിം യുവാവുമായി കണ്ടുമുട്ടി. അയാൾ എന്നെ അപമാനിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഞാൻ അതൊന്നും കേട്ടഭാവം പോലും നടിക്കാതെ നടക്കുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെ നടക്കുന്നതിനിടയിൽ ആ യുവാവ് ക്രിസ്തുമതത്തെയും മതപുരോഹിതന്മാരേയും അധിക്ഷേപിച്ചു കൊണ്ട് സംസാരിച്ചു തുടങ്ങി. അതുകേട്ട് സഹികെട്ട ഞാൻ ഉപദേശിച്ചു. "എന്നെ എത്ര ചീത്തവേണമെങ്കിലും പറഞ്ഞുകൊള്ളുക. മതത്തിനേയും മതപുരോഹിതന്മാരേയും അപലപിക്കുന്നത് കേട്ടു സഹിക്കാൻ എനിക്ക് ശക്തിപോരാ." അതുകേട്ട ആ മുസ്ലിം യുവാവിനു അരിശം മൂത്തു. അയാൾ വാളൂരിപ്പിടിച്ചു കൊണ്ട് എന്റെ നേരെ ചാടി. ഞാൻ കഠാരി എടുത്തു. എന്റെ കഠാരി കൊണ്ട് ആ യുവാവ് മരണപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ ഒരത്യാഹിതം നേരിട്ടതിൽ ഭയന്നുകൊണ്ട് ഓടിവന്നതാണ് ഞാൻ."

അയാളുടെ കഥ കേട്ട് ഇദ്‌രീസ് പ്രതിവചിച്ചു. "നിങ്ങൾ ഭയപ്പെടേണ്ട. നിങ്ങളെ പിടിച്ചു കൊണ്ട് പോകുവാൻ ഇവിടെയാരും വരികയുമില്ല." അതിനുശേഷം ഇദ്‌രീസിന്റെ വീട്ടിൽ ഒരു മുറി ഒഴിച്ചുകൊടുത്ത് ആ ക്രിസ്ത്യാനിയെ അതിൽ താമസിപ്പിച്ചു.

അല്പസമയത്തിനുശേഷം അവരുടെ വീഥിയിൽ വലിയ ബഹളം കേട്ടുതുടങ്ങി. ഇദ്റീസ് പുറത്തേക്കിറങ്ങിനോക്കി. ഒരു കട്ടിലിൽ ഒരാളെ താങ്ങി എടുത്തുകൊണ്ട് ഒരു ജനക്കൂട്ടം അങ്ങോട്ടു വരുന്നതു കണ്ടു ഇദ്റീസന്വേഷിച്ചു ഇതെന്താണെന്നു! "ഇസ്ഹാക്ക് ബോധരഹിതനായി കിടക്കുന്നതു് കണ്ട് എടുത്തുകൊണ്ട് വരികയാണ്. കഠാരികൊണ്ട് കുത്തിയ ഒരു മുറിവു കാണാനുണ്ട് വയററത്ത്". ജനക്കൂട്ടത്തിലൊരാൾ പ്രതിവചിച്ചു. അതുകേട്ട് ഇദ്റീസ് അമ്പരന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു തലചുററുന്നപോലെതോന്നി. ആ ജനക്കൂട്ടം ആ കട്ടിൽ അകത്തു കൊണ്ടുവന്നുവെച്ചു. വിറക്കുന്ന ദേഹത്തോടെ ഇദ്റീസ് ആ കട്ടിലിന്നരികിൽ ചെന്നുനിന്നു. അദ്ദേഹം അശ്രുകണങ്ങൾ വീഴ്ത്തികൊണ്ട് ആ മുഖത്തു മൂടിയിരുന്ന തുണി നീക്കിനോക്കി. മുഖലക്ഷണം മൃതദേഹത്തിന്റെതായിരുന്നു. അല്പ സമയം മൗനമായി ഇരുന്നശേഷം അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. "ഇസ്ഹാക്കിനെ കുത്തിയതാരാണ്"?

"അതൊന്നും ഞങ്ങൾക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. പട്ടണത്തിൽ നിന്നു് കുറച്ചകലെ ഇടക്കവഴിയിൽ ഇസ്ഹാക്ക് കിടക്കുന്നതു് കണ്ടു. ബോധമില്ലാതെ കിടക്കുന്ന ഈ ദേഹം ഇങ്ങോട്ടെടുത്തു കൊണ്ടു വന്നെന്നുമാത്രം ദേഹത്തിൽ കൂടി രക്തം ഒഴുകുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇസ്ഹാക്കിന്റെ കഠാര അടുത്തു തന്നെ വീണുകിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു." ഒരാൾ പറഞ്ഞു. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ പ്രസ്തുത വാർത്ത നാടൊട്ടുക്കും പരന്നു. ഇദ്റീസിന്റെ ബന്ധുമിത്രാദികളൊക്കെ വന്നു കൂടി. ഇസ്ഹാക്കിന്റെ ഘാതകനെ അന്വേഷിച്ചു തുടങ്ങി.

ഇദ്റീസിന്റെ വീട്ടിലെ ഒരു മുറിയിൽ ഏകനായി ഇരിക്കയാണാ ക്രസ്ത്യാനി. ആ വീട്ടിൽ കേൾക്കുന്ന ബഹളങ്ങളും രോദനങ്ങളും രോദനശബ്ദങ്ങളും കേട്ട് പേടിച്ചുവശളെ. എന്തായാലും ഊഹിച്ചു. ഞാൻ കൊലപ്പെടുത്തിയ യുവാവിന്റെ വീട് ഇതുതന്നെ ആയിരിക്കുമോ? ഈ വീട്ടിലെ ഒരംഗമായിരുന്നു വധിക്കപ്പെട്ടതെങ്കിൽ ഇവർ എന്നെ ഇതുവരെ ബാക്കിവെക്കുമായിരുന്നില്ല. ഇങ്ങിനെ പലതും ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഇദ്റീസ് ആ മുറിയിലേക്ക് കടന്നു വന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം

വാടിക്കരിഞ്ഞിരുന്നു. ദുഃഖസമ്പൂർണ്ണമായ സ്വരത്തിൽ ചോദിച്ചു: “നിങ്ങൾ കൊലപ്പെടുത്തിയ ആ യുവാവ് അശ്വാരൂഢനായിരുന്നോ?”

“ആയിരുന്നു.” കൃസ്ത്യാനി പ്രതിവചിച്ചു.

എന്നാൽ നിങ്ങൾ എന്നോടുകൂടി വരൂ. എന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ഇസ്ഹാക്കിന്റെ ദേഹം കിടക്കുന്നേടത്തേക്ക് അയാളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ട് വന്നു. എന്നിട്ട് ഇസ്ഹാക്കിന്റെ മുഖം മൂടിയിരുന്ന വസ്ത്രം മാററിക്കൊണ്ട് ചോദിച്ചു: “ഈ യുവാവിനെയാണോ നിങ്ങൾ കൊന്നത്?”

പരിഭ്രാന്തനായ കൃസ്ത്യാനി ഒരു വിധത്തിൽ സമ്മതിച്ചു. അതുകേട്ട് ഇദ്‌രീസ് ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അയാളെ ആ മുറിയിൽത്തന്നെ കൊണ്ടാക്കിയശേഷം പറഞ്ഞു. “പേടിക്കണ്ട. പ്രഭാതത്തിൽ ഇവിടെനിന്ന് രക്ഷപ്പെടുവാൻ വഴിയുണ്ടാക്കിത്തരാം.”

അന്നു രാത്രി ഇദ്‌രീസ് ആ കൃസ്ത്യാനിയെ വിളിച്ചുപദേശിച്ചു “നിങ്ങളുടെ കഠാരി ഏററ് മരിച്ചത് എന്റെ മകനാണ്. കൊലക്ക് കൊലയാണ് വിധി. എന്നാൽ ഞാനതിന്നിറങ്ങുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് ഈ പണം എടുത്തുകൊള്ളൂ.” എന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ഒരു സഞ്ചി നിറയെ അഷ്റഫി (ഒരറേബ്യൻനാണയം) അയാളെ ഏല്പിച്ചു. പിന്നീട് ഒരു ഒട്ടകപ്പുറത്തുകയററി അയാളെ അയച്ചു. അയാൾ കുറെ ദൂരം പോയതിനുശേഷം ഇദ്‌രീസ് അകത്ത് വന്നു. തന്റെ മകനെ നോക്കി അശ്രുധാര ഒഴുക്കി. വെറും ജഡമായിരുന്നു ആ ദേഹം. ഇദ്‌രീസ് സംഭ്രാന്തചിത്തനായി “ആഹ്” എന്ന് വിളിച്ചുകൊണ്ട് പുറകോട്ട് മറിഞ്ഞു.

കുസ്തൻതുൻയാവിജയം. (നാല്.)

1

കുസ്തൻതുൻയാ പട്ടണത്തെ സംബന്ധിച്ച് അല്പ പരിജ്ഞാനമെങ്കിലും സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ലാത്ത മുസ്ലിംകൾ ഇലോകം വിരളമാണെന്ന് പറഞ്ഞാൽ അധികപ്പററായി പോവുകയില്ല. പ്രസ്തുത പട്ടണത്തെ ഇസ്തംബൂൾ ഇസ്ലാംബൂൾ എന്നൊക്കെക്കൂടി പറയാറുണ്ട്. വളരെ പഴക്കമേറിയ ഒരു പട്ടണമാണത്. ഏതാണ്ട് ഇരുപത്തഞ്ച് ശതാബ്ദങ്ങൾ മുമ്പാണാ പട്ടണം സംസ്ഥാപിതമായതെന്ന് ചരിത്രം തെളിയിക്കുന്നു. ഇതുകണ്ട് മനോഹരമായ മറെറാരു പട്ടണം ലോകത്തിലില്ലത്രേ.

ഇസ്തംബൂൾ ത്രികോണാകൃതിയിലുള്ള ഒരു പട്ടണമാണ്. അതിന്റെ രണ്ട് ഭാഗം വെള്ളത്താലും ഒരു ഭാഗം രണ്ട് വരിയുള്ള കോട്ടമതിലും, അതിനെത്തുടർന്ന് ഉയർന്ന പാറക്കെട്ടുകളും പർവ്വതങ്ങളും വിരിഞ്ഞുകിടക്കുന്നു. പ്രസ്തുത പർവ്വതങ്ങൾക്ക് മുകളിൽ വരിവരിയായി നില്ക്കുന്ന സനോബർ വൃക്ഷങ്ങൾ കണ്ടാൽ തോന്നും കറുപ്പ് വസ്ത്രം ധരിച്ച ഭൂതത്താന്മാരാണാ കാവൽനില്ക്കുന്നതെന്ന്.

പ്രസ്തുത പട്ടണം കരിങ്കടലിനെ മാർമോറായോട് കൂട്ടിമുട്ടിക്കുന്ന ബാസ്ഫറസിന്റെ തീരത്താണ് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നത്. ഇസ്തംബൂൾ തുർക്കികളുടെ അധീനത്തിലാണിപ്പോഴുള്ളത്. അവർക്കാ പട്ടണം അധീനമായിട്ട് അഞ്ച് ശതാബ്ദം പൂർത്തിയായിട്ടില്ല. പ്രസ്തുത പട്ടണം പിടിച്ചടക്കുവാൻ വേണ്ടി പലപ്പോഴും മുസ്ലിംകൾ ആ പട്ടണം വളഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവർ നിരാശപ്പെടുകയാണുണ്ടായത്. കുസ്തൻ തുൻയാ പിടിച്ചടക്കുവാനായി വന്നവരിൽ പ്രഥമസ്ഥാനം അമീർ മആവിയായുടെ കാലത്തയക്കപ്പെട്ട സൈന്യത്തിനാണ്. പ്രസ്തുത സേനയിൽ സഹാബിപ്രമുഖന്മാരായ പലരും ഉണ്ടായി

രുന്നു. അവർ യുദ്ധം ചെയ്തുകൊണ്ട് ഇസ്തംബൂൾ കോട്ടവരെ എത്തുകയുണ്ടായി. അവിടെവെച്ചുണ്ടായ തീവ്ര യുദ്ധത്തിൽ ഹസ്രത് അബൂഅയ്യൂബ് അൻസാരി വീരസ്വർഗ്ഗം പ്രാപിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ മൃതദേഹം പ്രസ്തുത കോട്ടക്കരികിൽതന്നെയാണ് ഖബറടക്കം ചെയ്യപ്പെട്ടതു്. ഒട്ടനവധി മുസ്ലിംഭടന്മാർ മരിക്കപ്പെടുകയുണ്ടായിയെങ്കിലും കസ്തൂൻതുൻയാ കോട്ട കൈവശപ്പെടുകയുണ്ടായില്ല. പിന്നീട് പല യുദ്ധങ്ങളുമുണ്ടായി എങ്കിലും കോട്ട കൈവശമായില്ല.

2

വളരെ കാലം കഴിഞ്ഞു് ഉസ്മാനി തുർക്കികൾ കസ്തൂൻതുൻയായുടെ പരിസരപ്രദേശങ്ങൾ പിടിച്ചടക്കിക്കൊണ്ട് വിപുലമായ ഒരു സാമ്രാജ്യം സ്ഥാപിച്ചു. അവർ അതീവ ധീരന്മാരായിരുന്നു. അവരുടെ പേരുകേട്ടാലുടൻ യൂറോപ്പ് മുഴുവനും ഞെട്ടിത്തരിക്കായിരുന്നു എങ്കിലും കസ്തൂൻതുൻയാ കോട്ടവരെ ചെന്നു അവർ അവിടെ നിലയുറപ്പിക്കേണ്ടതായി വന്നു.

ക്രിസ്തുമതസ്ഥരായ ഭരണാധികാരികളുടെ ഭരണകൂടം തേഞ്ഞുമാഞ്ഞു് നാമമാത്രമായി ശേഷിച്ചിരുന്നു. അവരുടെ സാമ്രാജ്യം കോട്ടക്കകത്തുമാത്രമാണ് ശേഷിച്ചതു്. എങ്കിലും കസ്തൂൻതുൻയാ പട്ടണം ആർക്കും കീഴടങ്ങുകയില്ലെന്ന ഒരു ദൃഢവിശ്വാസം അവരിൽ അടിയുറച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അതിനുമുമ്പ് പല രാജാക്കന്മാരും ആ പട്ടണത്തെ ആക്രമിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവർക്കാർക്കുംതന്നെ അതു് കീഴ്പ്പെടുത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. എന്നാൽ കരഭൂമിയിൽ കപ്പലോടിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരാൾക്ക് ആ പട്ടണം സ്വാധീനമാകാതെ തരമില്ലെന്നു് പൗരാണികന്മാർ പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ ആ അഭിപ്രായം കേട്ട് അന്നത്തെ യുവാക്കൾ മൂക്കത്തു് വിരൽ വെച്ചു് കൊണ്ടു് പറയും “കരഭൂമിയിലാരെങ്കിലും കപ്പലോടിക്കുമോ

ണ്ടോ?'' എന്ന്. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ മാത്രമേ ഇസ്ലാമിനും സ്വാധീനമാവുകയുള്ളൂ എന്നാണ് വൃദ്ധന്മാരുടെ വാദം.

കുസ്തുൻതുനിയാ കോട്ടയിലെ പാതിരിമാർ പറഞ്ഞു പരത്തിയിരുന്ന വാർത്തകളാണിതിലൊക്കെ വിശേഷം. "മുസ്ലിം ഭടന്മാർ കോട്ടക്കെത്തു കടന്നുവന്നാൽ തന്നെ തദ്ദേശിയരുടെ ഒരു രോമം ഇളക്കുവാൻ പോലും സാധിക്കയില്ല. അവരുടെ ആഗമനത്തോട് കൂടി മാലാഖമാർ വാളൂരിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് ആകാശത്തുനിന്നിറങ്ങി വരുന്നതും മുസ്ലിംകളെ ഉന്മൂലനാശം വരുത്തുന്നതുമാണ്." എന്നൊക്കെ പറഞ്ഞു പട്ടണവാസികളെ ധരിപ്പിച്ചിരുന്നു.

ഉസ്മാനിയാ ഗോത്രത്തിൽപ്പെട്ട തുർക്കിരാജാക്കന്മാരിൽ സുൽത്താൻ മുഹമ്മദ് യുദ്ധപടുവും ബുദ്ധിമാനുമായ ഒരു രാജാവായിരുന്നു. തന്റെ ഇരുപത്തൊന്നാമത്തെ വയസ്സിലാണദ്ദേഹം സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തത്. ഇത്ര കുറഞ്ഞ വയസ്സുകാരനായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ രണപാടവം രണാങ്കണത്തിൽതന്നെ സേവനം ചെയ്ത് വൃദ്ധന്മാരായ പലരെയും അത്ഭുതപരതന്ത്രരാക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായി. സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്ത ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹം തന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിൽ നടമാടിയിരുന്ന അനാചാരങ്ങളെ ഉന്മൂലനം ചെയ്തു. അതിനുശേഷം ക്രൈസ്തവരാജാക്കന്മാരെ ഓരോന്നായി അടിച്ചമർത്തി തുടങ്ങി. അങ്ങിനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകൂടം സുരക്ഷിതമായിത്തീർന്നതിനുശേഷമാണ് കുസ്തുൻതുനിയാ ആക്രമിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടത്.

സുൽത്താൻ കുസ്തുൻതുനിയാ ആക്രമിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞ മുസ്ലിം ജനത കൂട്ടം കൂട്ടമായി സൈന്യത്തിൽ ചേർന്നു. സുൽത്താന്റെ സേന താവളമാക്കേണ്ട താമസമേയുള്ളൂ. പരിസരവാസികളായ മുസ്‌ലിം ജനത സംഘടിതമായി വന്ന് ആ സൈന്യത്തിൽ ചേരുവാൻ വിദൂരസ്ഥരായ മുസ്‌ലിംകൾ

പോലും കുസ്തന്തുന്യായുദ്ധത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളുവാൻ വേണ്ടി അവിടെ വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു.

സുൽത്താനവർകൾ വന്നുടനെ കുസ്തന്തുന്യാപട്ടണത്തെ ആക്രമിക്കുവാൻ തുനിയുകയല്ല ഉണ്ടായതു്. പ്രസ്തുത പട്ടണത്തിൽനിന്നു് 5 മയിൽ അകലെയായി ഒരു കോട്ട പണികഴിപ്പിക്കുവാനാണു് തുടങ്ങിയതു്. പ്രസ്തുതകോട്ടയും കുസ്തന്തുന്യാകോട്ടയെപോലെ ത്രികോണാകൃതിയായിരുന്നു. പ്രസ്തുത കോട്ടയുടെ മൂന്നു മൂലകളിലായി മൂന്നു് മിനാരങ്ങൾ പണികഴിപ്പിച്ചു. ആയിരക്കണക്കായ കൂലിക്കാർ ആ കോട്ട പണിയുന്നതിന്നു് നിയമിതരായിരുന്നതിന്നു പുറമെ പ്രമാണിമാരും പ്രമുഖരുമായി പലരും അതിന്നുവേണ്ടി അനവരതം അദ്ധ്വാനിച്ചിരുന്നു. സുൽത്താൻ അവരുടെ ജോലികളെ പരിശോധിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു. അങ്ങിനെ ആ കോട്ടയുടെ പണി പൂർത്തിയായശേഷം നാനൂറു് ഭടന്മാരെ അവിടെ താമസിപ്പിച്ചിട്ടു് അദ്ദേഹം മടങ്ങിപോന്നു. അതിന്നുശേഷമാണു് യുദ്ധസന്നാഹങ്ങൾ ചെയ്തു തുടങ്ങിയതു്.

ഏതാണ്ടു് ഒരു വർഷക്കാലം ഒരുക്കങ്ങൾ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. വലിയ വലിയതും ദൂരംവരെ തീ തുപ്പുന്നതുമായ പീരങ്കികൾ വാർപ്പിച്ചു. വലിയവലിയ കല്ലു് പാറക്കഷണങ്ങൾ എടുത്തെറിയത്തക്ക ഒരു തരം കപ്പി പണികഴിപ്പിച്ചു. അതിന്നുശേഷം വിപുലമായ ഒരു സേനയോടുകൂടി കുസ്തന്തുന്യായിലേക്കു് ചെന്നു. അവിടെ എത്തിയ ഉടൻ തന്നെ കോട്ടയുടെ പല ഭാഗങ്ങളിലുമായി സൈന്യങ്ങളെ അണിനിരത്തി. കോട്ടക്കകത്തുണ്ടായിരുന്ന സൈന്യങ്ങൾ പുറത്തുവരികയും കുറെ സമയം വരെ പൊരുതുകയും ചെയ്തു. ചെറുവക സമരങ്ങളിൽതന്നെ ഭീമമായ ആൾ നഷ്ടപ്പെടുന്നതുകണ്ടു് ആ ക്രൈസ്തവസേന കോട്ടയിൽനിന്നു് പുറത്തു വരാതായി. പിന്നീടവർ കോട്ടമുകളിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു് അസ്ത്രം പ്രയോഗിക്കുകയും കല്ലുകൾ വർഷിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

തുക്കികൾ കോട്ടയുടെ നേരെ പീരങ്കിയുണ്ട വിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. കോട്ടയുടെ ശക്തിമൂലം അവരുടെ ഉണ്ടകൾ യാതൊരു പ്ര

യോജനവും ചെയ്തില്ല. പട്ടാളക്കാരന്ന് കടന്നുപോകത്തക്ക വിടവുകളൊന്നും ഉണ്ടാക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും കോട്ടയുടെ പല ഭാഗത്തിന്നും കേട്ട് വരുത്തുവാൻ അവക്ക് കഴിഞ്ഞു.

കുസ്തന്തുന്യാകോട്ടയുടെ പിന്നിൽ ആറടി വീതിയുള്ള കിടങ്ങുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്തുത കിടങ്ങ് നികത്തിയാൽ കോട്ടയെ സമീപിക്കാമെന്ന് തുർക്കികൾ കണ്ടു. കോട്ടയിൽ തൊട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഏതു് വിധത്തിലും അകത്തു് കടക്കാമെന്നാണ ആ മുസ്ലിംകൾ കരുതിയതു്. അവർ ആ കിടങ്ങിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിലും ചിറപിടിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. അവർ ഒരു ഭാഗത്തു് നികത്തിവരുമ്പോൾ മറുഭാഗത്തു് കൃസ്ത്യാനിഭടന്മാർ അതിനെ പൊളിച്ചുനീക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പ്രസ്തുത യത്നം നിഷ്ഫലമാകുന്നതുകണ്ടു് സുൽത്താൻ ഉദ്ദേശിച്ചു കോട്ടമതിലിന്നരികിൽ കുഴി കുഴിച്ചു് അതിൽ വെടിമരുന്നു നിറച്ചു് വെടിവെച്ചാൽ കോട്ട പൊളിക്കുവാൻ സാദ്ധ്യതയുണ്ടെന്നു്. എന്നാൽ ക്രൈസ്തവസേന അതിന്നും വിലങ്ങുതടിയായി തീർന്നു. പകൽസമയം കുഴി കുഴിക്കുകയും അതിൽ വെടിമരുന്നു് നിറക്കുകയും ചെയ്ത ശേഷം മുസ്ലിംകൾ താവളത്തിലേക്കു് പോകുമായിരുന്നു. പ്രസ്തുത അവസരം പാഴാക്കാതെ ക്രൈസ്തവ ഭടന്മാർ അവിടെയെത്തുകയും പ്രസ്തുത കുഴികൾ തുറന്നു് വെടിമരുന്നു് മോഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടു പോകുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

അതും പ്രയോജനകരമല്ലെന്നു് കണ്ട സുൽത്താൻ മരംകൊണ്ടു് വളരെ വലിപ്പമേറിയ ഒരു രഥം പണി കഴിപ്പിച്ചു. പല തട്ടുകളും വളരെ ഉയരമുള്ള ആ രഥത്തിൽ ആയുധങ്ങൾ കയറ്റുകയും ഭടന്മാർ ഒളിച്ചിരിക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രസ്തുത വാഹനം ശത്രുക്കളിൽ നിന്നു് രക്ഷിക്കാൻവേണ്ടി അതിന്മേൽ തോൽ വിരിച്ചു. പ്രസ്തുത രഥത്തിൽ ആരൂഢരായിരുന്ന ഭടന്മാരിൽ നിന്നു് പലവിധ നാശങ്ങളും സഹിക്കേണ്ടിവന്നു കൃസ്ത്യാനികൾക്കു്. ഒരു ദിവസം രാത്രി കൃസ്തീയ ഭടന്മാർ അതിനെ വളയുകയും ആ വാഹനം അഗ്നിക്കിരയാക്കുകയും ചെയ്തു. അതോടെ ആ രഥം കത്തിയെരിഞ്ഞു ചാമ്പലായി.

വളരെക്കാലംവരെ ആ യുദ്ധം അങ്ങനെ നീണ്ടുനിന്നു. എങ്കിലും കോട്ടയിൽ താമസിക്കുന്ന ക്രിസ്ത്യാനികളെ അടിയറവു പറയിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അതിനു് ഒരു കാരണമുണ്ടു്. സമുദ്രമാർഗ്ഗം ആവശ്യമുള്ള ആയുധങ്ങളും ആഹാരസാധനങ്ങളും സൈന്യങ്ങളും അവിടെ എത്തുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്തുത വിവരം ധരിച്ച സുൽത്താന്, കരവഴിയും കടൽമാർഗ്ഗവും യുദ്ധം ചെയ്താലല്ലാതെ കോട്ട കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻ സാദ്ധ്യതയില്ലെന്നു് മനസ്സിലാക്കി. എന്നാൽ സമുദ്രമാർഗ്ഗം സമരംചെയ്യുവാനുള്ള ഒരു വഴിയും സുൽത്താനു് തോന്നിയില്ല. തുറമുഖം സൂക്ഷിക്കുവാനുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ വളരെ ശക്തിമത്തായിരുന്നു ക്രിസ്ത്യാനികളുടേതു്. ഇരുപത്തിയെട്ടു് യുദ്ധക്കപ്പലുകളാണിവിടെ കാവൽ കിടന്നിരുന്നതു്. ചെറുതരം പത്തേമാരികൾ എത്രയാണുണ്ടായിരുന്നതെന്നു് ഒരു കണക്കുമില്ല. അവയെ അവിടെനിന്നു് നീക്കംചെയ്യാതെ തുറമുഖത്തെ സമീപിക്കുക അസാദ്ധ്യമായിരുന്നു.

3

അങ്ങിനെയിരിക്കെ സുൽത്താൻ വളരെയൊക്കെ ആലോചിച്ചതിന്റെ ഫലമായി ഒരു സൂത്രം കണ്ടെത്തി. തുർക്കികളുടെ കപ്പൽ നിന്നിരുന്ന സ്ഥലത്തുനിന്നു് കസ്തൻതുൻയാ തുറമുഖത്തിലേക്കു് കരമാർഗ്ഗം ഒരു വഴിയുണ്ടായിരുന്നു. വെറും പത്തുമയിൽ വരുന്ന ഒരു വഴി. പ്രസ്തുത വഴിയാണെങ്കിൽ കുന്നും കുഴിയുമായി അങ്ങനെ കിടക്കുന്നു. പ്രസ്തുത വഴിയിൽ കൂടി തുർക്കിക്കപ്പൽ കൊണ്ടുവരുവാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ കസ്ത്തുൻതുൻയാ തുറമുഖം പിടിക്കാൻ കഴിയുമെന്നു് സുൽത്താൻ അനുമാനിച്ചു. അങ്ങിനെ സമീപത്തുള്ള വനങ്ങളിൽനിന്നു് വൻ വൃക്ഷങ്ങൾ മുറിച്ചു് അവയുടെ പലകകളുണ്ടാക്കി. പ്രസ്തുത പലകകൾ കൂട്ടിഇണക്കി പത്തുമയിൽ നീളമുള്ള ആ വഴിയിൽ വിരിച്ചു. അങ്ങനെ ഒരു പലകറോഡുണ്ടാക്കി. കോട്ടമു

കളിൽ നില്ക്കുന്ന ക്രിസ്ത്യാനികൾ ഇതെല്ലാം കാണുന്നുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും പ്രസ്തുത പലകറോഡുണ്ടാക്കുന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശം എന്താണെന്നവർക്കു് മനസ്സിലായില്ല.

പലകറോഡ് തെയ്യാറായിക്കഴിഞ്ഞ ഉടനെ അതിന്റെ പുറം മെഴുകും കൊഴുപ്പും പുരട്ടി മെഴുമെഴുപ്പുണ്ടാക്കി. അടുത്ത ദിവസം രാത്രിയിൽ തുർക്കികൾ അവരുടെ തുറമുഖത്തുണ്ടായിരുന്ന കപ്പലുകളും പടത്തോണികളുമെല്ലാം ആ പലകറോഡിൽക്കൂടി വലിച്ചുകൊണ്ടു വന്നു. അങ്ങിനെ തുർക്കികളുടെ യാനപാത്രങ്ങളെല്ലാം കുസ്തുന്തുനിയാ ഉൾക്കടലിലെത്തി.

പ്രഭാതത്തിലാണ് കുസ്തുന്തുനിയാക്കാരായ ക്രിസ്ത്യാനികൾ മനസ്സിലാക്കിയതു്. സുൽത്താൻ മുഹമ്മദ് പലകറോഡുണ്ടാക്കി അതിൽക്കൂടി കപ്പലോടിച്ച കഥ. മൈതാനത്തിൽക്കൂടി കപ്പലോടിക്കുന്നവനു് കുസ്തുന്തുനിയാ കീഴ്പ്പെടുമെന്നു് ശൈശവം മുതൽ അവർ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. മൈതാനത്തിൽക്കൂടി കപ്പൽ ഓടിക്കുക എന്ന മഹാ കാര്യം നടന്നുകഴിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കു് ഈ കുസ്തുന്തുനിയാ രക്ഷപ്പെടുന്ന കാര്യം അസാദ്ധ്യമാണെന്നു് അവർ ബോദ്ധ്യമാക്കി.

തുർക്കികളുടെ ആക്രമണത്തിനു് ശക്തികൂടി. രണ്ടു് ഭാഗത്തു് കൂടി ആക്രമിക്കുവാനാരംഭിച്ചു. കോട്ടയുടെ ഭാഗത്തുനിന്നും തുറമുഖത്തിൽ കൂടിയും പീരങ്കി ഉണ്ടകൾ ഉതിർന്നുകൊണ്ടു് വന്നുതുടങ്ങി. കോട്ടയുടെ പല ഭാഗങ്ങളും മുമ്പുതന്നെ കേടുവന്നിരുന്നു. അതിപ്പോൾ പൊളിഞ്ഞു വീണുതുടങ്ങി. ഒരു ദിവസം ഒരേ സമയത്തു് രണ്ടു ഭാഗത്തുനിന്നു് യുദ്ധമുണ്ടായി. കോട്ടയിലെ ജനങ്ങൾ വളരെയൊക്കെ പൊരുതിനോക്കി. പട്ടണത്തിനെ രക്ഷിക്കുവാൻ വേണ്ടി ആവുന്നതൊക്കെ ചെയ്തു. എന്നാൽ തുർക്കികളുടെ വലിയ തോക്കുകൾ അവരുടെ മേൽ തീ തുപ്പുകയാണ്. സുൽത്താൻ മുഹമ്മദ് ആയുധധാരികളായി മുന്നോട്ടു് കുതിക്കുകയാണ്. സുൽത്താന്റെ സൈന്യങ്ങൾ ആവേശഭരിതരായി കോട്ടയിലേക്കു് കടക്കുവാൻ ധൃതി കൂട്ടുകയാണ്. അവർ കിടങ്ങു് തരണംചെയ്തു മഹാകര

എത്തിത്തുടങ്ങി. അവരിൽ ഹസൻ എന്ന പേരിനാൽ അറിയപ്പെടുന്ന ഒരു സേനാനായകനും ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം അസാധാരണ കായശേഷിയുള്ള ഒരു വ്യക്തിയാണ്. വിരിഞ്ഞ മാറ്, തടിച്ചുരുണ്ട ദേഹം, നീണ്ട കൈകൾ. ആ മനുഷ്യന്റെ ബാഹ്യപ്രകൃതി കണ്ടാൽ തോന്നും അതൊരസുരനാണെന്ന്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടെ വെറും മുപ്പത് യോദ്ധാക്കൾ മാത്രമാണുണ്ടായിരുന്നത്. അവരോടുകൂടി ഹസൻ കോട്ടമതിലിന്റെ അടിഭാഗത്തെത്തി. അദ്ദേഹം ആ മതിലിനോട് ചേർന്നുനിന്നുകൊണ്ട് ഒരാളെ തന്റെ തോളിൽ കയററിനിർത്തി. അയാളുടെ തോളിൽ മറെറാരുത്തൻ കയറി നിന്നു. അങ്ങനെ ക്ഷണനേരത്തിൽ ഒരു കോവേണി സൃഷ്ടിച്ചു. പ്രസ്തുത കോവേണിമാർഗ്ഗം പട്ടാളക്കാരിൽ സമർത്ഥന്മാരായ പലരും കോട്ടമുകളിൽ എത്തി. എന്നാൽ പതിനെട്ടാം ഉയരമുള്ള ആ കോട്ടയുടെ മുകളിൽ വെറും പന്ത്രണ്ട്പേർ മാത്രമാണ് എത്തിയത്. അവരിൽ ഹസനും ഉണ്ടായിരുന്നു.

കോട്ടമുകളിൽ കയറുവാൻവേണ്ടി ഹസനും കൂട്ടരും കൈകൊണ്ട് മററു തുർക്കിഭടന്മാർക്ക് നവമായിട്ടൊരഭിപ്രായം കാണിച്ചുകൊടുത്തു. അവരും അപ്രകാരമൊരു കോവേണിയുണ്ടാക്കുകയും പല ഭാഗത്തുകൂടിയും തുർക്കികൾ കോട്ടമതിലിന്റെ മേൽത്തട്ടിൽ എത്തിച്ചേരുകയും ചെയ്തു. തുർക്കികളുടെ വലിയ ഒരു തുക കോട്ടമുകളിൽകൂടി അകത്തു കടന്ന ഉടനെ തീവ്രമായ ഒരു സമരം നടന്നു. അവർ കോട്ടകവാടംവരെ എത്തുകയും സുശക്തമായ ആ കോട്ടകവാടം ഭേദിക്കുകയും ചെയ്തു. ഗോപുരം ഭേദിക്കപ്പെട്ടതും തുർക്കിഭടന്മാർ കൂട്ടംകൂട്ടമായി കോട്ടയിൽ കടന്നതും ഒന്നായിക്കഴിഞ്ഞു. തുർക്കികളുടെ പ്രവേശനത്തെ തുടർന്നുണ്ടായ സമരത്തിൽ കുസ്ത്തുൻതുൻസാ രാജാവ് വധിക്കപ്പെട്ടു. ക്രൈസ്തവ നേതാക്കന്മാർ പലരും അഭയം തേടിക്കൊണ്ട് സുൽത്താൻ മുഹമ്മദിനെ സമീപിച്ചുതുടങ്ങി.

ഇതുവരെയൊക്കെയായിട്ടും ധൈര്യശാലികളായ ക്രിസ്ത്യാനികൾ കുതിരയിരുന്നു് ഇങ്കിനെ വലിയ പള്ളിക്ക് സമീപം എത്തി യാൽ അതിൽനിന്നൊരു മലയാളം ആയുധധാരിയായി പുറത്ത ക്കു ചാടുമെന്നും ഇങ്കിനെ മുഴുവനാളും വരുത്തുമെന്നും ആയിരു ന്നു. അതിനിടയിൽ ക്രിസ്ത്യാനികളിൽ വലിയ ഒരു ഭാഗം ആ വലിയ പള്ളിയിൽ ചെന്നഭയം പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അ വർ പള്ളിയിലെ ക്രൂശിൻ്റെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തിനിന്നുകൊണ്ടു് പ്രാ ർത്ഥിച്ചുതുടങ്ങി. ഇടക്കിടെ അവർ ആകാശത്തേക്ക് നോക്കിയി രുന്നു. ആകാശത്തിൽ നിന്നാരെ സഹായിക്കാൻ വേണ്ടിമാ ലാഖ ഇറങ്ങിവരുന്നുണ്ടോ എന്നാണു് അവർ നോക്കുന്നതു്. ഏതു ഭാഗത്തുനിന്നെങ്കിലും ഒരു മാലാഖ വരാതിരിക്കയില്ലെന്നുള്ള ഉറച്ച വിശ്വാസത്തോടെ അവർ നാലുഭാഗത്തേക്കും നോക്കണമായിരുന്നു എന്നാൽ അവരെ രക്ഷിക്കാൻവേണ്ടി ഒരു മാലാഖയെങ്കിലും അ വിടെ വരികയുണ്ടായില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല ഇങ്കിരേസർ അവിടെ എത്തുകയും ആ വലിയ പള്ളി വളയുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ ആ പള്ളിയിൽ കയറിപ്പാർത്തിരുന്ന ക്രിസ്ത്യാനികളോട് അവർ ആയുധം പ്രയോഗിച്ചുതുടങ്ങി.

4

അന്നു് വൈകുന്നേരം സുൽത്താൻ ആ പട്ടണത്തിലേക്കു് പുറ പ്പെട്ടു. സൈന്യങ്ങളുടെ മുമ്പിൽതന്നെ ഒരു കുതിരപ്പുറത്തു്കയറി അദ്ദേഹം സഞ്ചരിച്ചിരുന്നു. അതിൻ്റെ പിന്നിൽ മന്ത്രിമാരും പ്ര ഭുക്കന്മാരും പണ്ഡിതന്മാരും ഒക്കെ ഉണ്ടായിരുന്നു. അങ്ങിനെ ആ ഘോഷയാത്ര കുതിരപ്പട്ടാളം പരിശീലനം നടത്തുന്ന മൈതാനത്തി ലെത്തി. അവിടെ ഒരു മിനാരം കാണപ്പെട്ടു. മൂന്നു് തട്ടുകളും ഒട്ടിനിന്നുകൊണ്ടു് ചെരിഞ്ഞുകയറിയതാണെന്നു് തോന്നും ആ മിനാരം ക ണ്ടാൽ. അതുകണ്ടു് സുൽത്താൻ ചോദിച്ചു "ഇതെന്താവശ്യത്തിനാ ണുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതെന്നു്?" ഈ മിനാരം നിലനിന്നിരുന്നിടത്തോളം കാലം ഇവിടത്തെ ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കു് യാതൊരുവിധ ആപത്തും

ഉണ്ടാവുകയില്ലെന്നാണ് വിശ്വാസം. സുൽത്താൻ അതു് പരിശോധിച്ചശേഷം മുന്നോട്ട് നീങ്ങി.

കുറെ അകലത്തായി കസ്തൻതുൻയാ രാജാവിൻെറ കൊട്ടാരം കാണപ്പെട്ടു. അപ്പോഴാണ് സുൽത്താന് ആ രാജാവിൻെറ കാര്യം ഓർമ്മവന്നതു്. അദ്ദേഹം തൻെറ അനുയായികളോട് ചോദിച്ചു:– ''രാജാവിനെ സംബന്ധിച്ച വല്ല വിവരവും ഉണ്ടോ?'' എന്നു്.

''അദ്ദേഹം യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു് ഞങ്ങൾ കാണുകയുണ്ടായി. എന്നാൽ യുദ്ധത്തിൽ മരണപ്പെടുകയോ പലായനം ചെയ്ത് രക്ഷപ്പെടുകയോ ചെയ്തതു് ഞങ്ങൾ കണ്ടില്ല.'' അവർ മറുപടി നൽകി.

അദ്ദേഹത്തെ അന്വേഷിച്ച് കണ്ടുപിടിക്കണമെന്ന് സുൽത്താൻ കല്പിച്ചതനുസരിച്ച് സൈന്യങ്ങൾ അവിടെയൊക്കെ അന്വേഷിച്ചുതുടങ്ങി. അങ്ങനെ അവിടെ കുന്നുകൂടി കിടന്നിരുന്ന ശവങ്ങളിൽ നിന്നു് അദ്ദേഹത്തിൻെറ മൃതദേഹം കണ്ടുകിട്ടി. പ്രസ്തുത ജഡം ക്രിസ്തുമതാചാരപ്രകാരം സംസ്കരിക്കുവാൻ സുൽത്താൻ കല്പിച്ചു.

രാജാവിൻെറ മൃതദേഹം കണ്ടതോടെ കസ്തൻതുൻയാ നിവാസികളിൽ അവശേഷിച്ചിരുന്ന ധൈര്യം അസ്തമിച്ചു. ഇനി തുർക്കി സുൽത്താൻ നമ്മെ എന്തു് ചെയ്യുമെന്നായി അവരുടെ ചിന്ത. എന്നാൽ സുൽത്താൻ ആ ദേശവാസികളോട് വളരെ ദയാപൂർവ്വകമാണ് പെരുമാറിയതു്. മതപരമായ സംഗതികളിൽ അവർക്ക് പരിപൂർണ്ണ സ്വാതന്ത്ര്യം ഉണ്ടെന്നും, അവരുടെ ദേവാലയങ്ങളിലോ ആചാരങ്ങളിലോ താൻ കൈകടത്തുന്നതല്ലെന്നും ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി സുൽത്താൻ.

അതുവരെ തുർക്കികളുടെ തലസ്ഥാനം ''ആഡർയാനോപ്പി''ൾ ആയിരുന്നു. കസ്തൻതുൻയാ സ്വാധീനമായതോടെ സുൽത്താൻ മുഹമ്മദ് തുർക്കിയുടെ തലസ്ഥാനം അവിടെയാക്കി. അദ്ദേഹം രാ

ജ്യഭരണതന്ത്രജ്ഞനും, നീതിന്യായപാലനത്തിൽ അതീവനിഷ്ഠയുള്ള ആളുമായിരുന്നു. അതിനാൽ പൊതുജനതാല്പര്യത്തിനനുസരിച്ച് ഭരണം നടത്തുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞു. അങ്ങിനെ പരമാനന്ദമായി ജീവിക്കുകയായിരുന്നു അദ്ദേഹമെങ്കിലും ഒരു ചിന്ത അദ്ദേഹത്തെ അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അത്, അബൂഅയ്യൂബ് അൻസാരി (റ) കസ്തൻതുൻയാ യുദ്ധത്തിലാണ് ശഹീദായതെന്നും കോട്ടയ്ക്കടുത്തുതന്നെയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമാധിസ്ഥലമെന്നും സുൽത്താനറിവുണ്ടായിരുന്നു എങ്കിലും അത് എവിടെയാണെന്ന് കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്ന് സാധിച്ചില്ലെന്നുള്ളതാണ്. തദ്ദേശീയരായ പടുവൃദ്ധന്മാരിൽ പലരേയും വരുത്തി ചോദിക്കയുണ്ടായി എങ്കിലും കോട്ടയ്ക്കുവെളിയിൽ ഒരു മുസൽമാന്റെ ഒരു ഖബറുണ്ടെന്ന് മാത്രമല്ലാതെ അതിൽ കൂടുതലായി യാതൊരു തെളിവും അവരിൽനിന്ന് സംസിദ്ധമായില്ല.

ഒരു ദിവസം രാത്രി സുൽത്താൻ തന്റെ പള്ളിയറയിൽ കിടന്നുറങ്ങുകയായിരുന്നു. "ഒരു വൃദ്ധൻ വന്ന് പറഞ്ഞു കോട്ടയുടെ പുറത്ത് ഒരു സ്ഥലം കുഴിച്ചു നോക്കുന്നതായാൽ അബൂഅയ്യൂബ് അൻസാരി (റ) യുടെ ഖബർ കണ്ടുകിട്ടുന്നതാണെന്ന്. പ്രസ്തുത സ്വപ്നം കണ്ട ഉടനെ സുൽത്താൻ ഞെട്ടിയുണർന്നു. ഒരു വിഭാഗം ജനങ്ങളോടുകൂടി സ്വപ്നത്തിൽകണ്ട ആ സ്ഥലത്തെത്തി കുഴിച്ചുനോക്കി. കുറച്ചു സമയത്തിനുള്ളിൽ ആ ഖബർ കണ്ടെത്തി. വളരെക്കാലം തുടർച്ചയായി നടന്ന സമരങ്ങളുടെ ഫലമായി ആ സ്ഥലത്ത് മണ്ണ് വന്നു കൂടുകയും ആ ഖബർ മണ്ണിന്നടിയിൽ പെട്ടു പോവുകയും ചെയ്തതാണ്.

ഖബറിനെ ആച്ഛാദനം ചെയ്തിരുന്ന മണ്ണ് നീക്കി അവിടെ ഒരു കെട്ടിടം പണികഴിപ്പിച്ചു. അതിനടുത്തുതന്നെ ഒരു വലിയ പള്ളിയും ഉണ്ടാക്കി. ഉസ്മാനിയാ വംശത്തിൽപെട്ട രാജാക്കന്മാർ പട്ടം കെട്ടുന്നത് പ്രസ്തുത പള്ളിയിൽ വെച്ചാണ്.

കുസ്തന്തുനിയാ പിടിച്ചടക്കുക എന്നതു് ചില്ലറ കാര്യമൊന്നും ആയിരുന്നില്ല. പ്രസ്തുത അസാദ്ധ്യസംഗതി സാദ്ധ്യതയിൽ കൊണ്ടുവന്നതുകൊണ്ടാണു് സുൽത്താൻ മുഹമ്മദിനു് "മുഹമ്മദു് ഫാത്തിഹ്" (വിജയിയായ മുഹമ്മദു്) എന്നു് സംബോധന ചെയ്യുവാൻ കാരണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലശേഷം കുസ്തന്തുനിയാ വീണ്ടെടുക്കുവാൻവേണ്ടി ക്രൈസ്തവരാജാക്കന്മാരിൽ ചിലരും അത്യദ്ധ്വാനം ചെയ്യുകയുണ്ടായി. എന്നാൽ അവരെല്ലാം നിരാശപ്പെട്ടു മടങ്ങുകയാണുണ്ടായതു്. ഇന്നു് ആ പട്ടണം രണ്ടു് ഭൂഖണ്ഡങ്ങളുടേയും രണ്ടു് സമുദ്രങ്ങളുടേയും അരികിൽ തലയുയർത്തി നില്ക്കുന്നു. തുർക്കികളുടെ പതാകയാണാ പട്ടണത്തിന്റെ അന്തരീക്ഷത്തിൽ പാറിക്കളിക്കുന്നതു്.

അബ്ദുൽറഹിമാൻ രാജകുമാരൻ. (അഞ്ച്)

ഉൻദുലുസ് മുസ്ലിംകൾക്കധീനമായിട്ട് ഏതാണ്ട് നാല്പതു് വർഷം കഴിഞ്ഞു. അബ്ബാസിയാവംശക്കാർ ബനീഉമ്മിയ ഭരണകൂടത്തെ നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ഭരണം തുടങ്ങി. ബനീ ഉമ്മിയായുടെ ഭരണകൂടത്തിൽ അടങ്ങിയിരുന്ന എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളും അബ്ബാസിയാക്കളുടെ സ്വാധീനതയിലായി.

ബനീഉമ്മിയാ രാജാക്കന്മാരുടെ കുടുംബത്തിൽപ്പെട്ട ഒരാളാണ് അബ്ദുർറഹ്മാൻ രാജകുമാരൻ. ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ സമർത്ഥനായ ഒരു കുട്ടിയായിരുന്നു അദ്ദേഹം. വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ മാത്രമല്ല കളിതമാശകളിലും മററു കുട്ടികളെ അപേക്ഷിച്ച് മുന്നണിയിലാണദ്ദേഹം ഉണ്ടായിരുന്നതു്. ബാല്യത്തിൽതന്നെ നായാട്ടുഭ്രമക്കാരനായിരുന്നു. പകൽ മുഴുവൻ അമ്പും വില്ലുമായി കാടുകളിൽ ചുററിത്തിരിയുന്നതിന് മടിയില്ലാത്ത സ്വഭാവം. കുതിരസവാരിയിലാണെങ്കിൽ അദ്വിതീയമായ പരിജ്ഞാനം. ഓടിപ്പോവുന്ന കുതിരപ്പുറത്ത് ചാടിക്കയറിയിരുന്ന്, കണ്ണ് ചിമ്മുന്നതിനിടയിൽ രണ്ടുമൂന്ന് നാഴിക പറപ്പിക്കുവാൻ ഒരു വിഷമവും അദ്ദേഹത്തിനില്ല. ആയുധപരിജ്ഞാനം അനിതരസഹജമാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അസ്ത്രങ്ങൾ ഉന്നത്തിലല്ലാതെ കൊള്ളുകയില്ല. വാൾ കയ്യിലെടുത്ത് വീശിത്തുടങ്ങിയാൽ പിന്നെ മിന്നൽവേഗതയായി.

അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ സ്നേഹിതന്മാരായ ബാലകന്മാരോടുകൂടി കളിച്ചുകൊണ്ട് നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വംശത്തിൽപെട്ടയാളും ജ്യോതിഷത്തിൽ അപാരമായ വിദ്വാനുമായ ഒരു വൃദ്ധൻ ഏതാനും പേരോടുകൂടി ആ വഴിയേ വന്നു. കളിച്ചുകൊണ്ട് നില്ക്കുന്ന അബ്ദുർറഹ്മാനെ തന്റെ അരികിലേക്ക് വിളിച്ചു. ബാലൻ അടുത്തുവന്നുടനെ ആ വൃദ്ധൻ ചില കണക്കുകൾ എഴുതി

കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് പറഞ്ഞു "ഞങ്ങളുടെ വംശത്തിന്റെ പ്രതാപങ്ങളെല്ലാം നശിച്ചുപോകുന്നതാണു്. എന്നാൽ ഈ കുട്ടി സമുദ്രത്തിനക്കരെയുള്ള ഒരു സ്ഥലത്തു് ചെന്നു് ചേരുന്നതും അവിടെ വെച്ചു് കീർത്തി സമ്പാദിക്കുന്നതുമാണു് തന്റെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടു് പൂർവ്വീകന്മാരുടെ സൽകീർത്തി നിലനിർത്തുന്ന ലക്ഷണങ്ങളാണു് കാണുന്നതു്" അദ്ദേഹം ഗണിച്ചുപറഞ്ഞ ആ വാക്കുകൾ അക്ഷരം പ്രതി പരമാർത്ഥമായിത്തീർന്നു.

അബ്ബാസിയ ബനൂഉമ്മിയ യുദ്ധം നടക്കുന്ന കാലത്തു് അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഇരുപതുഇരുപത്തൊന്നുകാരനായിരുന്നു. പ്രസ്തുത യുദ്ധത്തിൽ ബനൂഉമ്മിയാഗോത്രക്കാരിൽ അബ്ദുർറഹ്മാൻ മാത്രമാണു ബാക്കിയായതു്. അദ്ദേഹം മാത്രം രക്ഷപ്പെടുവാൻ കാരണമുണ്ടു്. ഫർറത്തു് തീരത്താണു് അദ്ദേഹം താമസിക്കുന്ന കൊട്ടാരമുണ്ടായിരുന്നതു്. പട്ടണത്തിൽ നടക്കുന്ന ബഹളങ്ങൾ കേട്ടു് ഭയന്നു് അദ്ദേഹം വനങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വംശജരായ ഓരോ വ്യക്തിയെ എണ്ണി വധിക്കപ്പെട്ട ആ ദിവസം അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു എങ്കിലും ബന്ധുജനങ്ങൾ വധിക്കപ്പെട്ട കഥ അദ്ദേഹം അറിയുകയുണ്ടായില്ല.

2

ഒരു ദിവസം അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. ഏതാണ്ടു് മദ്ധ്യാഹ്നസമയമാണു്. നാരകത്തിന്റെ വിടർന്ന പൂക്കളിൽനിന്നു വമിക്കുന്ന പരിമളം അന്തരീക്ഷത്തിൽ ലയിച്ചിരുന്നു. മുൻഭാഗത്തു് ഫർറത്തു് നദി പ്രവഹിക്കയാണു്. മന്ദമാരുതൻ ആ നദീജലത്തെ തലോടിക്കൊണ്ടിരുന്നതിന്റെ ഫലമായി ചെറുതരം ഓളങ്ങൾ അലതല്ലുന്നുണ്ടു്. അതിനിടയിൽ പുറത്തു് കളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ചെറിയ കുട്ടി—അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ

ഓമന സന്താനം ഭയവിഹ്വലനായി ഓടിവന്നു. അവൻ നന്നെ ഭയന്നിരുന്നു. ഇതുകണ്ടു് ഭയപ്പെടുവാൻ കാരണമെന്താണെന്നു് പിതാവു് ചോദിയ്ക്കയുണ്ടായി. ആ പൈതൽ കൊഞ്ചലോടെ പറഞ്ഞതെന്താണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് മനസ്സിലായില്ല. കുട്ടി ഭയപ്പെടുവാൻ കാരണമെന്താണെന്നറിഞ്ഞുവരുവാൻ ഒരു പരിചാരകനെ അയച്ചു. അല്പ സമയത്തിനുശേഷം അയാൾ ഓടിക്കിതച്ചുകൊണ്ടു് വന്നു. എന്നിട്ടു് പറഞ്ഞു "പൊന്നുതിരുമേനി! കാര്യം കുഴപ്പത്തിലായിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങയുടെ ബന്ധുക്കളായ എല്ലാവരേയും അബ്ബാസികൾ കൊന്നൊടുക്കി കഴിഞ്ഞു. അങ്ങയെ അന്വേഷിച്ചു് അവർ ഇങ്ങോട്ടു് വരുന്നുണ്ടു്. അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഇരുന്ന സ്ഥലത്തുനിന്നെഴുന്നേററു് ജനലിന്നടുത്തു ചെന്നു നോക്കി. കുറച്ചുകലത്തായി ഒരു കൂട്ടം ജനങ്ങൾ വരുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവിടെ കറുപ്പുവർണ്ണപ്പതാക ആകാശത്തിൽ പാറിക്കളിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി അതു് അബ്ബാസികൾതന്നെയാണെന്നു്. ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢനായിത്തീർന്ന അബ്ദുർറഹ്മാൻ അമ്പരന്നങ്ങിനെ നിന്നുപോയി. മററു രക്ഷാമാർഗ്ഗങ്ങളൊന്നുമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ തന്റെ ഓമനപുത്രനേയും എടുത്തുകൊണ്ടദ്ദേഹം ആ നദിയിൽചാടി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൊച്ചനുജനും കൂടെതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ മുമ്പിലും പിന്നിലുമായി നീന്തിപ്പോവുകയാണു്. അപ്പോഴേക്കു് അബ്ബാസികൾ നദീതടത്തിലെത്തി. നദിയിൽ വെള്ളംപൊങ്ങിയിരുന്ന സമയമാകയാൽ അബ്ബാസികൾ അവിടെതന്നെനില്ക്കുവാൻ നിർബ്ബന്ധിതരായി. അവിടെ നിന്നുകൊണ്ടവർ അസ്ത്രങ്ങൾ വിട്ടുതുടങ്ങി. അതൊന്നും വകവെയ്ക്കാതെ അബ്ദുൽറഹ്മാൻ നീന്തുകതന്നെയാണു്. പ്രസ്തുത ബഹളങ്ങൾ കേട്ടു് ഭയന്നു കൊച്ചനുജൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. തിരിഞ്ഞുനോക്കുവാൻവേണ്ടി അല്പം താമസിച്ചതിനുള്ളിൽ അയാളുടെകഴുത്തിൽ ഒരസ്ത്രം വന്നു തറച്ചു. അദ്ദേഹം ഒരട്ടഹാസത്തോടെ വെള്ളത്തിലാണ്ടു. അനുജന്റെ മരണവിളി അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ കർണ്ണപുടങ്ങളിൽ വന്നലതല്ലി

സംഗതിയെന്താണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് മനസ്സിലായി. അനുജനെ രക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി അവിടെ താമസിച്ചാൽ തന്റെയും പുത്രന്റെയും കഥ കഴിയുമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നറിയാം. അതിന്നിടവരുത്തല്ലേ എന്നു് കരുതി ഹൃദയവ്യഥയെ അമർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം മുന്നോട്ടൊഴുകി. മുങ്ങിയും, പൊങ്ങിയും, നീന്തിയും, തുടിച്ചും, വെള്ളം കുടിച്ചുംകൊണ്ടു് ഒരു വിധത്തിൽ കയ്യും കാലും തല്ലി മറുകരയെത്തി. കരക്കുകയറുന്നതിന്നിടയിൽ നദിയിലേക്കൊന്നു തിരിഞ്ഞുനോക്കി. തന്റെ അനുജൻ മുങ്ങിയ ആ സ്ഥലത്തെ കുമിളകൾ ഉയരുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

അവിടെ നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു് ജീവാപായം ഉളവാകുമെന്നു് കണ്ട അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ ശിശുവിനെ മാറോടണച്ചു് കൊണ്ടു് നടന്നുതുടങ്ങി. അങ്ങിനെ അദ്ദേഹം ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ എത്തി ചേൎന്നു. അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന കൃഷിക്കാരെപ്പോലെ പരുക്കൻ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചു. കുട്ടി അണിഞ്ഞിരുന്ന മുത്തുമാല്യങ്ങൾ മുതലായവ ഊരിയെടുത്തു. ഒരു ഫക്കീറിന്റെ കുട്ടിയെപ്പോലെ കീറിപ്പറിഞ്ഞ വസ്ത്രങ്ങൾ അണിയിച്ചുകൊണ്ടു് അവിടം വിട്ടു. അബ്ബാസികളുടെ രഹസ്യാന്വേഷകന്മാർ അബ്ദുർറഹ്മാനെ അന്വേഷിച്ചു പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. നടക്കുന്ന ഓരോ സ്ഥലത്തും ആപൽശങ്ക അദ്ദേഹത്തെ ആവരണം ചെയ്തിരുന്നു. അബ്ബാസികളുടെ കണ്ണിൽ പെട്ടാൽ പിന്നെ കഥകഴിയുമെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നറിയാം. പകൽസമയം കണ്ട പൊട്ടക്കിണറ്റിലും ഗുഹകളിലുമായി കഴിച്ചുകൂട്ടും. രാത്രികാലങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കും. ഷാം സാമ്രാജ്യമാണദ്ദേഹത്തിന്റെ ജന്മഭൂമി. അവിടെ ജീവിക്കുവാൻ ഇനി അദ്ദേഹത്തിനു് സാദ്ധ്യമല്ല. അവിടം അബ്ബാസികളുടെ കയ്യിലായി കഴിഞ്ഞു. ബനീഉമ്മിയാ ഗോത്രത്തിൽപെട്ട ഒരു ആൺകുട്ടിപോലും അവിടെ ശേഷിപ്പില്ലാതായി. അതു് കാരണം അദ്ദേഹം ഫലസ്തീനയെ ലക്ഷ്യമാക്കിയാണു് നടക്കുന്നതു്. അവിടെ ബനൂഉമ്മിയ അനുഭാവികളായ പലരുമുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നറിയാമായിരുന്നു. പക്ഷെ ദൂരം വളരെ

യുണ്ട്. ഭീമമായ ആ വഴി തരണം ചെയ്യുവാൻ ഉദ്ദേശിച്ചതോടെ
അബ്ദുർറഹ്മാൻെറ മനോദാർഢ്യം പിന്നോട്ട് വലിഞ്ഞു. എങ്കി
ലും ഇച്ഛാഭംഗപ്പെടാതെ വീണ്ടും ഉരുണ്ടും ഒരു തരത്തിൽ പലസ്തീന
യിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. അതിനടുത്തുള്ള ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ താമസമാക്കി.

അബ്ദുർറഹ്മാൻെറപക്കൽ പണം തീരെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.
മകൻെറ ദേഹത്തണിഞ്ഞിരുന്ന ആഭരണങ്ങളും വസ്ത്രങ്ങളും വിററാ
ണദ്ദേഹം ഉപജീവിച്ചിരുന്നത്. എന്നാൽ വൈരികൾ ധാരാളമാ
യി അധിവസിക്കുന്ന ഈ സ്ഥലം വിട്ട് ആഫ്രിക്കയിൽ എത്തിച്ചേ
രണമെന്ന ജ്വരമായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്. അങ്ങിനെ ആലോചി
ച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ തൻെറ ഗോത്രത്തോട് അനുഭാവമു
ള്ള ഒരു വ്യക്തിയെ കണ്ടെത്തി. താനാഗ്രാമത്തിൽ താമസമാണെ
ന്നും മററും വിവരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഒരു സന്ദേശവും കൊടുത്തയാളെ
ഷാമിൽ താമസിക്കുന്ന സഹോദരിയുടെ അടുത്തയച്ചു. അയാൾ ആ
കത്തുംകൊണ്ട് പോയി. അബ്ദുർറഹ്മാനാവട്ടെ കത്തിൻെറ മറു
പടിയും പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് ദിവസങ്ങൾ എണ്ണിഎണ്ണി കഴിച്ചുതു
ടങ്ങി. അങ്ങനെ ആഴ്ചകൾ പലതും കഴിഞ്ഞുകടന്നെങ്കിലും അയാ
ൾ മടങ്ങിവരികയുണ്ടായില്ല.

ഗ്രാമത്തിൽനിന്ന് അല്പം അകലെയുള്ള പുഴക്കരയിൽ നില്ക്കു
കയാണ് അബ്ദുർറഹ്മാൻ. താനനുഭവിക്കേണ്ടിവന്ന ബദ്ധപ്പാ
ടുകളെ സംബന്ധിച്ചാലോചിക്കയാണദ്ദേഹം. ചിന്താമഗ്നനായി
നില്ക്കുന്ന അദ്ദേഹത്തെ ഉണർത്തികൊണ്ട് കുതിരക്കുളമ്പടിയുടെ ശ
ബ്ദം അദ്ദേഹത്തിൻെറ കർണ്ണരന്ധ്രങ്ങളിൽ ഓളംതല്ലി. കിം കർ
ത്തവ്യതാമൂഢനായിത്തീർന്ന അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നോടി രക്ഷപ്പെ
ടുവാൻ ഭാവിക്കയായിരുന്നു. ആരോ ഒരാൾ തൻെറ പേര് പറ
ഞ്ഞു വിളിക്കുന്ന ശബ്ദംകേട്ടു. കാലിനടിയിൽനിന്നു മണൽ നീ
ങ്ങുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. ശത്രുപക്ഷത്തിൽ പെട്ട
അബ്ബാസിയാക്കളോ അവരുടെ അനുചരന്മാരോ തന്നെ കണ്ടെത്തി
യിരിക്കുന്നതായി അദ്ദേഹം അനുമാനിച്ചു. അദ്ദേഹം തിരിഞ്ഞുനോ

ക്കി. പൊടിപടലം പറപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ഒരാൾ അശ്വാരൂഢനായി വരുന്നതു് കണ്ടു. കാര്യമായ ആയുധങ്ങളൊന്നും അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ പക്കലുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും ഏകാകിയായി വരുന്ന അയാളോട്ട് പൊരുതുന്നതു് അത്രവലിയ കാര്യമൊന്നുമല്ലെന്നു് കരുതി അവിടെതന്നെ നിന്നു. ആ മനുഷ്യൻ അടുത്തെത്തി. പാണ്ടു് പരിചയിരുന്ന ആ മുഖം തിരിച്ചറിയുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അയാൾ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു ചാടിയിറങ്ങി ഭക്ത്യാദരവുകളോടുകൂടെ അബ്ദുർറഹ്മാന് സലാം പറയുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈപിടിച്ചു് ചുംബിക്കയും ചെയ്തശേഷം അല്പം മാറിനിന്നു. അയാളുടെ നയനങ്ങളിൽനിന്നു് അശ്രുധാര പ്രവഹിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതിനിടയിൽ ഗദ്ഗദത്തോടെ അയാൾ പറയുന്നുണ്ടായിരുന്നു:— "പൊന്നുതിരുമേനി അങ്ങേയ്ക്കു് ഇങ്ങിനെ വന്നല്ലോ" അയാളുടെ ശബ്ദം അബ്ദുർറഹ്മാന്നു് സുപരിചിതമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആഗതന്റെ മുഖത്തുതന്നെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടങ്ങനെ തരിച്ചുനിന്നു. അല്പസമയത്തിനുശേഷം താനറിയാതെ തന്നെ പറഞ്ഞുപോയി "ബദർ! നീ ഇവിടെ എത്തിയതെങ്ങിനെ?"

ബദർ അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ പിതാവിന്റെ അടിമയായിരുന്നു. പിന്നീടദ്ദേഹത്താൽ സ്വതന്ത്രനാക്കപ്പെട്ട വ്യക്തി. അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ ബാല്യകാല ചങ്ങാതിയാണ് ബദർ. അസാധാരണ ധൈര്യമുള്ള ഒരു വ്യക്തിയാണദ്ദേഹമെങ്കിലും ബാല്യകാല സഖാവായ ബദറിനെ കണ്ടപ്പോൾ അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ ഹൃദയവ്യഥ ചിറപൊട്ടിയൊഴുകി. ബാല്യകാല സൌഖ്യവും പിൽക്കാലത്തനുഭവിക്കേണ്ടിവന്ന യാതനകളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മൃതിപഥത്തെ പിടിച്ചിളക്കി. അതെല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടുനിന്നിരുന്ന ബദർ തേങ്ങിത്തേങ്ങി കരയുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

കരച്ചിലുംപിഴിച്ചിലും എല്ലാം കഴിഞ്ഞശേഷം ബദർ തന്റെ കീശയിൽ സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന കത്തെടുത്തു് അബ്ദുർറഹ്മാന്നു കൊടുത്തു. അതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരി കൊടുത്തയച്ചതായിരുന്നു. സ്നേഹസമ്പൂർണമായ പല വാർത്തകളും അതിൽ എഴുതിട്ടുണ്ടായിരുന്ന

തിനോടൊപ്പം ഭീമമായ ഒരു തുകയും വളരെ ആഭരണങ്ങളും ബദർ വശം കൊടുത്തയച്ചിരുന്നു. ബദർ വന്നു ചേർന്നതും പണം കിട്ടിയതും എല്ലാം കൂടി അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ ഹൃദയത്തിൽ കത്തിയെരിഞ്ഞിരുന്ന അഗ്നിയെ തണുപ്പിച്ചു. അതിനുശേഷം അബ്ദുർറഹ്മാൻ അവിടെതന്നെ താമസമാക്കുവാനും ബദർ അടുത്ത പട്ടണത്തിൽപോയി യാത്രക്കുവേണ്ട സൌകര്യങ്ങൾ ചെയ്തുവരുവാനും തീർച്ചയാക്കി. ആ അവസരത്തിൽ ആഫ്രിക്കയിലേക്ക് പോകുന്ന ഒരു കപ്പൽ അടുത്ത തുറമുഖത്തെത്തി നങ്കൂരമിട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്തുത കപ്പലിൽ ആഫ്രിക്കയിലേക്ക് പോകുവാൻ വേണ്ട സൌകര്യങ്ങൾ ചെയ്തുകൊണ്ട് അബ്ദുർറഹ്മാന് വിവരം കൊടുത്തു. അന്നുരാത്രിതന്നെ അബ്ദുർറഹ്മാൻ ആ കപ്പലിൽ കയറി. കപ്പൽ തുറമുഖത്തുതന്നെ കിടക്കയാണ്. അതിന്റെ നങ്കൂരമെടുക്കുന്നതുവരെ അബ്ദുർറഹ്മാനും ബദറും പലവിധ സംശയങ്ങളോടെ കഴിയുകയായിരുന്നു. കപ്പൽ പുറപ്പെടുകയും പലസ്തീൻ സ്ഥലവിഭാഗം അവരുടെ ദൃഷ്ടിക്കഗോചരമാവുകയും ചെയ്തതോടെ അവരുടെ ഹൃദയം പ്രശാന്തമായി.

3

ഉത്തര ആഫ്രിക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിവസിക്കുന്നവരിൽ പലരും ബനീഉമ്മിയരോടനുഭാവമുള്ളവരായിരുന്നു. അവിടത്തെ ഭരണാധിപന്റെ മനസ്ഥിതിയും അതുതന്നെയായിരുന്നു. ബനീ ഉമ്മിയഗോത്രത്തിൽ പെട്ടപലരും അവിടെഎത്തി അഭയം പ്രാപിച്ചിരുന്നു. അബ്ദുർറഹമാന്റെ ആഗമനവാർത്ത അറിഞ്ഞ ഉടനെ അവിടത്തെ തലസ്ഥാന പുരിയായ വൈറുവാനിൽ തടിച്ചുകൂടി. അങ്ങനെ അബ്ദുർറഹ്മാന് അവിടെവെച്ച് അതിഗംഭീരമായ ഒരു സ്വീകരണം നല്കപ്പെട്ടു. അവരിൽ ഓരോരുത്തരും അനുഭവിച്ച യാതനകളുടെ വിവരണങ്ങൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ദിവസങ്ങൾ ഏതാനും കഴിഞ്ഞുകൂടി. അതിനിടയിൽ അബ്ദുർറഹ്മാനെ വലയം ചെയ്തിരുന്ന ഭീകരതക്ക് ശാന്തതയുളവായി. അതിനുശേഷം ഭാവിപരിപാടികളെക്കുറിച്ച് ആലോചന നടത്തി. അബ്ദുർറഹ്മാനാവട്ടെ യാതൊരഭിപ്രായവും പുറപ്പെടുവിക്കാതെ അങ്ങനെ ഇരുന്നതേയുള്ളൂ. അതിൽനിന്നൊരു യുവാവ്

അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. പ്രഭാതത്തിൽതന്നെ ദൈവനാമത്തോടുകൂടി ഖൈറുവാൻ ഭരണാധികാരിയെ വധിക്കുകതന്നെ. നമ്മാം പറയുന്നതു് പോലെ കേൾക്കുവാൻ ഭാവമില്ല അയാളെങ്കിൽ പിന്നെ ഖഡ്ഗത്തിനിരയാക്കുകതന്നെ. അയാളുടെ കഥ കഴിച്ചാലുടൻ അബ്ദുർറഹ്മാൻ രാജകുമാരനെ സ്ഥാനാരോഹണം ചെയ്യിക്കണം. അതോടെ ഉത്തര ആഫ്രിക്ക നമുക്കധീനമായിക്കഴിഞ്ഞു. അതിനുശേഷം ഉൻദുലുസ് പിടിച്ചടക്കുവാൻ വലിയ പ്രയാസമൊന്നുമില്ല.''

പ്രസ്തുത അഭിപ്രായത്തിന്നു് തീൎപ്പു്പറയാൻ അപ്പോൾ സാധിച്ചില്ല. എന്നാൽ പ്രസ്തുത വാൎത്ത ഖൈറുവാൻ ഭരണാധികാരിക്കു് അറിവു കിട്ടി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ സേവ സമ്പാദിക്കുവാൻ വേണ്ടി ഒരാൾ അവിടെ എത്തി വിവരം പറയുകയാണുണ്ടായതു്:— ''അങ്ങെന്താലോചിച്ചാണിരിക്കുന്നതു്? അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതിൻെറ ഉദ്ദേശം തന്നെ അങ്ങയെ വധിച്ചു് സിംഹാസനം കൈവശമാക്കുവാനാണു്.'' അബ്ദുർറഹ്മാനുവേണ്ടി ഒത്താശകൾ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തിയാണു് ഖൈറുവാൻ ഭരണാധിപൻ. പ്രസ്തുത വാൎത്ത അദ്ദേഹത്തെ ഭീതിപ്പെടുത്തുകയാണു് ചെയ്തതു്. അദ്ദേഹം തൻെറ സേവകന്മാരോടന്വേഷിച്ചതിൽ പ്രസ്തുത വാൎത്ത ശരിയായിരിക്കുവാനെ തരമുള്ളു എന്നാണവർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടതു്. അവരിൽ ചിലർ പുറപ്പെടുവിച്ച അഭിപ്രായം ഖൈറുവാൻ ഭരണാധിപൻെറ ഹൃദയത്തിൽ കത്തിക്കാളുന്ന അരിശത്തിനു് മാററു കൂട്ടുകയാണു് ചെയ്തതു്. അവർ പറഞ്ഞു:— ''അബ്ദുർറഹ്മാൻ തൻെറ ഭരണകൂടത്തിൻെറ അവകാശിയാണെന്നാണു് വാദിക്കുന്നതു്. ഇവിടെ വന്നതിൻെറ ഉദ്ദേശം സ്വസ്ഥനായി ഇരിക്കുവാനുമല്ല. അയാളിവിടെ വന്നപ്പോൾമുതൽ ബനൂഉമ്മിയഗോത്രത്തിൽപെട്ടവരും, അവരുടെ അനുഭാവികളും അയാളുടെ ചുററും കൂടിയിരുന്നുകൊണ്ടു് എന്തൊക്കെയൊ ആലോചിക്കുകയാണു്. എന്തൊക്കെയാണവരുടെ ഉദ്ദേശങ്ങളെന്നു ആരുകണ്ടു. പ്രസ്തുത വാൎത്ത അറിഞ്ഞ ഉടനെ ഖൈറുവാൻ ഭരണാധികാരി അബ്ദുർറഹ്മാനോ

യും കൂട്ടരേയും തൻെറ നാട്ടിൽനിന്നു് പുറത്താക്കി.

അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഖൈറവാനിൽനിന്നു ബഹിഷ്കൃതനായിട്ടു് ഏതാനും ദിവസം കഴിഞ്ഞു. ബനീഉമ്മിയാ ഭരണകൂടം അടക്കിഭരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന അബ്ബാസിയാ ഖലീഫയുടെ കത്തുകൊണ്ടൊരു ദൂതൻ ഖൈറവാൻ ഭരണാധിപനെ സമീപിച്ചു. "ബനീഉമ്മിയ ഗോത്രത്തിലെ ഒരംഗമാണെന്നറിയപ്പെടുന്ന അബ്ദുർറഹ്മാൻ എന്നൊരാൾ ആഫ്രിക്കയിൽ ഉള്ളതായി അറിവു് കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഏതു വിധവും അയാളെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കി ഇവിടെ എത്തിക്കേണ്ടതു് നിങ്ങളുടെ കടമയാണു്. അതിനു് വൈമുഖ്യം കാണിക്കുന്ന പക്ഷം നാം തമ്മിൽ പിണങ്ങേണ്ടിവരും" എന്നാണാ കത്തിൽ വിവരിച്ചിരുന്നതു്. പ്രസ്തുത കത്തു് കിട്ടിയ ഉടനെ ഖൈറവാ വാൎത്ത ശിരസാവഹിച്ചുകൊണ്ടു് അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഭരണാധികാരി തൻെറ സൈന്യങ്ങളെ പല വഴിക്കും അയച്ചു. അബ്ദുർറഹ്മാനെയും അനുയായികളേയും പിടിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നവക്കു് ആയിരം അഷറഫി സമ്മാനം കൊടുക്കുന്നതാണെന്നു് ഒരു വിളംബരത്തോടുകൂടിയാണവരെ അയച്ചിരുന്നതു്.

തങ്ങളെ ബന്ധനസ്ഥരാക്കുവാൻവേണ്ടി സൈന്യങ്ങൾ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വിവരം അബ്ദുർറഹ്മാനും അനുയായികളും അറിഞ്ഞു. അവരുടെ സംഘടിത ജീവിതം ആപൽക്കരമായതുകൊണ്ടു് വേഷപ്രച്ഛന്നരായി ഒററതിരിഞ്ഞു ജീവിക്കയാണെന്നു് അവർ തീരുമാനിച്ചു. പ്രസ്തുത തീരുമാനമനുസരിച്ചു് അബ്ദുർറഹ്മാൻ വേഷം മാററി അവിടംവിട്ടു. ആഫ്രിക്കൻ സേന അവരെ പിന്തുടരുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ കണ്ണിൽ പെടാതെയും, അഥവാ കണ്ടെത്തിയാൽതന്നെ പിടികൊടുക്കാതെയും ആഫ്രിക്കൻ വനങ്ങളിൽ ചെന്നുചേൎന്നു. കയ്യിലുണ്ടായ പണമെല്ലാം അവസാനിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പകൽ മുഴുവൻ കാടുകളിലും പാറക്കൂട്ടങ്ങളിലും, ഗുഹകളിലുമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. രാത്രികാലങ്ങളിൽ അതിഥിസൽക്കാരപ്രിയന്മാരും വന്യ പ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്നതുമായ ബർബറി

കളെ സമീപിച്ച് ആഹാരസാധനങ്ങൾ ശേഖരിക്കുമായിരുന്നു. ചില രാത്രികളിൽ വനം വിട്ട് പുറത്ത് വരാൻ സാധിക്കാതെ വരാറുണ്ട്. അങ്ങനെയുള്ള ദിവസങ്ങൾ മുഴുപട്ടിണി കിടക്കേണ്ടതായിട്ടും വന്നിട്ടുണ്ട്.

ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം ഒരു ബെർബറികുടുംബത്തിൽ ചെന്നുചേർന്നു. പ്രസ്തുത കുടുംബത്തിലെ കാരണവർ അബ്ദുർറഹ്മാനെ തന്റെ അതിഥിയായി സ്വീകരിച്ചു, ഏതാനും ദിവസം അവിടെ താമസിച്ചു. അബ്ദുർറഹ്മാനെ അന്വേഷിച്ചു നടക്കുന്ന രഹസ്യാന്വേഷകന്മാർ അവിടെയും എത്തി. ഒരു അറബിയുവാവ് ആ കുടുംബത്തിൽ താമസമുണ്ടെന്നും ഒരു പക്ഷെ അത് അബ്ദുർറഹ്മാനായിരിക്കുമെന്നും അവർ അനുമാനിച്ചു. പ്രസ്തുത വിവരം ആഫ്രിക്കൻ ഭരണാധിപനെ അറിയിക്കുകയും സഹായസൈന്യത്തിനാവശ്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു. പ്രസ്തുത സൈന്യം പുറപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ ആ വിവരം വീട്ടുകാർ അറിഞ്ഞു. അയാൾ അബ്ദുർറഹ്മാനെ വിളിച്ചുപദേശിച്ചു "ഒരതിഥിയെ വീട്ടിൽനിന്ന് പറഞ്ഞയക്കുന്നതും അയാളെ ആപത്തിൽ ചാടിക്കുന്നതും മര്യാദക്കാരന്റെ ലക്ഷണമല്ല. എന്നാൽ എന്റെ ഈ ചെറുകുടുംബം ആഫ്രിക്കാ ഭരണാധിപനോട് പൊരുതി നില്ക്കുവാൻ മാത്രം ശക്തിമത്തല്ലതാനും. അഥവാ ധൈര്യം അവലംബിച്ചു പൊരുതിയാൽതന്നെ എന്നോടുകൂടി നിങ്ങളും വധിക്കപ്പെടുകയല്ലാതെ മറ്റ് രക്ഷാമാർഗ്ഗങ്ങളില്ല. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ എവിടെയെങ്കിലും പോയി രക്ഷപ്പെടുകയാണുത്തമം." പ്രസ്തുത വാർത്ത ശിരസാ വഹിച്ചുകൊണ്ട് അബ്ദുർറഹ്മാൻ അവിടംവിട്ടു. അദ്ദേഹം പുറത്തേക്കിറങ്ങിയിട്ടധികം സമയമായിട്ടില്ല പട്ടാളം വന്നുചേർന്നു. ആ വീടിനെ വളഞ്ഞുനിന്നുകൊണ്ടവർ പരിശോധിച്ചുതുടങ്ങി എത്ര പരിശോധിച്ചിട്ടെന്ത് ഫലം. അബ്ദുർറഹ്മാനെ കണ്ടുകിട്ടാതെ നിരാശപ്പെട്ടു മടങ്ങേണ്ടതായി വന്നു.

അബ്ദുർറഹ്മാൻ തൻെറ ഗുഹാജീവിതംതന്നെ പുനരാരംഭിച്ചു. രാത്രികാലങ്ങളിൽ പുറത്തുവരുകയും കിട്ടുന്നിടത്തെവിടെ നിന്നെങ്കിലും ഭക്ഷണം വാങ്ങി കഴിക്കയും വീണ്ടും ഗുഹയിൽപോയി ഒളിക്കുകയും ചെയ്തുതുടങ്ങി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ താടിയും മുടിയും വളൎന്നു ജഡപിടിച്ചുതുടങ്ങി. അതും അദ്ദേഹത്തിന്നൊരു ഉപകാരമായി തീൎന്നു. കണ്ടാൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുത്ത ബന്ധുക്കൾക്കു പോലും തിരിച്ചറിയാൻ സാധിക്കാത്തവിധം വികൃതമായിതീൎന്നു ആ മുഖം. ദേഹം നന്നാ ക്ഷീണിച്ചു് ചുങ്ങിച്ചുളുങ്ങി. ഇതൊക്കെയായിട്ടും ഈ ദുഃഖങ്ങൾക്കൊരു ശാന്തതയുണ്ടാവാതിരിക്കയില്ലെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണ്. അസഹ്യമായ വിശപ്പും ക്ഷീണവുംകൊണ്ടു് തളൎന്ന അദ്ദേഹം ഒരു ഗ്രാമത്തിലേക്കു് ചെന്നു. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന പ്രഭുകുഡുംബത്തിലെ പരിചാരകനായി താമസിച്ചുപോന്നു.

ഒരു ദിവസം രാജകീയസമ്മാനത്തിന്നു അത്യാഗ്രഹം ജനിച്ച ഒരു വ്യക്തി അബ്ദുർറഹ്മാനെ തെരഞ്ഞുംകൊണ്ടു് അവിടെ വന്നുചേൎന്നു. അയാൾ അബ്ദുർറഹ്മാനെ കണ്ടിരിക്കുന്നു എന്നും ബന്ധനസ്ഥനാക്കുവാൻ വേണ്ട സൈന്യങ്ങൾ അയച്ചുതരണമെന്നും ഭരണാധികാരിയോടാവശ്യപ്പെട്ടു. പ്രസ്തുത വിവരമൊന്നും അബ്ദുർറഹ്മാനാവട്ടെ പ്രഭുവാകട്ടെ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. കുതിരകുളമ്പിൻെറ ശബ്ദംകേട്ടുകൊണ്ടാണ് ആ പ്രഭു എത്തിനോക്കിയതു. സൈന്യം അങ്കണത്തിൽ എത്തിക്കഴിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കിനി എന്തു് ചെയ്യുമെന്നോൎത്തു് ആ സാധു അമ്പരന്നങ്ങിനെ നിന്നുപോയി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഭാൎയ്യ ബുദ്ധികൂൎമ്മതയുള്ള ഒരു സ്ത്രീയായിരുന്നു. അവൾ അബ്ദുർറഹ്മാനെയുംകൂട്ടി അകത്തുപോയി. വീടിനുള്ളിൽ പഞ്ഞിനിറച്ച ചാക്കുകൾ അടുക്കിവെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അബ്ദുർറഹ്മാനെ ഒരു ചാക്കിൽ കെട്ടി അതിനിടയിൽ ഒളിപ്പിച്ചു. അതിനുള്ളിൽ സൈന്യങ്ങൾ അകത്തു് കടന്നുകഴിഞ്ഞു. വീടിൻെറ എല്ലാ ഭാഗവും പരിശോധിച്ചു. പഞ്ഞിച്ചാക്കുകൾ

കുന്തംകൊണ്ടു്കുത്തിഃനാക്കി. പഞ്ഞിയല്ലാതെ മറെറാന്നും അതി ലില്ലെന്നു് ഉറപ്പുവരുത്തിക്കൊണ്ടു് അവർ ഇറങ്ങിപ്പോയി. അയൽവീടുകൾ പരിശോധിക്കയും അവിടെ കണ്ട പുരുഷന്മാരെ ഭീതിപ്പെടുത്തി നോക്കുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടൊന്നും ഫലമുണ്ടായില്ല. അങ്ങനെ നിരാശാഭരിതരായ അവർ മടങ്ങിപ്പോയി. അവർ പോയ ഉടനെ അബ്ദുർറഹ്മാൻ പുറത്തുവരികയും ഒരു ഗുഹയിൽ പോയി അഭയം പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു

4

ഇങ്ങനെയുള്ള ജീവിത യാതനകളുമായി മല്ലടിച്ചുകൊണ്ടു് അഞ്ചു് സംവത്സരം കഴിച്ചുകൂട്ടി. അഞ്ചു് സംവത്സരം എന്നു് പറയുവാൻ വെറും രണ്ടു് വാക്കു് മതി. എന്നാൽ അതിനിടയിൽ അബ്ദുർറഹ്മാൻ തരണം ചെയ്ത യാതനകളുടെ ഭീകരത കണക്കാക്കിയാൽ ഒരു പുരുഷായുസ്സ് കഴിഞ്ഞതു് പോലെ തോന്നും. അപ്പോൾ അബ്ദുർറഹ്മാനു് ഇരുപത്തഞ്ചിലധികം പ്രായമുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും ദുഃഖസംഭരിതമായ ആ ജീവിതം അദ്ദേഹത്തെ ഞെക്കിപിഴിഞ്ഞു് വൃദ്ധനാക്കിത്തീർത്തിരുന്നു. മുഖത്തു്ചുളുക്കുകൾ വീണുകഴിഞ്ഞു. മുടി നരച്ചു തുടങ്ങി.

ഒരു ദിവസം അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഗുഹയിൽനിന്നു് പുറത്തേക്കുവന്നു. മുൻഭാഗത്തുണ്ടായിരുന്ന പാറയുടെ മുകളിൽ കയറി നിന്നുകൊണ്ടു് നാലുഭാഗത്തേക്കും കണ്ണോടിച്ചു. കുറച്ചുകലെയായി പ്രകാശത്തിൻെറ ഒരു നിര കാണപ്പെട്ടു. അതിൽനിന്നദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കി ഏതോ ഒരു കാഫില അവിടെ വന്നു താവളമടിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു്. വിശപ്പും ദാഹവും കൊണ്ടു് നക്ഷത്രമെണ്ണുന്ന അബ്ദുർറഹ്മാൻ ആ സ്ഥലത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി നടന്നുതുടങ്ങി. കുറേ സമയത്തിനുശേഷം ആ കാഫില താവളമടിച്ചു കിടക്കുന്ന സ്ഥലത്തെത്തി. കാഫിലക്കാരുടെ നായ്ക്കൾ അബ്ദുർറഹ്മാൻെറ നേരെ ഗർജ്ജിച്ചുംകൊണ്ടു് പാഞ്ഞുവന്നു. നായ്ക്കളുടെ ബഹളം കേട്ടു് കൂടാരത്തിൽനിന്നൊരാൾ പുറത്തേക്കുവന്നു. അയാളാ നായ്ക്കളെ ആട്ടി

പായിച്ചുകൊണ്ടു് അബ്ദുൽറഹ്മാനെ സമീപിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രൂപം ഭയാനകമായിരുന്നു. മുഖത്തു് നോക്കിയാലറിയാം ആഹാരം കഴിച്ചിട്ടു് ദിവസങ്ങൾ പലതുകഴിഞ്ഞുവെന്നു്.

അയാൾ അബ്ദുർറഹ്മാനെ കൂടാരത്തിനുള്ളിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു് പോയി. അതിനുശേഷം ഒരു കൂസ നിറയെ ഒട്ടകപ്പാലും ഒരു കുട്ടയിൽ കുറെ കാരക്കയും കൊണ്ടുവന്നു് അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. അബ്ദുർറഹ്മാൻ അതെല്ലാം കഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാണു്. ആ കാഫിലക്കാരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തേക്കുതന്നെ കണ്ണു ചിമ്മാതെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടു്. അബ്ദുർറഹ്മാൻ അതെല്ലാം ഭക്ഷിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ ചോദിച്ചു. "സഹോദരാ നിങ്ങൾ ആരാണു്?"

"പരദേശിയായ ഒരു സഞ്ചാരിയാണു് ഞാൻ." അബ്ദുർറഹ്മാൻ പ്രതിവചിച്ചു. പിന്നീടു് രണ്ടുപേരും മൌനമായി അല്പസമയമിരുന്നു. അതിനുശേഷം അദ്ദേഹം ആ കാഫിലക്കാരനോടു് ചോദിച്ചു:— "നിങ്ങളാരാണു്?"

അയാൾ തുടർന്നു:— "ഞങ്ങൾ സന്നാത്ത ഗോത്രക്കാരാണു്. ബർബറി വംശത്തിൽ കായശക്തികൊണ്ടും, സാമ്പത്തികസ്ഥിതിയിലും മുന്നണിയിൽ നില്ക്കുന്നതു് ഞങ്ങളാണു്. ഞങ്ങളുടെ ഒട്ടകത്തിനും ആട്ടുകൾക്കും മററു നാല്ക്കാലികൾക്കും യാതൊരു കണക്കുമില്ല. ഇനി ഞങ്ങളുടെ സൈന്യബലമാണെങ്കിൽ അതും അനിതരസഹജമാണു്. അവർ യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ അവരുടെ കുന്തമുനകൾ ആകാശത്തിലെ നക്ഷത്രങ്ങൾപോലെ രണാങ്കണാന്തരീക്ഷത്തിൽ മിന്നിത്തിളങ്ങും. അവരുടെ ഖഡ്ഗങ്ങൾ മിന്നൽപിണർ വേഗത്തിലാണു് ശത്രുക്കളിലേക്കു് പാഞ്ഞുകയറുക."

അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഗദ്ഗദത്തോടെ പറഞ്ഞു:— "സന്നാത്താ! പ്രസ്തുത നാമം ബാല്യകാലംമുതൽ കേട്ടുതുടങ്ങിയതാണു്. പ്രസ്തുത ഖബീലയിൽ പെട്ട ഒരു സ്ത്രീയാണു് എന്റെ മാതാവു്."

അതു് കേട്ട ഉടനെ ഉൽക്കണ്ഠാകുലനായ കാഫിലക്കാരൻ പറഞ്ഞു. "സഹോദരാ! ഉള്ളതങ്ങു തുറന്നു് പറഞ്ഞേക്കൂ നിങ്ങളാരാണെന്നു്. വാസ്തവം പറയുന്നതിൽ യാതൊന്നും ഭയപ്പെടാനില്ല. ഇവിടെ നിങ്ങൾക്കു് രക്ഷയാണുള്ളതു്. യാതൊരുവിധ ബുദ്ധിമുട്ടിനും ഇടവരികയില്ല ഇവിടെ."

അബ്ദുർറഹ്മാൻ ധൈര്യസമേതം പ്രതിവചിച്ചു. "ഞാൻ ബനീഉമ്മിയ രാജകുടുംബത്തിലെ ഒരംഗമായ അബ്ദുർറഹ്മാനാണ്. സിംഹാസനവും ഭരണകൂടവുമെല്ലാം അബ്ബാസിയാക്കൾ അപഹരിച്ചെടുത്തു. എന്റെ വംശത്തിൽപ്പെട്ട എല്ലാവരും വധിക്കപ്പെട്ടു. ഞാൻ മാത്രമാണാ രാജകുടുംബത്തിൽ ബാക്കിയായതു്. വൈരികളാണെങ്കിൽ ചോരകുടിയന്മാരായ ചെന്നായ്ക്കളെപ്പോലെ എന്റെ പിന്നാലെ ഓടിക്കൊണ്ടിരിക്കയാണ്."

കാഫിലക്കാരൻ എഴുന്നേറ്റു നിന്നു. എന്നിട്ടു് ചോദിച്ചു "നേരുപറയുന്നോ? എന്റെ സഹോദരിയുടെ മകൻ അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്നെയാണോ നിങ്ങൾ? വളരെ സന്തോഷം. എന്റെ കുട്ടീ! നിനക്കു് ദൈവാനുഗ്രഹമുണ്ടാവട്ടെ. ഞങ്ങളുടെ ഉരുക്കദേഹങ്ങൾ ഒരു കോട്ടപോലെ നിന്നു് നിന്നെ രക്ഷിക്കും. ശത്രുക്കൾ എത്ര പയററിയാലും നിന്റെ ഒരു രോമത്തിനുപോലും കേടു് വരുത്തുവാൻ അവരെക്കൊണ്ടു് കഴിയുകയില്ല. ഞങ്ങളുടെ ഖഡ്ഗങ്ങൾ നിന്റെ ചുററും ഒരു ഇരുമ്പുവട്ടപോലെ നില്ക്കുന്നതാണ്." എന്നിങ്ങനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അയാൾ കൂടാരത്തിൽനിന്നു് പുറത്തേക്കിറങ്ങി ഉച്ചസ്വരത്തിൽ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "സഹോദരന്മാരെ നമ്മുടെ സഹോദരീപുത്രൻ ഇതാ വന്നിരിക്കുന്നു. വന്നു കാണുവിൻ."

5

അബ്ദുർറഹ്മാനു് തന്റെ മാതുലന്മാരോടുകൂടിയുള്ള ജീവിതം സ്വഭവനത്തിലെന്നപോലെ സുഖകരമായി തോന്നി. സമാധാനപൂർവ്വം അവിടെ ജീവിച്ചുവരികയാണദ്ദേഹം. അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ അനുയായികളും അനുഭാവികളുമായ ഒരു സമൂഹം ജനങ്ങൾ ഒററതിരിഞ്ഞു അങ്ങിങ്ങായി അലഞ്ഞുതിരിയുന്നുണ്ടായിരുന്നു, അ

വർ ഓരോരുത്തരായി അവിടെ എത്തിച്ചേൎന്നു. പ്രസ്തുത വിവരങ്ങളെല്ലാം ആഫ്രിക്കയിലെ ഭരണാധികാരിക്കറിവുകിട്ടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ അസാധാരണ ശക്തന്മാരായ സന്നാത ഗോത്രക്കാരോട് പൊരുതുവാൻ ധൈൎയ്യപ്പെടുകയുണ്ടായില്ല. അതിനുംപുറമെ സന്നാത ഗോത്രക്കാരുടെ സഹായത്തോടുകൂടി അബ്ദുർറഹ്മാൻ കൈറവാൻ പട്ടണത്തെ ആക്രമിച്ച് ഉത്തര ആഫ്രിക്ക പിടിച്ചടക്കുവാൻ ഉദ്യമിക്കുമെന്നൊരു സംശയം അയാളെ അലട്ടിത്തുടങ്ങി. അങ്ങിനെ വരികയാണെങ്കിൽ, അതിനെ തടുക്കുവാൻവേണ്ട സന്നാഹങ്ങൾ ചെയ്തുകൊണ്ട് കൈറവാനിൽതന്നെ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണ് അയാൾ.

എന്നാൽ അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ അനുയായികൾ കൈറവാൻ ഭരണകൂടത്തെ ആക്രമിക്കുന്നത് ആപൽക്കരമാണെന്നും, അഥവാ അവിടുത്തെ ഭരണാധികാരിയെ കീഴടക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞാൽ തന്നെ അവിടുത്തെ ഭൂപ്രകൃതിയും സാമ്പത്തികസ്ഥിതിയും തുലോം കുറവാണെന്നും അതുകൊണ്ട് ഉൻദുലുസിലേക്ക് തിരിയുകയാണുത്തമമെന്ന് തീൎച്ചപ്പെടുത്തി. ഉൻദുലുസാണെങ്കിൽ ഭൂപ്രകൃതി, വിളവുകൾ, ധനസ്ഥിതി മുതലായവയിൽ മുന്നണിയിലാണുതാനും. അതിനും പുറമെ ഷാം അറബികളിൽപെട്ട അനവധിപേർ അവിടെ കുടിയേറിപാൎത്തിട്ടുണ്ട്. ആവശ്യംവന്നാൽ അവരുടെ സഹായഹസ്തം അബ്ദുർറഹ്മാനുവേണ്ടി നീട്ടുമെന്ന കാൎയ്യം തീൎച്ച. എന്നാൽ ഉത്തര ആഫ്രിക്കയിൽ വെച്ച് അനുഭവിച്ച യാതനകളുടെ തഴമ്പ് ഇനിയും ഹൃദയത്തിൽനിന്ന് മാഞ്ഞുപോയിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്ക് അവിടുത്തെ സ്ഥിതിഗതികൾ അറിയാതെ അങ്ങോട്ട് കുതിച്ചുകയറുന്നത് ആപത്താണെന്ന് അവർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ട് അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ വിശ്വസ്തമിത്രമായ ബദറിനെ അങ്ങോട്ടയക്കുകയും അയാൾ അവിടുത്തെ സ്ഥിതിഗതികൾ കണ്ടറിഞ്ഞു മടങ്ങിവരുകയും ചെയ്തശേഷം ഉചിതമെന്നു തോന്നിയാൽ സന്നാത്ത ഖബീലയിലെ ഭടന്മാരോടുകൂടി ഉൻദുലുസാക്രമിക്കാമെന്ന് അവർ തീൎച്ചയാക്കി. അവരുടെ ആലോചനകളും തീൎപ്പുകളും നടക്കുന്നതിന്നിടയിൽ

ഷാമിൽനിന്നു് ഒട്ടുവളരെ ധനവും സ്നേഹിതന്മാരുടെ കത്തുകൊണ്ടു ഒരു ദൂതൻ അവിടെ എത്തി. അതോടെ അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ സഖാക്കളുടെ ധൈര്യം ദ്വിഗുണീഭവിച്ചു. ഉടൻതന്നെ ബദറിനെ ഉൻദുലുസിലേക്കയച്ചു.

ഉത്തര ആഫ്രിക്കയിൽനിന്നു് സഹസ്രക്കണക്കിൽ നാഴികവഴിയുണ്ടു് ഉൻദുലിസിലേക്കു്. മദ്ധ്യത്തിൽ ഒരു സമുദ്രം തരണം ചെയ്യേണം അവിടെ എത്തുവാൻ. ബദർപോയിട്ടു് വളരെക്കാലം വരെ യാതൊരു വിവരവും ഉണ്ടായില്ല. പ്രസ്തുത സംഭവം അബ്ദുർറഹ്മാനേയും കൂട്ടരേയും അമ്പരപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. അവർ ചിന്താകുലരായി ബദറിനെ ഓർത്തു് ദുഃഖിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അങ്ങനെയിരിക്കെ ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം സമുദ്രതീരത്തുള്ള മണൽപ്പരപ്പിൽ നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. നമസ്കാരം സമാപിച്ചു് സലാംവീട്ടി തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ ഒരു കപ്പൽ അവർക്കഭിമുഖമായി വരുന്നതു കണ്ടു. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ അതു് കരക്കണഞ്ഞു. അതിൽനിന്നു് ഇറങ്ങിയ ചിലർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപത്തേക്കു് വന്നു. ആ കപ്പൽ ആരുടെതാണെന്നോ, അതിവിടെ അടുക്കുവാൻ കാരണമെന്താണെന്നോ അതിൽനിന്നിറങ്ങിവരുന്നവർ തന്നെ സമീപിക്കുന്നതു് എന്തുദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണെന്നോ ഒന്നും മനസ്സിലാവാതെ അബ്ദുർറഹ്മാൻ അവരെതന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് കിംകർത്തവ്യതാമൂഢനായി അങ്ങനെ നിന്നുപോയി. അപ്പോഴാണു് അവരുടെ പിന്നിലായി വരുന്ന ബദറിനെ കണ്ടതു്. ബദർ വന്ന ഉടനെ അബ്ദുർറഹ്മാനു് സലാംചെയ്തുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞു:—
“വേഗം പുറപ്പെടുക. സിംഹാസനം കൈവശപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ട എല്ലാ ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്തിട്ടാണു് വന്നിരിക്കുന്നതു്.”

അബ്ദുർറഹ്മാനു് വിശേഷിച്ചു് താമസമൊന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹം സൈന്യസമേതം കപ്പലിൽ കയറി. ഏതാനം ദിവസത്തിനകം അവർ ഉൻദുലുസ് തീരത്തെത്തി. അദ്ദേഹം അനുഭവിച്ച യാതനകളെ സംബന്ധിച്ചു് അവിടെ താമസി

പ്പിരുന്ന ഷാമി അറബികൾക്ക് അറിവുണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗമനത്തോടുകൂടി അവർ കൂട്ടംകൂട്ടമായി വന്നുതുടങ്ങി. അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ തലയിൽ കെട്ടിയിരുന്ന പട്ടുവസ്ത്രത്തിൽനിന്നു് ഒരു കഷണം കീറിയെടുത്തു കൊടിയായി പറപ്പിച്ചു. ഷാമി അറബികൾ അതിൻകീഴിൽ സംഘടിച്ചു അങ്ങിനെ ആ സൈന്യം മുന്നോട്ടു് കുതിച്ചു. നോക്കുന്നിടത്തൊക്കെ വിജയം തന്നെ. ഉൻദുലുസ് രാജാവ് വിപുലമായ ഒരു സേനയോടുകൂടി ശത്രുനിരോധനത്തിന്നിറങ്ങി. ഷാമി അറബികളുടെ ഭാവം മാറി. അതുവരെ വീമ്പിളക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന അവർ ഉൻദുലുസ് ഭരണകർത്താവിനെയും ഭാരിച്ച സൈന്യങ്ങളെയും കണ്ട് അമ്പരന്നു. അവരാലോചിച്ചു "പരാജയമാണുണ്ടാവുന്നതെങ്കിൽ അബ്ദുർറഹ്മാന് യാതൊരു നഷ്ടവുമില്ല. അയാൾ വന്നതുപോലെ മടങ്ങിപ്പോകും. ഇവിടെ താമസിക്കുന്ന നമ്മളാണ് കുടുങ്ങുക."

അങ്ങനെ യുദ്ധം തുടങ്ങുവാനുള്ള സമയം ആസന്നമായി. ഉൻദുലുസിൽ താമസിക്കുന്ന ഷാമി അറബികൾ അബ്ദുർറഹ്മാനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറക്കി ഒരു തൊണ്ടിക്കഴുതപ്പുറത്തിരുത്തി. പരാജയമാണുണ്ടാകുന്നതെങ്കിൽ അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഓടി രക്ഷപ്പെടാതിരിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ് അവരാ നയം പ്രയോഗിച്ചതു്. അതിനുശേഷം യുദ്ധം തുടങ്ങി. സന്നാത്ത ഗോത്രക്കാരായ ഭടന്മാർ അവരുടെ അശ്വങ്ങളെ മുന്നോട്ടു് പായിച്ചുകൊണ്ടു് ധീരധീരം പോരാടിയതിന്റെ ഫലമായി ഉൻദുലുസ് രാജാവിന്റെ സൈന്യങ്ങൾ പരാജിതരായി. ഉൻദുലുസ് രാജാവ് പലായനം ചെയ്തു. പ്രസ്തുത സംഭവം അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ ധീരതക്ക് മാററു കൂട്ടി. ഉൻദുലുസ്ജനത അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ കൊടിക്കുറയിൻകീഴിൽ അണിനിരന്നു. താമസംവിനാ ഉൻദുലുസ്സാമ്രാജ്യം അബ്ദുർറഹ്മാന് അധീനമായി.

ഉൻദുലുസിൽ അബ്ദുർറഹ്മാൻസ്ഥാപിച്ചസാമ്രാജ്യം സൈനികവും സാമ്പത്തികവുമായ നിലകൊണ്ടു് മററു് ഭരണകൂടങ്ങളെ

പരാജയപ്പെടുത്താൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നു. അങ്ങനെ ഉൻദുലുസ് ഭരണകൂടം ബനൂ ഉമയ്യാ ഗോത്രത്തിനധീനമായി. ഏതാണ്ട് രണ്ട് ശതാബ്ദംവരെ അവരുടെ ഭരണകൂടം നിലനിന്നു. അതിനിടയിൽ പല രാജാക്കന്മാരും മാറിമാറി ഭരണം നടത്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അബ്ദുർറഹ്മാനോട് കിടനില്ക്കത്തക്കവണ്ണം ആരുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം അനുഭവിച്ചതുപോലെ പലവിധ ബുദ്ധിമുട്ടുകളും സഹിച്ച മറ്റ് രാജാക്കന്മാർ ആരുംതന്നെയില്ല. അങ്ങനെയൊരു രാജസ്ഥാനം അദ്ദേഹത്തിനു കിട്ടിയെങ്കിലും തന്റെ ജന്മഭൂമിയെ അദ്ദേഹം മറന്നില്ല. ഉൻദുലുസിൽ പലവിധ വിളവുകളും സമൃദ്ധിയായി ഉണ്ടാകുമായിരുന്നു എങ്കിലും കാരക്ക അവിടെ വിളഞ്ഞിരുന്നില്ല. അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ സ്വദേശമായ ഷാമിൽനിന്നു ഈത്തപ്പനതൈകൾ വരുത്തി അവിടെ കൃഷിചെയ്തു. പ്രസ്തുത വൃക്ഷങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് സ്വദേശം ഓർമ്മവരികയും നയനങ്ങൾ അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളായി തീരുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ലോകത്തിലേക്ക മനോഹരമായ ഖുർതുബാ പള്ളി പണികഴിപ്പിച്ചത് അദ്ദേഹമാണ്.

തദ്മീറിന്റെ ജന്മഭൂമി. (ആറ്.)

1

പൗരാണികകാലത്ത് സ്പെയിൻസാമ്രാജ്യത്തിലെ ഒന്നാംകിടപ്പട്ടണങ്ങളിൽ അദ്വിതീയമായ സ്ഥാനമാണ് മഷിയാ പട്ടണം വഹിച്ചിരുന്നത്. പ്രസ്തുത പട്ടണം പർവ്വതനിരകളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടുകിടന്നിരുന്നു. പലവിധ ഫലവൃക്ഷങ്ങൾ വളരുന്ന പർവ്വതങ്ങളായിരുന്നു അതിൽമിക്കതും. പട്ടണത്തിനുചുറ്റും മധുരനാരങ്ങ മുന്തിരിങ്ങ മുതലായ ഫലങ്ങൾ വിളയുന്ന തോട്ടങ്ങളാണ്. നോക്കുന്നിടമെല്ലാം ഹരിതവർണ്ണത്താൽ പ്രശോഭിതമായിരുന്നു. പ്രസ്തുത തോട്ടങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ വിലസുന്ന പട്ടണം അംഗുലീയത്തിലെ രത്നംകണക്കെ തോന്നുമായിരുന്നു.

പ്രസ്തുത പർവ്വതങ്ങൾ തരണം ചെയ്ത് അപ്പുറത്ത് കടന്ന് മർഷിയായെ ആക്രമിക്കുവാൻ ഏതൊരു മഹാശക്തനും ധൈര്യം വരാത്തവിധം അത്രകണ്ട് ഭീകരമായ സംരക്ഷണം പ്രകൃതിദത്തമായി അതിനുണ്ടായിരുന്നു. ഭരണത്തിന് തദ്ദേശീയ നേതാക്കൾ ആ പട്ടണത്തിന്റെ ശക്തിയെ സുശക്തമാക്കുവാൻ വേണ്ട എല്ലാവിധ സംഗതികളും ചെയ്തുവെച്ചിരുന്നു. അക്കാലത്തെ ക്രൈസ്തവർ നല്ല കലയിൽ പിന്നാക്കമായിരുന്നു. നല്ല വീടുകളുണ്ടാക്കുവാനോ അവയെ വൃത്തിയായി സൂക്ഷിക്കുവാനോപോലും അവർക്കറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു. എങ്കിലും അവർ പണിതുണ്ടാക്കുന്ന കെട്ടിടങ്ങൾക്ക് ഉറപ്പ് കൂടുമായിരുന്നു. അതിനു കാരണം വലിയവലിയ കരിങ്കൽകഷണങ്ങൾ അടുക്കിവെച്ചാണ് അവർ പണിതിരുന്നത്. മർഷിയായിലെ കെട്ടിടങ്ങളുടെ സ്ഥിതി ഇതുതന്നെയായിരുന്നു. പട്ടണത്തിനു പുറമുള്ള കോട്ട കരിങ്കൽകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതായിരുന്നു. കോട്ടമുകളിൽ കാവൽപട്ടാളം താമസിച്ചിരുന്നു. കോട്ടയുടെ നാലുഭാഗവും വീതികൂടിയ ഒരു കിടങ്ങാണ്. അതിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞിരിക്കും. പട്ടണത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗത്ത് ചെറിയ ഒരു കോട്ട വളരെ ഉയരത്തിൽ പണി തീർത്തിരുന്നു. അതിന്റെ മേൽഭാഗം പട്ടാളക്കാർക്ക് ഒളിച്ചിരുന്നുകൊണ്ട് യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിനു സ്ഥലസൌകര്യമുള്ളതായിരുന്നു. കോട്ടമതിൽ കടന്ന് ഏതെങ്കിലും സൈന്യം കടന്നുവന്നാൽതന്നെ അവരോട് പൊരുതുവാനും കോട്ടക്കുപുറത്ത് എത്തിയാൽ അവരുടെ മേൽ അസ്ത്രം പ്രയോഗിക്കുവാനുമുള്ള സൌകര്യം ആ കോട്ടക്കുണ്ടായിരുന്നു.

മർഷിയായിലും പരിസരങ്ങളിലുംഅധിവസിക്കുന്ന ജനങ്ങൾ യുദ്ധപരിജ്ഞാനം സിദ്ധിച്ചവരാണ്. കൃഷിപരമായ ജോലികൾക്ക് പ്രത്യേകം നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട അടിമകളുണ്ടായിരുന്നു. കൃഷീവലന്മാരായ ജനങ്ങൾ അടിമകൾ അല്ലെങ്കിലും കൂടി തദ്ദേശീയ കുബേരന്മാർ അവരെ അടിമപ്പെടുത്തി വെച്ചിരുന്നു. സാധുക്കളായ അവർ കൃഷി ചെയ്തുണ്ടാക്കുന്ന സാധനങ്ങൾ ധനവാൻമാർക്ക്

കൊടുത്തു കൊള്ളണമെന്നാണു നിയമം. അങ്ങനെ അവർക്കു് കൊടുത്തു കൊണ്ടിരുന്നാൽ പോലും ആ സാധുക്കൾക്കു് വയറു നിറയുവാൻ മാത്രം ആഹാരമോ, നാണം മറയ്ക്കുവാൻ വേണ്ടതു വസ്ത്രങ്ങളോ കിട്ടിയിരുന്നില്ല. അങ്ങനെ ഉയർന്നജാതിക്കാരും കുബേരന്മാരുമായ ഒരു വിഭാഗം ജനങ്ങൾ നായാട്ടുകൊണ്ടും ആയുധ വിദ്യാഭ്യാസിച്ചും സുഖലോലുപന്മാരായി കഴിഞ്ഞുപോന്നു. ചില പ്രത്യേക ദിവസങ്ങളിൽ മർസിയയിൽ ഉത്സവങ്ങളുണ്ടാവാറുണ്ടു്. അതിൽ വെച്ചു് ആയുധ വിദ്യാപ്രകടനങ്ങൾ നടത്തും. ആയുധവിദ്യയിൽ ഒന്നാമനായി ജയിക്കുന്ന വ്യക്തിക്കു് സമ്മാനങ്ങൾ നൽകുക പതിവാണു്.

പ്രസ്തുത സംഗതികൾ മർസിയാ തദ്‌മീറിന്റെ ഭരണദശയിലേതാണു്. തദ്‌മീർ ഒരു നല്ല യോദ്ധാവും ഭരണതന്ത്രജ്ഞനുമായിരുന്നു. അയാളുടെ ബാല്യകാലത്തു് യുധിഷ്ഠിരന്മാരുടെ കഥ കേൾക്കുന്നതിലും അങ്ങനെയുള്ള പദ്യങ്ങൾ പഠിക്കുന്നതിലും അന്യാദൃശമായ അഭിലാഷം പ്രകടിപ്പിച്ചിരുന്നു. അയാളുടെ യുവത്വത്തിൽ പ്രസ്തുത കഥകളും പദ്യങ്ങളും അയാളെ ആവേശഭരിതനാക്കി ചമച്ചു. അങ്ങിനെ പേരുകേട്ട യുദ്ധങ്ങളിൽ പങ്കെടുക്കുവാനുള്ള അഭിലാഷം തദ്‌മീറിനെ അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. നായാട്ടുവിനോദങ്ങളിൽ അഭിവാഞ്ഛയുള്ള അയാൾ വൻകാടുകളിൽ താമസിച്ചു ശിക്കാറു നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പിന്നീടു് രണപാടവം പ്രദർശിപ്പിച്ചു് മറ്റു് യുധിഷ്ഠിരന്മാരെ അധോമുഖരാക്കി ചമക്കയും അവരുടെയെല്ലാം മേലധികാരി എന്ന സ്ഥാനം കരസ്ഥമാക്കുകയും ചെയ്തു. യുദ്ധനൈപുണ്യം, ധീരത എന്നിവക്കുപുറമെ ഒരു നല്ല തന്ത്രജ്ഞനും കൂടിയായിരുന്നു തദ്‌മീർ. അതുകാരണം മന്ത്രികുമാരന്മാർ, രാജകുമാരന്മാർ ആദിയായ കുലീനന്മാരുടെ സമ്പർക്കം സമ്പാദിക്കുവാൻ അയാൾക്കു് കഴിഞ്ഞു. അയാളുടെ ചെറുപ്പത്തിൽ സ്പെയിൻ ഭരിച്ചിരുന്ന ഗാഥ്‌വംശജനായ രാജാവു് തദ്‌മീറിനെ കണക്കിലേറെ ബഹുമാനിച്ചിരുന്നു.

മുസ്ലിംകൾ സ്പെയിൻ ആക്രമിച്ച അവസരത്തിൽ റാഡ്റിക്കിനെ സഹായിക്കുവാൻവേണ്ടി മർഷിയായിൽനിന്നു് ഒരു സൈന്യം പോവുകയുണ്ടായി. റാഡ്റിക്ക് രാജധാനി പലവിധ വിപ്ലവമനാസ്ഥിതിയുടേയും സങ്കേതസ്ഥലമായിരുന്നു. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന പ്രഭുക്കൾ പരസ്പര വൈരികളാണ്. അന്തഃഛിദ്രത്തിന്റേയും, അസമാധാനത്തിന്റേയും വിളനിലമായിരുന്നു അവിടം. പ്രഭുക്കളുടെ ഉപദ്രവം സാധുക്കളെ ഞെക്കിഞെരുക്കിയിരുന്നു. എങ്കിലും ഗാഥ്വംശം അണയുവാൻപോലും പോവുകയാണെന്നു് അവിടത്തെ ജനത ശങ്കിച്ചില്ല. മർഷിയായിൽനിന്നു് വളരെ ദൂരമുണ്ടായിരുന്നു രാജധാനിയിലേക്കു്. അവിടത്തെ വിവരം ഇവിടെ എത്തുവാൻ കാലതാമസം വേണ്ടിയിരുന്നു. മർഷിയാക്കാർക്കു് ആദ്യം അറിവു കിട്ടി. ചെറിയ ഒരു മുസ്ലിംസേന സ്പെയിൻപ്രദേശങ്ങളെ ആക്രമിച്ചുതുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നു്. ഏതാനും ദിവസത്തിനുശേഷം മനസ്സിലായി. റാഡ്റിക്ക് രാജാവു് വലിയ ഒരു സേനയോടുകൂടി അവരെ എതിർക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു്. അവസാനം റാഡ്റിക്കു് രാജാവു് പരാജിതനായി എന്നും, എവിടെ പോയിയെന്നു് യാതൊരു വിവരവുമില്ലെന്നും മനസ്സിലായി. റാഡ്റിക്ക് രാജാവു് പരാജയം വരിക്കുക എന്നതു് അസംഭവ്യമാണെന്നും, വെറും കിംവദന്തി പ്രസ്താവനകൾ ഒക്കെയെന്നുമാണ് മർഷിയാ ജനത ആദ്യം കരുതിയതു്. എന്നാൽ രാജകൊട്ടാരത്തിനുമുകളിൽ മുസ്ലിംപതാക പാറിക്കളിക്കുന്നതായി കണ്ടിട്ടുവന്ന ദൃക്സാക്ഷികളുടെ വിശദീകരണത്തിനുശേഷമേ അവർക്കതു വിശ്വാസയോഗ്യമായി തോന്നിയുള്ളു. എന്നാൽ പ്രസ്തുത വിവരം മർഷിയാജനതയെ അമ്പരപ്പിച്ചു. എന്നാൽ റാഡ്റിക്ക് മരണപ്പെടുകയാണുണ്ടായതെന്നു് വിശ്വസിക്കുവാൻ അവർക്കു് കഴിഞ്ഞില്ല. പാതിരിമാരിലുള്ള വിശ്വാസം അതിന്റെ കൊടുമുടി കയറിയിരിക്കയായിരുന്നു അവിടെ. അവരാണെങ്കിൽ റാഡ്റിക്കിനെ സംബന്ധിച്ചു് പലവിധ കിംവദന്തികളും പറഞ്ഞു് പരത്തുകയാണ്. ചിലർ പറഞ്ഞു:— "ക്രൈസ്തീയ പുണ്യവാ

ളന്മാർ റാഡ്റക്കിനെ അവരുടെ സന്നിധിയിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയിരിക്കയാണ്. ഏതാനും ദിവസത്തിനുശേഷം മാലാഖന്മാരുടെ സൈന്യത്തോടുകൂടി മുസ്ലിംകളെ തുരത്തുവാൻവേണ്ടി വരുന്നതാണ്'' മററുചില പാതിരിമാരുടെ പ്രവചനം മറെറാരുവിധത്തിലായിരുന്നു ''പീരിനോസ് പർവ്വതങ്ങൾ കടന്ന് ഫ്രാൻസിലേക്ക് പോയിരിക്കയാണ് റാഡ്റക്ക്. ഫ്രാൻസ് ഭരണകൂടത്തിന്റെ സൈന്യസഹായത്തോടുകൂടി മടങ്ങിവരികയും, മുസ്ലിംകളുടെ ഉന്മൂലനം വരുത്തുകയും ചെയ്യും.''

ഇങ്ങനെ ഊഹാപോഹങ്ങളിൽ മുങ്ങിപ്പൊങ്ങി കാലം വളരെ കഴിഞ്ഞു കടന്നെങ്കിലും റാഡ്റക്ക് മടങ്ങിവരികയുണ്ടായില്ല. എങ്ങനെ മടങ്ങിവരാനാണ് യുദ്ധത്തിൽ മുറിവേററ റാഡ്റക്ക് നദി തരണംചെയ്യുവാൻ ശ്രമിക്കവേ ഒഴുക്കിൽപെട്ട് മരിക്കയാണ് ചെയ്തത്. എന്നാൽ മുസ്ലിംകൾ ഓരോ സ്ഥലം പിടിച്ചടക്കിക്കൊണ്ട് മുന്നോട്ട് കയറുകയാണെന്ന വാർത്ത മർഷിയായിൽ എത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ പ്രസ്തുത വാർത്തകളൊന്നും മർഷിയാ ജനതയെ ചഞ്ചലപ്പെടുത്തുവാൻ പര്യാപ്തമായില്ല. അവർ ഉല്ലാസമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണ്. രോഗമൊന്നും മുസ്ലിംകൾ വന്നുചേരുകയില്ലെന്നാണ് അവരുടെ വിശ്വാസം.

ഒരു ദിവസം മർഷിയായിൽ ഒരു വാർത്ത പരന്നു. അടുത്ത ഗ്രാമം പിടിച്ചടക്കിക്കൊണ്ട് ഒരു വിഭാഗം മുസ്ലിംസേന മർഷിയായെ ലക്ഷ്യമാക്കി വരുന്നുണ്ടെന്ന്. പ്രസ്തുത വിവരം കിട്ടിയ ഉടനെ മർഷിയായിലെ അമീർ നാനാഭാഗങ്ങളിലേക്കും ദൂതന്മാരെ അയച്ചു തന്റെ കീഴിലുള്ള ഇടപ്രഭുക്കന്മാർക്ക് ഓരോ കത്തും കൊടുത്തുകൊണ്ടാണ് ആ ദൂതന്മാരെ അയച്ചത്. ''നിങ്ങളുടെ നാട്ടിലുള്ള യുദ്ധനിപുണന്മാരെ മർഷിയായിലേക്കയക്കണമെന്നും, കൃസ്ത്യാനികളെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുകയും അവരുടെ രാജ്യങ്ങൾ പിടിച്ചടക്കുകയും ചെയ്യുന്ന മുസ്ലിംകളോട് പകരം ചോദിക്കുവാൻ താനുദ്ദേശിക്കുന്നു എന്നും മററുമായിരുന്നു ആ കത്തിലെ വാചകങ്ങൾ. കത്തുകളുമായി ദൂതന്മാർ പുറപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞശേഷം കിടങ്ങുകൾ നിറച്ചുവെള്ളം നിർത്തി. കോട്ടയുടെ ഓരോ ഭാഗങ്ങളിലും കാവൽപട്ടാളം

ഏർപ്പെടുത്തി. സൈന്യങ്ങൾക്ക് പ്രത്യേകതരം പരിശീലനങ്ങൾ നൽകി. അങ്ങനെ യുദ്ധസന്നാഹങ്ങൾ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയാണ് മർസിയാ ഭരണാധിപൻ.

3

അടുത്ത സ്ഥലങ്ങളിൽനിന്ന് സൈന്യങ്ങൾ കൂട്ടംകൂട്ടമായി വന്നുതുടങ്ങി. "ഔറിഹീലാ"യിൽനിന്നു വന്ന ഭടന്മാരുടെ സംഖ്യയാണ് മുന്തിനില്ക്കുന്നത്. പൗരാണിക പട്ടണങ്ങളിൽ ഒന്നാണ് "ഔറിഹീലാ." അവിടുത്തെ ജനത യുദ്ധനിപുണന്മാരും ധൈര്യശാലികളുമാണ്. തദ്മീറിന്റെ ദൂതൻ എത്തിയ ഉടനെ ഔറിഹീലാ പട്ടണത്തിലെ യുവാക്കന്മാരാകമാനം ആയുധധാരികളായി പുറപ്പെട്ടു. അതുകൊണ്ടാണ് അവരുടെ സംഖ്യാബലം മുന്തിനില്ക്കുവാൻ കാരണം. അവർ മർസിയ അതിർത്തിയിൽ എത്തിയ ഉടനെ ഗംഭീരമായ സ്വീകരണം നൽകപ്പെടുകയും കോട്ടക്കവെളിയിൽ അവർക്കായിട്ട് തയ്യാറാക്കിയിരുന്ന താവളത്തിൽ താമസിപ്പിക്കയും ചെയ്തു.

യുദ്ധത്തിനുവേണ്ട എല്ലാവിധ സന്നാഹങ്ങളും ചെയ്തുവെച്ചിരിക്കയായിരുന്നു തദ്മീർ. കോട്ടക്കമുകളിൽ നില്ക്കുന്ന ഭടന്മാർ ദൂരദർശിനിയിൽകൂടി ദൂരത്തേക്ക് നോക്കുകയാണ്. വളരെ അകലത്തായി പൊടിപടലം ഉയരുന്നതുകണ്ടു. അതിൽനിന്ന് ചുകപ്പ് വസ്ത്രധാരികളായ ഒരു സംഘം ജനങ്ങളെ കണ്ടുതുടങ്ങി. അതോടെ "മുസ്ലിംകൾ വന്നുകഴിഞ്ഞു, ഇതാ വരുന്നു" എന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞുകൊണ്ട് പരക്കംപാച്ചിലായി. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ പട്ടണത്തിലാകെ ആ വാർത്ത പരന്നു.

മുസ്ലിംകളാണെങ്കിൽ എണ്ണത്തിൽ വളരെ കുറവായിരുന്നു. എങ്കിലും ഒരു മുസൽമാൻ പത്ത് ക്രിസ്ത്യാനിക്ക് തുല്യമാണെന്ന് സ്പെയിൻ യുദ്ധത്തിൽതന്നെ മനസ്സിലായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നുവല്ലോ. ക്രിസ്ത്യാനിപട്ടാളത്തിന്റെ സംഖ്യാബലമോ, മർസിയാകോട്ടയോ, തദ്മീറിന്റെ സൈനിക സജ്ജീകരണങ്ങളോ ആയുധസുലഭമോ ഒന്നും തന്നെ മുസ്ലിംകളുടെ ധൈര്യത്തെ താറുമാറാക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായില്ല.

വന്ന ഉടൻതന്നെ അവർ പട്ടണം വളഞ്ഞു. പ്രസ്തുത പട്ടാളത്തിന്റെ നായകത്വം വഹിച്ചിരുന്നത് മുഗൈസ്റൂമിയായിരുന്നു. താരിഖിന്റെ കീഴിലുള്ള സേനാനായകന്മാരിൽ അദ്വിതീയനായ ഒരു വ്യക്തിയാണ് മുഗൈസ്റൂമി. കുർതുബാപട്ടണം പിടിച്ചടക്കിയ സൈന്യത്തെ നയിച്ചിരുന്നത് താനാണ്. അതും ഒരു മുസ്ലിമിന്റെ പോലും രക്തം പ്രവഹിപ്പിക്കാതെ. അന്ധകാരനിബിഡമായ ഒരു രാത്രിയിൽ മുഗൈസ് ഏതാനും ഭടന്മാരോടുകൂടി കുർതുബായിലെത്തി. കോട്ടക്കു പുറത്ത്, പ്രധാന കോട്ടമതിലിന്റെ സമീപമായി വലിയ ഒരു അത്തിവൃക്ഷം നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്തുത മരത്തിൽ കയറി ഉരുമ്മകൊണ്ട് കോട്ടമുകളിൽ കയറേണി എറിഞ്ഞു പിടിപ്പിക്കുകയും ആ മാർഗ്ഗം കോട്ടമുകളിൽ കയറി അകത്തിറങ്ങുകയും കോട്ടവാതിൽ തുറക്കുകയുമാണുണ്ടായത്.

മർസിയാ കോട്ടയിൽനിന്ന് കുറച്ചകലെയുള്ള ഒരു മൈതാനത്തിലാണ് മുസ്ലിംകൾ താവളമടിച്ചത്. അതിനുശേഷം തദ്മീറിന്റെ അടുക്കലേക്ക് ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. ആ ദൂതൻവശം കൊടുത്തയച്ചിരുന്ന ഒരു കത്തിൽ വിവരിച്ചിരുന്നു. "സാധുക്കളായ പട്ടാളക്കാരെ കൊന്നൊടുക്കുവാൻ ഇടവരുത്താതെ. അതിന്റെ പാപം നിങ്ങൾ തലയിൽ കയറ്റരുത്. അതിനൊന്നും ഇടയാക്കാതിരിക്കുവാൻ ഒരു ഉപായമുണ്ട്. ഒന്ന്. നിങ്ങളും മുസ്ലിമാവുകയും നിങ്ങളുടെ സൈന്യത്തെ ഇസ്ലാംമതത്തിൽ ചേർത്ത് ഞങ്ങളുടെ സാഹോദര്യം കൈവരുത്തുക. അതിനൊരുക്കമില്ലെങ്കിൽ ഞങ്ങളുടെ കോയ്മ സ്വീകരിച്ച് ജസിയ (മതക്കരം) തരാമെന്ന് ഉടമ്പടി ചെയ്യുക." എന്നാണ് ആ കത്തിൽ എഴുതിയിരുന്നത്.

സ്പെയിനിൽപ്പെട്ട മിക്കവാറും സ്ഥലങ്ങൾ മുസ്ലിംകൾക്കധീനമായിക്കഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ മർസിയായും അതിനോടനുബന്ധിച്ച മറ്റു ചില സ്ഥലങ്ങളും മുസ്ലിംകൾക്ക് കീഴടങ്ങുവാൻ കൂട്ടാക്കാതെ അങ്ങിനെ അവശേഷിച്ചിരുന്നു. നാലോ അഞ്ചോ ദിവസത്തെ യുദ്ധംകൊണ്ട് അതും കൂടി കീഴടക്കാമെന്നാണ് മുസ്ലിം

കളുടെ ഉദ്ദേശം.

മുഗൈസിന്റെ കത്തു് വായിച്ചു നോക്കിയിട്ടു് തദ്മീർ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞു:— "മുസ്ലിംകളുടെ നേതാവിനു് അല്പം ചില വിജയങ്ങളൊക്കെയുണ്ടായപ്പോഴേക്കും ഇത്രകണ്ടഹങ്കാരമായോ? ഇതു് ഭൂഷണമല്ല. അത്ര വേഗമൊന്നും ഇതധീനപ്പെടുത്തിക്കളയാമെന്നു് കരുതുകയും വേണ്ട. ഇതു് മർസിയയാണു്. ഇവിടത്തെ ധീരയോദ്ധാക്കളുടെ രണപാടവം ലോകത്തെ ഞെട്ടിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമാണു്. മുസ്ലിംകൾ അകാലമൃത്യുവിനു് വിധേയരാവാതെ രക്ഷപ്പെടുവാനുദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ വന്ന വഴിക്കു് പോവുകയാണുത്തമം."

ധിക്കാരംനിറഞ്ഞ ആ സംസാരം കേട്ടു് ദൂതൻ മടങ്ങി പോരുകയും, പ്രസ്തുത വിവരം മുഗൈസിനെ അറിയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഉടൻതന്നെ മുസ്ലിംകൾ യുദ്ധപ്രഖ്യാപനം ചെയ്തു. അതിനെ തുടർന്നു മുന്നോട്ടു് കയറിത്തുടങ്ങി. അങ്ങിനെ അവർ കോട്ടമതിലിനെ സമീപിക്കുമെന്നായി. എന്നാൽ ക്രൈസ്തവ ഭടന്മാരുടെ പ്രതിരോധനം അവരെ മുന്നോട്ടു് വിട്ടില്ല. അവർ കോട്ടമതിലിന്മുകളിലിരുന്നുകൊണ്ടു് ശരവർഷം പൊഴിക്കുകയാണു്. മുന്നോട്ടുകയറുവാൻ സാദ്ധ്യമാകാതെ മുസ്ലിംകൾ പിൻവാങ്ങി. അങ്ങനെ ദിവസവും യുദ്ധമായി. ചില അവസരങ്ങളിൽ തദ്മീർ പുറത്തുവരികയും യുദ്ധത്തിൽ പങ്കെടുക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ചില അവസരങ്ങളിൽ പൌരാണികാചാരത്തിന്റെ പുനരുദ്ധാരണമെന്നോണം ദ്വന്ദ്വയുദ്ധങ്ങൾ നടന്നിരുന്നു. ചില അവസരങ്ങളിൽ സാധാരണ രീതിയിൽ പൊരുതിനോക്കി. എങ്ങിനെയൊക്കെ പൊരുതിയാലും വിജയം മുസ്ലിംകൾക്കാണുണ്ടാവുക.

തദ്മീറാവട്ടെ കോട്ടക്കകത്തു് വേണ്ടത്ര ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ സംഭരിച്ചിരുന്നതിനാൽ എത്രകാലംവരെ യുദ്ധം ചെയ്യുകയോ, മുസ്ലിംകൾ കോട്ട വളഞ്ഞു കിടക്കുകയോ ചെയ്താലും അവർക്കു് പേടിക്കുവാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. ക്രൈസ്തവ ഭടന്മാർ രാജകീയ ഭണ്ഡാ

ത്തിൽ ധനമുണ്ടെന്നും, ആഹാരസാധനങ്ങൾക്ക് ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാവുക
യില്ലെന്നുമുള്ള ധൈര്യത്തോടെ പൊരുതുകയാണ്. തന്റെ സൈ
ന്യങ്ങളിൽ വലിയ ഒരു ഭാഗം മുസ്ലിംകളുടെ ആയുധങ്ങൾക്കിരയാ
യി നശിക്കുന്നതുകണ്ട് അത്യന്തം പരവശനായി തീർന്നിരിക്കയാണ്
തദ്മീർ.

എത്രകാലംവരെയാണിങ്ങനെ പട്ടണം വളഞ്ഞുകിടക്കേണ്ട
തെന്നാലോചിക്കയാണ് മുഗീസ്. ഇങ്ങിനെ വർഷക്കണക്കായി
യുദ്ധം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നാലും പട്ടണം കൈവശമാകുന്നകാര്യം സ
ന്ദിഗ്ദ്ധത്തിലാണ്. എന്നിങ്ങനെ ആലോചിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം
തന്റെ സേനയോടുപദേശിച്ചു:— "നാം സ്വദേശംവിട്ട് വളരെ
അകലെ എത്തിയിരിക്കയാണ്. ഇവിടെയാണെങ്കിൽ നാലുപാടും
ക്രിസ്ത്യാനികളാണ്. അധികദിവസം യുദ്ധം നീട്ടിക്കൊണ്ടുപോകു
ന്നതായാൽ ചുറ്റുപാടുമുള്ള ക്രിസ്ത്യാനികൾ സൈന്യസമേതം വന്ന്
നമ്മേ ആക്രമിച്ചേക്കാം. അതുകൊണ്ട് ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ
കോട്ടകടന്നകത്തുകടക്കാൻ ഇനി താമസിച്ചുകൂടാ. കോട്ടക്കുള്ളിൽ
കടന്നുവീണാൽ പിന്നെ വൈരികളെ പലായനം ചെയ്യിക്കുവാൻ
വലിയ വിഷമമില്ല."

മുഗീസിന്റെ സംസാരം മുസ്ലിം ഭടന്മാരെ ആവേശഭരിത
രാക്കി. "ഇന്നുതന്നെ കോട്ടമുകളിൽ കയറുന്നതാണ് ഞങ്ങളെ"
ന്ന് പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തുകൊണ്ട് അവർ തുള്ളിച്ചാടി. ചിലർ വാളി
ന്റെ ഉറ ഊരിവലിച്ചെറിഞ്ഞുകൊണ്ട് "ഈ വാൾ ശത്രുസംഹാരം
ചെയ്തിട്ടല്ലാതെ ഈ ഉറയിലിടുകയില്ലെ"ന്ന് പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തു. അ
ങ്ങിനെ അവർ കുതിച്ചുകയറുന്നതുകണ്ട് ശത്രുക്കൾ അമ്പരന്നു നി
ന്നുപോയി. വളരെ ന്യൂനപക്ഷം ക്രിസ്തീയസൈന്യങ്ങളാണാ അ
വസരത്തിൽ കോട്ടക്കുപുറത്തുവന്ന് മുസ്ലിംകളോട് പൊരുതിക്കൊ
ണ്ടിരുന്നത്. അവരാൽ അടക്കാനാവാത്തവിധം വാശിയോടുകൂടി
യാണ് മുസ്ലിംകൾ പൊരുതുന്നതെന്ന് കണ്ട് ക്രൈസ്തവഭടന്മാർ
അകത്തേക്ക് വലിഞ്ഞു കോട്ടിൽ ചെന്നൊളിച്ചു. മുഗൈസ്അയ

ന്മാരെ തുരത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ സൈന്യങ്ങളിൽ നിന്നൊരു ഭാഗം കോട്ടുകളിൽ കയറിക്കഴിഞ്ഞു. ക്രൈസ്തവർ ശരവർഷം നടത്തുന്നുണ്ടായിരുന്നു, എങ്കിലും മുസ്‌ലിം ഭടന്മാർ അതൊന്നും ഗണ്യമാക്കിയില്ല. അവർ പരിചകൊണ്ട് അതിനെ തടുത്തു. കോട്ട സംരക്ഷിക്കുന്നതിന്നായി നിയമിച്ചിരുന്ന സൈന്യങ്ങളെ അവർ അരിഞ്ഞു വീഴ്ത്തി. അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ മുസ്‌ലിം ഭടന്മാരിൽനിന്നൊരു ഭാഗം കോട്ടവാതിലിൽ എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന കാവൽക്കാരെ ആട്ടിപ്പായിച്ചുകൊണ്ട് വാതിൽ തുറന്നു. അങ്ങനെ മുസ്‌ലിംസേന ആകമാനം കോട്ടക്കകത്തായി. ക്രൈസ്തവസേന വളരെയൊക്കെ പൊരുതിനോക്കി. അതെല്ലാം വിഫലമാവുകയാണുണ്ടായതു്. അന്നത്തെ ദിവസംമുഴുവനും ആ കോട്ടക്കകം മുസ്‌ലിംകളുടെ ആയുധവിദ്യാപ്രകടനരംഗമായിരുന്നു. ഔറിഹ്വീലായിൽ നിന്നു വന്ന ക്രൈസ്തവഭടന്മാരാണ് ധീരധീരം പോരാടിയതെങ്കിലും അവരിൽ ഒരു കുഞ്ഞുപോലും അവശേഷിച്ചില്ല. സന്ധ്യക്കുമുമ്പ്തന്നെ കോട്ട മുസ്‌ലിംകൾക്കധീനമായി. അവിടെ അധിവസിച്ചിരുന്ന ജനങ്ങൾ രക്ഷിക്കണേ! രക്ഷിക്കണേ! എന്ന് അപേക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി. അതു് കണ്ട് മുസ്‌ലിംകളുടെ ഖഡ്ഗം ഉറയിൽതന്നെ നിക്ഷേപിച്ചു.

മർഷിയാ പട്ടണവും കോട്ടയും എല്ലാം മുസ്‌ലിംകൾക്കധീനമായി എങ്കിലും തദ്മീറിന്റെ ദേഹം കണ്ടുകിട്ടിയില്ല. രണാങ്കണത്തിൽ കിടന്നിരുന്ന മൃതദേഹങ്ങളെല്ലാം പരിശോധിച്ചു. അവസാനം മനസ്സിലായി. ഒരു സേവകനോടുകൂടി എവിടേയോ പോയി എന്ന്.

4

ഇനി തദ്മീറിന്റെ സ്ഥിതിയെന്താണെന്ന് നോക്കാം. മർഷിയാ പട്ടണം മുസ്‌ലിംകൾക്കധീനമാവുകയും, താൻ അവിടെ താമസിക്കുന്നതു് അപായകരവുമാണെന്ന് കണ്ട ഉടനെ ഔറിഹ്വീലായിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടു. മററു സ്ഥലങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച് ജനബഹുലവും എന്നാൽ സുരക്ഷിതവുമായിരുന്നു ഔറിഹ്വീലാ. അതാണ് തദ്മീർ അങ്ങോട്ടെത്തിയതു്.

അവിടെ താമസിച്ചുകൊണ്ട് സൈന്യശേഖരം ചെയ്ത് മുസ്ലിംകളോടൊരു കൈ നോക്കിക്കളയാമെന്നാണ് അയാളുടെ ഉദ്ദേശം. എന്നാൽ അയാൾ അവിടെ എത്തിനോക്കുമ്പോൾ ആ പട്ടണം ഉദാസീനമായി കാണപ്പെട്ടു. വീടുകളിൽനിന്ന് ദീനസ്വരങ്ങളും വിലാപങ്ങളുമല്ലാതെ കേൾക്കാനില്ല. അങ്ങനെ വന്നുപോകുവാൻ കാരണമെന്താണെന്നന്വേഷിച്ചു. അവിടെ കാണപ്പെട്ട ഒരു വൃദ്ധൻ വിശദമാക്കി "യുദ്ധ നിപുണന്മാരും കാര്യപ്രാപ്തരുമായി ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന യുവാക്കളെല്ലാം മർഷിയായിൽപോയി മുസ്ലിംപടയോട് പൊരുതുവാൻവേണ്ടി അയച്ചിരുന്നു. അവരിൽ ഒരു കുഞ്ഞുപോലും ബാക്കിയാവാതെ മുസ്ലിംകളുടെ ഖഡ്ഗങ്ങൾക്കിരയായി എന്നാണ് കേട്ടത്. ഇനി ഈ പട്ടണത്തിൽ യുദ്ധരംഗത്തിലേക്ക് കാലെടുത്തുവെച്ച ഒരു വ്യക്തിപോലും ബാക്കിയില്ല. അതു കേട്ട തദ്മീറിനുണ്ടായ വിഷാദം അനിതരസഹജമായിരുന്നു. ഔറിഹ്വീലായിൽനിന്നു വന്ന യോദ്ധാക്കളൊക്കമാനം മർഷിയായിൽ വധിക്കപ്പെട്ട വിവരം തദ്മീറിനറിവുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ഔറിഹ്വീലായിലെ യുവാക്കളും യുദ്ധപടുക്കളും ഒന്നടങ്കം സംഘംചേർന്ന ഒരു ജനാവലിയാണ് അവിടെ വന്നിരുന്നതെന്ന് അയാൾ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢനായിത്തീർന്ന തദ്മീർ അവരെ സാന്ത്വനപ്പെടുത്തിയശേഷം ഔറിഹ്വീലായെ മുസ്ലിംകൾ ആക്രമിക്കാതെ രക്ഷിക്കുവാൻ കഴിയുന്നതു ശ്രമിക്കണമെന്ന് ഉപദേശിച്ചു.

ആ നാട്ടുകാർ ഭാവിയെ സംബന്ധിച്ചു ചിന്തിച്ചു. ഭൂതത്തെ ഓർത്ത് വിഷാദിച്ചും കൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ മുഗൈസ്റൂമി സൈന്യസമേതം വന്നുചേരുകയും പട്ടണം വളയുകയും ചെയ്തു. മുസ്ലിം ഭടന്മാർ എത്തിച്ചേർന്ന വിവരം ധരിച്ച തദ്മീർ തദ്ദേശീയരായ സ്ത്രീകളെ പുരുഷവേഷം അണിയിച്ച് ആയുധധാരികളായി കോട്ടമതിലിൽ കയററിനിർത്തി.

ഔറിഹ്വീലായിൽ സ്ത്രീകളും വൃദ്ധന്മാരും കുട്ടികളുമല്ലാതെ ഇല്ലെന്നാണ് രഹസ്യാന്വേഷകന്മാരിൽനിന്ന് മുഗൈസ് ധരിച്ചിരു

ന്നത്. എന്നാൽ അവിടെ കാണപ്പെട്ട ആ കാഴ്ച തന്റെ അറിവിന് വിരുദ്ധമായിരുന്നു. കോട്ടമതിലിന്മുകളിൽ അണിനിരന്നിരിക്കുന്ന പട്ടാളക്കാരെ കണ്ടപ്പോൾ മുഗൈസിനു അത്ഭുതമാണുണ്ടായത്. ഉടൻതന്നെ രഹസ്യാന്വേഷകന്മാരെ വരുത്തി അന്വേഷണം നടത്തി. അവർ വിശദമാക്കി:– "ഇന്നലെ വൈകുന്നേരം വരെ പട്ടണത്തിൽ പട്ടാളമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇന്ന് ഈ പട്ടാളം എവിടുന്നു വന്നു എന്ന് ഞങ്ങൾക്കറിഞ്ഞുകൂടാ."

അടുത്ത പടിയായി ഔറിഹീലായിലെ ഭരണാധിപന്റെ സമീപത്തേക്ക് ഒരു ദൂതനെ അയക്കുകയും ഭാവി ഭവിഷ്യത്തുകളെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ട് യുദ്ധംകൂടാതെ മുസ്‌ലിംകളുടെ മേൽക്കോയ്മക്ക് വഴിപ്പെടുകയും ചെയ്യുകയാണുത്തമമെന്ന് അയാളെ ഉപദേശിക്കാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നു മുഗൈസ്. അതിനുവേണ്ടി സമർത്ഥനായ ഒരു ദൂതനെ തിരഞ്ഞുപിടിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഔറിഹീലാ കോട്ടവാതിൽ തുറന്നു. അശ്വാരൂഢന്മാരായ രണ്ട് പേർ അവിടെ വന്നു അവർ പറഞ്ഞു. "ഔറിഹീലാ ഭരണാധിപന്റെ ഭൃത്യന്മാരാണ് ഞങ്ങൾ. ഞങ്ങൾ സന്ധിസംഭാഷണത്തിനുവേണ്ടി വന്നിരിക്കയാണ്. ഔറിഹീലായിൽ ആഹാരസാധനങ്ങൾക്കോ സൈന്യത്തിനോ യാതൊരു ക്ഷാമവുമില്ല. അടുത്ത ദിവസം ഏതാനും ഭടന്മാർ കൂടി വന്നുചേരുന്നതുമാണ്. ഇനി നിങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം യുദ്ധം ചെയ്യാനാണെങ്കിൽ അതിനും ഞങ്ങൾ തയ്യാറാണ്. എന്നാൽ മാസക്കണക്കിൽ യുദ്ധം നീണ്ടുപോകുമെന്ന കാര്യം തീർച്ച. അതൊന്നും കൂടാതെതന്നെ പട്ടണം കൈവശമാകണമെങ്കിൽ ഞങ്ങളുടെ നിബന്ധനക്ക് വഴിപ്പെടണം. എന്നാൽ നാം തമ്മിൽ രഞ്ജിപ്പിൽതന്നെ പട്ടണം വിട്ടുതരുവാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാറാണ്.

"എന്തൊക്കെയാണാ നിബന്ധനകൾ" മുഗൈസ് ചോദിച്ചു

ഔറിഹീലായിൽനിന്നു വന്ന ദൂതൻ വിശദമാക്കി. "ക്രിസ്ത്യാനികളുടെവക സാധനങ്ങളിൽ നിങ്ങൾ കൈവെക്കുവാൻ പാടില്ല. പട്ടണവാസികൾ അവരുടെ സാധനങ്ങളും സമ്പത്തും ഒക്കെ എടു

കൊണ്ടുപോകുന്നതിനു നിങ്ങൾ തടസ്സം പറഞ്ഞുകൂടാ. ഇത് നിങ്ങൾക്ക് സമ്മതമാണെങ്കിൽ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുക. പട്ടണം നിങ്ങൾക്ക് വിട്ടുതരുവാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാറാണ്.

മുഗൈസ് അല്പമൊന്നാലോചിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു. "ഞങ്ങൾക്കു് സമ്മതമാണ്."

അങ്ങനെ ഒരു ഉടമ്പടി എഴുതപ്പെട്ടു. എന്നിട്ട് മുഗൈസ് പറഞ്ഞു: "ഇതിന്റെ പുറത്ത് ഔരിഹ്വീലാ ഭരണാധിപന്റെ ഒപ്പ് വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവരണം. തദ്മീർ അതിന്റെ പുറത്ത് ഒപ്പുവെച്ചു കൊടുത്തു എന്നിട്ട് പറഞ്ഞു "ഞാൻതന്നെയാണ് ഔരിഹ്വീലാ ഭരണാധിപൻ അതെ—തദ്മീർ." അതു കേട്ട് മുസ്‌ലിംകൾ അത്ഭുതപരതന്ത്രരായി മിഴിച്ചുനിന്നുപോയി.

5

അടുത്തദിവസം പ്രഭാതമായി. ഔരിഹ്വീലാ പട്ടണത്തിന്റെ കവാടം തുറക്കപ്പെട്ടു. ക്രിസ്തീയ സ്ത്രീകളും, കുട്ടികളും, വൃദ്ധന്മാരും അവരുടെ സാധനങ്ങൾ ഒട്ടകപ്പുറത്തു് കയററിക്കൊണ്ട് പുറത്തേക്ക് വന്നു. അവർ കരയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ പിന്നിലായി രണ്ട് കുതിരപ്പുറത്ത് തദ്മീറും സേവകനും ഉണ്ടായിരുന്നു. എല്ലാവരും പുറത്തുവന്നുകഴിഞ്ഞശേഷം തദ്മീർ കോട്ടവാതിലിന്റെ താക്കോലുമായി മുഗീസിനെ സമീപിച്ചു. താക്കോൽ മുസ്ലിംസൈന്യാധിപനെ ഏല്പിച്ചിട്ട് നിരാശാഭരിതമായ നയനങ്ങളോടെ പട്ടണത്തിലേക്കൊന്നു നോക്കി, അശ്രുധാര വർഷിച്ചു. അവരുടെ ആ യാത്രകണ്ട് മുഗൈസിനു് സഹതാപം തോന്നി. അദ്ദേഹം അവരെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. "നില്ലുണം! എനിക്കൊന്നു് പറയുവാനുണ്ട്."

തദ്മീറിന്റെ കുതിരയെ തിരിച്ചു മുഗൈസിന്റെ അരുകിൽ കൊണ്ടുവന്നു നിർത്തിക്കൊണ്ട് ചോദിച്ചു. "എന്താണ് പറയുവാനുള്ളത്?"

"ഇന്നലെ ഇവിടത്തെ കോട്ടമുകളിൽ നിന്നിരുന്ന സൈന്യങ്ങളെ ഈ കൂട്ടത്തിൽ കാണാനില്ലല്ലോ? അവരെവിടെ? അവരെ ഒന്നു കാണുവാൻ എനിക്കാഗ്രഹമുണ്ട്." മുഗൈസ് വിശദമാക്കി.

പരവശരായി പോകുന്ന വനിതാജനത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു് തദ്മീർ പ്രതിവചിച്ചു: "ഇവരാണിന്നലത്തെ ഭടന്മാർ." അതുകേട്ടു് മുഗൈസ് അത്ഭുതപരതന്ത്രനായിത്തീർന്നു തദ്മീർ തുടർന്നു: "ഈ പട്ടണം സുരക്ഷിതമാക്കുവാൻ—അതെ—ശത്രുക്കളുടെ ആക്രമണത്തെ ചെറുത്തുനില്ക്കുവാൻ ഒരു യുവാവു്പോലും ഇവിടെയില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ ഈ സ്ത്രീജനങ്ങളെ പുരുഷവേഷം ധരിപ്പിച്ചു് കോട്ടമുകളിൽ അണിനിരത്തുകയാണു് ചെയ്തതു്."

തദ്മീർ കൈക്കൊണ്ട ആ ഉപായം വളരെ ആദരണീയമായി തോന്നി മുഗൈസിനു്. അദ്ദേഹം അയാളെ പ്രശംസിച്ചുകൊണ്ടു് ചോദിച്ചു:— "ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ എവിടേക്കാണു് പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്?"

തദ്മീർ ലജ്ജാവനമ്രമുഖനായി മറുപടി നൽകി. "നിർദ്ദിഷ്ടസ്ഥാനമൊന്നുമില്ല. ദൈവം ഉദ്ദേശിക്കുന്ന ഒരു സ്ഥലത്തെത്തുമെന്നല്ലാതെ ഒന്നുംതന്നെ തീർത്തുപറയുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല." എന്നു് പറഞ്ഞിട്ടു് കുതിരയെ ഓടിച്ചു പോകുവാൻ ഭാവിക്കയാണു്. എന്നാൽ മുഗൈസ് അതിനനുവദിച്ചില്ല. അയാൾ അശ്വാരൂഢനായിരുന്നു കുതിരയുടെ കടിഞ്ഞാൺ പിടിച്ചുനിർത്തിക്കൊണ്ടു് പറഞ്ഞു: "ഇത്രകണ്ടു് ചാതുര്യവും, മനോദാർഢ്യവുമുള്ള നിങ്ങളെ അനാഥരായി അലഞ്ഞുതിരിയുവാൻ ഞാൻ അനുവദിക്കയില്ല. (തന്റെ കൈവശമുണ്ടായിരുന്ന താക്കോൽക്കൂട്ടം തദ്മീറിനെ ഏല്പിച്ചുകൊണ്ടു്) ഇതാ പട്ടണത്തിന്റെ താക്കോൽ. ഇനിമുതൽ മർഷിയായും ഔറിഹീലയും നിങ്ങളുടെ അധീനതയിൽതന്നെ ഇരുന്നുകൊള്ളട്ടെ. ഈ ജനങ്ങൾ അവരവരുടെ ഭവനങ്ങളിൽ പോയി സുഖമായി താമസിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. പ്രസ്തുത പട്ടണങ്ങളും ഇതിനെ ചുററിക്കിടക്കുന്ന മററു സ്ഥലങ്ങളും ഭരിക്കുന്ന ഒരു സാമന്തരാജാവായി നിങ്ങൾ വാഴുക."

മുഗൈസിന്റെ ദയാപാരവശ്യം തദ്മീറിനെ ആവേശഭരിതനാക്കി ചമച്ചു. മർഷിയാക്കു ചുററുമുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ അധിവസിച്ചിരുന്ന ക്രൈസ്തവ ജനതയിൽ വലിയ ഒരു വിഭാഗം മുസ്ലിം

വൈരികളായിരുന്നു. തദ്മീറിനോട് മുസ്ലിംകൾ കൈക്കൊണ്ട നയം അവരെ സന്തുഷ്ടരാക്കി. അവർ മുസ്ലിംകളുടെ കോയ്മ സ്വീകരിച്ച് വളരെ പേർ ഇസ്ലാംമതം ആശ്ലേഷിച്ചു. തദ്മീർ മുസ്ലിംകളുടെ വലങ്കൈയായിത്തീർന്നു. തന്റെ രാജ്യത്തിൽ പിരിഞ്ഞുകിട്ടിയിരുന്ന നികുതിയുടെ നാലിൽ ഒരു ഭാഗം കപ്പമായി കൊടുത്തുതുടങ്ങി. അത് മുടക്കംവരുത്താതെ എല്ലാ കൊല്ലവും കൃത്യസമയത്ത് സ്പെയിൻ ഭരണാധിപന്റെ ഖജാനാവിൽ അടക്കമായിരുന്നു.

ക്രിസ്തീയ ഭരണാധിപന്മാരായ പലരും മുസ്ലിംകളോട് യുദ്ധം ചെയ്യുവാൻ തദ്മീറിനെ പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവരോടൊക്കെ തദ്മീർ പറഞ്ഞ സമാധാനം:— "ഇത്രകണ്ട് സ്വഭാവശുദ്ധിയുള്ള മുസ്ലിംകളോട് പൊരുതുന്നതിൽഭേദം സ്വയം അവരുടെ അടിമത്വം സ്വീകരിക്കയാണെ"ന്നായിരുന്നു.

പ്രസ്തുത സംഭവങ്ങളൊക്കെ കഴിഞ്ഞിട്ട് ശതവർഷങ്ങൾ പലതു കഴിഞ്ഞു എങ്കിലും തദ്മീറിന്റെ ധീരതയും, വിശ്വസ്തതയും, മുഗൈസിന്റെ സൽഗുണസമ്പന്നതയും, ദയാദാക്ഷിണ്യവും, സമത്വചിന്തയും ആ നാട്ടുകാർ ഇന്നും മറന്നിട്ടില്ല. ക്രിസ്തീയ കവികളും കലാകാരന്മാരും മുഗൈസിനെയും തദ്മീറിനെയും അവരുടെ സൗഹാർദ്ദബന്ധത്തെയും ശീർഷണമാക്കിക്കൊണ്ട അനവധികവിതകളും കഥകളും രചിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അറബി ചരിത്രകാരന്മാർ മർഷിയാ ഓറിഹീല എന്നീ സ്ഥലങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ആ പ്രദേശത്തെ "തദ്മീറിന്റെ ജന്മഭൂമി"യെന്നാണ് വിളിച്ചിരുന്നതു്

അർതുഗറൽ (ഏഴ്)

ഹിമാലയ പർവ്വതനിരകളുടെ അപ്പുറത്തായി നീണ്ടുനിവർന്നു കിടക്കുന്ന പ്രദേശം മുഴുവനും തുർക്കിസ്ഥാനായിരുന്നു. പല പർവ്വതങ്ങളും, മരുഭൂമികളും നിറഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ഒരു ഭൂവിഭാഗം. ശീതകാലത്തു് പ്രസ്തുത പ്രദേശങ്ങളിൽ മിക്കവാറും മഞ്ഞുകട്ടകളാൽ വെള്ള

വെളുത്തിരിക്കും. പ്രസ്തുത കാലം കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ സൂര്യപ്രകാശമായി. മഞ്ഞുകട്ടകളൊക്കെ ഉരുകി തീരുകയായി. കരിങ്കല്ലു പോലെ ഉറച്ചുകിടക്കുന്ന നദീജലം പർവ്വതങ്ങളിലും പാറക്കെട്ടുകളിലും അലതല്ലികൊണ്ട് കളകളാരവത്തോടെ ഒഴുകിത്തുടങ്ങും. പർവ്വതങ്ങളിലും കുന്നുകളിലും പുല്ല് മുളച്ചുപൊങ്ങുന്ന കാലമാണത്. പിന്നീടാണ് ജനങ്ങൾ അങ്ങുമിങ്ങും സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങുന്നതും പ്രകൃതിയുടെ രമണീയത കാണുവാൻ കഴിയുന്നതും ഒക്കെ. ജനങ്ങൾ ഉത്സാഹഭരിതരായി ആടുകളേയും മററു നാൽക്കാലികളേയും മേച്ചുകൊണ്ട് സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങും.

തുർക്കിസ്ഥാനിൽ പട്ടണങ്ങളും, ഗ്രാമങ്ങളും ഇവിടത്തെ പോലെയില്ല. ഒരു വിധം ജനങ്ങൾ പട്ടണങ്ങളിൽനിന്നകന്ന് മൈതാനങ്ങളിലും മലകളിലുമായി കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്നു. അവർ ഒരു സ്ഥലത്തുതന്നെ സ്ഥിരമായി താമസിക്കുകയില്ല. ഇന്ന് ഇവിടെയാണെങ്കിൽ നാളെ മറെറാരിടത്ത്. കന്നുകാലികൾക്ക് തീററ കിട്ടുന്നത് എവിടെയാണോ അവിടെ. കമ്പിളികൊണ്ടൊരു കൂടാരമുണ്ടാക്കി താമസമാക്കും. അവർ പല ഗോത്രക്കാരാണ്. ഓരോ ഗോത്രത്തിനും ഒരു തലവനുണ്ടായിരിക്കും. പ്രസ്തുത നേതാവിൻെറ ആജ്ഞക്കുമുമ്പിൽ എന്ത് ത്യാഗം വേണമെങ്കിലും വരിക്കുവാൻ മററുള്ളവർ തയ്യാറാണ്. അതൊരു നിയമംപോലെ പരിപാലിക്കയാണവർ.

അദ്ധ്വാനവും ബുദ്ധിമുട്ടും നിറഞ്ഞ് ജീവിതം നയിച്ച് തഴമ്പിച്ച അവരുടെ ജീവിതം ആരോഗ്യകരമായിരുന്നു. അതായത് ലോഹംകൊണ്ട് വാർത്തുണ്ടാക്കിയതുപോലെ. ഇനി അവരുടെ ധൈര്യമോ? തീക്കുണ്ടിൽ ചാടി വീഴുവാനും പർവ്വതത്തോട് മല്ല് പിടിക്കുവാനും അവർക്ക് ഒരു മടിയുമില്ല. അതെല്ലാം കളിതമാശകളാണവർക്ക്. ഇന്നത്തെ തുർക്കിയുടെ സ്ഥിതിയല്ലീ പറഞ്ഞതൊന്നും. പഴയ തുർക്കിയുടെ പല കഷണങ്ങളാണിന്നുള്ളത്. ഒരു ഭാഗം റഷ്യയിൽ ലയിച്ചിരിക്കയാണ്. മറെറാരുഭാഗം ചൈനയുടെ അധീനതയിലായി. മറെറാരുഭാഗം അഫ്ഗാനിസ്ഥാനോട്

ഭേക്കപ്പെട്ടു. എന്നാൽ പൌരാണിക കാലത്തുണ്ടായിരുന്നതുപോലെ അത്രകണ്ടു് വിസ്തൃതമായ സാമ്രാജ്യങ്ങളൊന്നും ഇന്നില്ല. ഇന്ത്യയെ ഭരിച്ചിരുന്ന ബാബറും മററും തുർക്കിയിൽനിന്നു വന്നവരാണു്. അതുപോലെ യൂറോപ്പിൽ ഒരു മുസ്ലിം സാമ്രാജ്യം ഇദംപ്രഥമമായി സ്ഥാപിച്ചു ഭരിച്ചിരുന്നതു് തുർക്കികളാണു്. അങ്ങനെ യൂറോപ്പിൽ കുടിയേറി താമസിച്ച ഒരു വിഭാഗം തുർക്കികളെ സംബന്ധിച്ചു് അല്പമൊന്നു വിവരിക്കലാണീ അദ്ധ്യായംകൊണ്ടുദ്ദേശിക്കുന്നതു്.

2

ഉദ്ദേശം ഒൻപതു് ശതാബ്ദങ്ങൾക്കുമുമ്പു് തുർക്കിയിൽനിന്നൊരു സൈന്യം പുറപ്പെടുകയുണ്ടായി. അങ്ങനെ പുറപ്പെട്ട ആ സംഘം ഓരോ സ്ഥലങ്ങളെ പിടിച്ചടക്കിക്കൊണ്ടു് മുന്നോട്ടു് നീങ്ങുകയാണു്. അങ്ങനെ ഇരിക്കവെ, തുർക്കിപ്രദേശത്തിനോടു് തൊട്ടുകിടക്കുന്ന മുഗിളർ പുറത്തേക്കിറങ്ങി താമസംവിനാ ഏഷ്യയിൽപ്പെട്ട മിക്ക സ്ഥലങ്ങളും അവർക്കധീനമായി. തുർക്കികൾ പരിശുദ്ധ ഇസ്ലാമിനെ മുറുകെപ്പിടിച്ചു് നടക്കുന്നവരായിരുന്നു. എന്നാൽ മുഗിളരിൽ അത്രകണ്ടു് മതഭക്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അവർ പലവിധ അനാചാരങ്ങളുമായി കെട്ടിമറിഞ്ഞു് അങ്ങിനെ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നവരാണു്. യുദ്ധപരമായ നിയമങ്ങളൊന്നും അവർക്കില്ല. കടന്നുചെല്ലുന്ന രാജ്യത്തു് കണ്ടെത്തുന്നവരെയൊക്കെ കൊല്ലുക എന്നതാണവരുടെ നയം. സ്ത്രീകളൊ, കുട്ടികളൊ, വൃദ്ധന്മാരൊ ആരായാലും വിരോധമില്ല. വലിയ വലിയ പട്ടണങ്ങൾ കൊള്ളയടിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അതിനെ അഗ്നിക്കിരയാക്കുവാനും കൂടി മടിക്കാത്ത കാടന്മാരും നിർദ്ദയന്മാരുമാണവർ.

അവരുടെ ആ നിഷ്ഠൂരക പ്രവാഹത്തിൽപ്പെട്ടു് അനവധി തുർക്കിഗ്രാമങ്ങൾ നാമാവശേഷമായിത്തീർന്നു. അതിൽപെട്ട ചില വിഭാഗം നാടും വീടുംവിട്ടു് മിസർ, ഈറാൻ, ഹിന്ദുസ്ഥാൻ മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ കുടിയേറിപ്പാർത്തു. മററൊരു വിഭാഗം ഏഷ്യ

ഷ്യാട്ടരെയൊക്കെ താങ്ങി കടന്നുപോവുകയുണ്ടായി. അങ്ങനെ സ്വദേശം വിട്ടുപോയ കൂട്ടത്തിൽ "ഗസ്" ഗോത്രവും പെട്ടിരുന്നു. അവർ തുർക്കിയിൽനിന്ന് പുറപ്പെട്ട് ഖൊറാസാനിൽ ചെന്നെത്തി. ഏതാനും ദിവസം അവിടെ താമസിച്ചു, അപ്പോഴേക്കും മുഗിളരുടെ ശല്യം അവിടെയും സ്വൈരം കെടുത്തിത്തുടങ്ങി. പിന്നീടവർ അവിടെ നിന്നില്ല. പശ്ചിമദേശത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങി. അങ്ങനെ ഫർറാത് നദീതടത്തിൽകൂടി സഞ്ചരിക്കുകയാണ്. ഒരു വിഭാഗം വഴിയിൽ താമസിക്കുകയും, മറെറാരു കൂട്ടർ മുമ്പോട്ട് നീങ്ങുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ അവർ ഏഷ്യഷ്യായെ കോച്ചക്കിൽപെട്ട അനാതോലിയായിൽ എത്തിച്ചേർന്നു.

അനാതോലിയായിൽ എത്തിയപ്പോൾ ആയിരമോ, ആയിരത്തി ഇരുന്നൂറൊ പേരാണ് അക്കൂട്ടത്തിലുണ്ടായിരുന്നത്. അവരിൽ യുദ്ധത്തിനു പററിയവർ വെറും നാനൂറ് മാത്രം! ശേഷമുള്ളവരിൽ വൃദ്ധന്മാരും കുട്ടികളും സ്ത്രീകളുമായിരുന്നു. പ്രസ്തുത സംഘനേതാവ് "അർതുഗറൽ" അതീവധീരനും തന്റേടവുമാണ്. ഉയരം കൂടുതൽ; വിരിഞ്ഞ മാറ്വിടം; നീണ്ടുരുണ്ട കൈകാലുകൾ; വലിയ വലിയ കണ്ണുകൾ; വെളുത്ത് ചുവന്ന നിറം—എല്ലാംകൂടി ഒത്ത ഒരു പുരുഷനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. അനാതോലിയായുടെ പ്രകൃതി ഏതാണ്ട് തുർക്കിയോടുപമിക്കത്തക്കതായിരുന്നു. അതു് കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് തന്റെ സ്വദേശം ഓർമവന്നു. എന്നാൽ പറന്നെത്തുവാൻ കൂടി വിഷമം. ദൈവം സഹായിച്ചാൽ അവിടെ എത്തി സമാധാനപൂർവ്വം താമസിക്കുവാൻ സാധിക്കുമെന്നു സമാധാനപ്പെടുകയല്ലാതെ എന്തു ചെയ്യും?

3

അർതുഗറൽ അനതോലിയാദേശങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങിട്ടു ദിവസങ്ങൾ പലതുകഴിഞ്ഞു. ഓരോസ്ഥലത്തുമെത്തുമ്പോൾ വിചാരിക്കും ഇവിടെ താമസിച്ചാലെന്താണെന്ന്. എന്നാൽ അവിടുത്തെ രാജാവുമായി കണ്ടുമുട്ടിയാൽ വല്ല പ്രയോജനവുമുണ്ടായേക്കുമെന്നാശിച്ചുകൊണ്ട് മുമ്പോട്ട് നീങ്ങുകയാണ്. അവിടുത്തെ ഭരണാധിപൻ

സൽജുക്ക് ഗോത്രത്തിൽ പെട്ട തുൎക്കിയാണെന്നു് അർതഗറലിന്നറിയാം. അവരുടെ ദർബാറിൽ എത്തിച്ചേൎന്നാൽ എന്തെങ്കിലും സഹായം ഉണ്ടാകും. തദ്വാര തന്റെ ജന്മഭൂമി കൈവശമാക്കുവാൻ സൌകൎയ്യമുണ്ടാകും എന്നൊക്കെയാണു സാധുവിന്റെ ഉദ്ദേശം.

ഒരു ദിവസം ആ പരദേശികൾ ഒരു മലയിടുക്കിൽകൂടി സഞ്ചരിക്കയാണു്. രണ്ടു് ഭാഗവും മലയാണു്. നടുക്കുകൂടിയാണു പാത പോകുന്നതു്. കഷ്ടിച്ചു രണ്ടു് കുതിരകൾക്കു് സഞ്ചരിക്കുവാൻ മാത്രം വീതിയുള്ള ഒരു പാതയാണതു്. മുൻപിൽതന്നെ അർതഗറൽ അശ്വാരൂഢനായി സഞ്ചരിക്കുന്നു. അതിന്റെ പിന്നിലായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗോത്രത്തിൽപ്പെട്ട യുദ്ധനിപുണന്മാർ ആയുധധാരികളായി വരുന്നുണ്ടു്. അതിന്റെ പിന്നാലെ സ്ത്രീകളും കുട്ടികളും, വൃദ്ധന്മാരും എല്ലാററിനും പുറകിലായി നാല്ക്കാലികളും മററും കൂട്ടംകൂട്ടമായി പോകുന്നുണ്ടു്.

ഉച്ചസമയമായി. വെയിലിനു് നല്ല ചൂടുണ്ടു്. അർതഗറലിനെ വഹിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്ന അറബിക്കുതിര എന്തോ ശ്രവിക്കുവാനെന്നപോലെ ചെവി വട്ടംപിടിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരുതരം ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചുതുടങ്ങി. അർതഗറൽ കടിഞ്ഞാൺ വലിച്ചു കുതിരയെ നിർത്തി. അതിനെ തുടൎന്നു പിന്നാലെ വരുന്നവരൊക്കെ നിന്നു. തൊഗറൽ ചെവി വട്ടംപിടിച്ചു് ശ്രവിച്ചു. എന്തോ ഒരു ബഹളം കേൾക്കുന്നുണ്ടെന്നു്തോന്നി. വളരെ ദൂരത്തു് സമുദ്രത്തിൽ നിന്നുയരുന്ന തിരമാലകൾ പാറയിൻ ചെന്നടിക്കുന്നതുപോലെയായിരുന്നു ആ ശബ്ദം. അദ്ദേഹം തന്റെ കുതിരയെ കുറച്ചു് കൂടുതൽ വേഗത്തിൽ ഓടിച്ചു. വഴി നീങ്ങുന്തോറും ശബ്ദം അടുത്തുവരുന്നതുപോലെ തോന്നിത്തുടങ്ങി. അങ്ങനെ കുറെ ദൂരം സഞ്ചരിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റെ കൂട്ടത്തിൽനിന്നു് ഒരു വൃദ്ധൻ മുമ്പോട്ടു വന്നു. എന്നിട്ടു് പതിഞ്ഞ സ്വരത്തിൽ ചോദിച്ചു "എന്താണാ ബഹളം കേൾക്കുന്നതെന്നു് മനസ്സിലായോ?"

"മനസ്സിലാകുന്നില്ല." അർതഗറൽ പ്രതിവചിച്ചു.

വൃദ്ധൻ തല ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു് അഭിമാനസമേതം പറഞ്ഞു:— "അടുത്തെവിടേയോ യുദ്ധം നടക്കുന്നുണ്ടെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. ഏതായാലും മുമ്പോട്ടു് പോവുക. കുറച്ചു് ദൂരം ചെന്നാൽ എല്ലാം മനസ്സിലാവും."

അങ്ങനെ ആ സംഘം മുമ്പോട്ടു് നീങ്ങി. മലയിടുക്ക് അവസാനിക്കുന്നിടത്തെത്തി. അവിടെ നിന്നു് ഇറക്കമാണു്. കിഴുക്കാംതൂക്കായ പാത. അതിൽക്കൂടി അവർ ഒരു മൈതാനത്തിൽ എത്തി. മൈതാനത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം വെറും കാടാണു്. അർതുഗറലും കൂട്ടരും ആ വനത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്താണു് മറുഭാഗത്തു് നടക്കുന്ന സംഭവങ്ങൾ അവർക്കു് കഷ്ടിച്ചു കാണാം. അവിടെ ആയുധങ്ങൾ പൊങ്ങുകയും താഴുകയും ചെയ്യുന്നതു് അവർ കണ്ടു. അപ്പോഴാണു് അർതുഗറലിനു് മനസ്സിലായതു് അതൊരു രണാങ്കണമാണെന്നു്. എന്നാൽ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നവർ ആരൊക്കെയാണു് എന്തിനാ അവർ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു് എന്നൊന്നും അർതുഗറലിനു് മനസ്സിലായില്ല. എന്നാൽ യുദ്ധം നടക്കുന്നതു് സമ ശക്തികൾ തമ്മിലല്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അധികം താമസിയാതെ ഒരു കക്ഷി പരാജയം വരിക്കുമെന്നു് അദ്ദേഹം ഊഹിച്ചു.

പ്രസ്തുത രണാങ്കണത്തിൽ നില്ക്കുന്ന സൈന്യങ്ങളിൽ ഒരു ഭാഗം പടിഞ്ഞാട്ടു് മുഖമായിട്ടും മറ്റേതു് അതിനെതിരായിട്ടുമാണു് അണിനിരന്നിരിക്കുന്നതു്. കിഴക്കോട്ടു് തിരിഞ്ഞുനിന്നു പൊരുതുന്നവർ ശക്തന്മാരും സംഖ്യാബലമുള്ളവരുമായിരുന്നു. അർതുഗറൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു് നില്ക്കുന്നതിനിടയിൽത്തന്നെ ന്യൂനപക്ഷസൈന്യം ഛിന്നഭിന്നമായി തുടങ്ങി. അതു കണ്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു് സഹതാപം തോന്നി.

അർതുഗറലും കൂട്ടരും നന്നാ ക്ഷീണിച്ചിരുന്നു. സുദീർഘമായ സഞ്ചാരം അവരുടെ കായബലത്തിനു തേമാനം വരുത്തിയിരുന്നു. എന്നാൽ യുദ്ധക്കൊതിയനായ അർതുഗറൽ ആവേശഭരിതനായി. സമരാസക്തിയാൽ ചുട്ടുപിടിച്ച രക്തം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഞരമ്പുക

ളിൽകൂടി പാഞ്ഞു തുടങ്ങി. അദ്ദേഹം അറിയാതെതന്നെ ഹസ്തം വാളുരുവാൻ ഭാവിക്കയാണ്. അദ്ദേഹം തിരിഞ്ഞുനിന്നുകൊണ്ട് തൻെറ അനുചരന്മാരോടായിക്കൊണ്ടു് പറയുകയാണ് "സഹോദരന്മാരെ! ഇവിടെ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു് ആരൊക്കെയാണ്? ഏതു് മതസ്ഥരാണിവർ? ഏതു് ഗോത്രക്കാരാണ്? എന്നൊന്നും നമുക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാൽ ഒരു പക്ഷം ശക്തി കുറഞ്ഞതും മറുഭാഗം സുശക്തവുമാണെന്നു് നാം കാണുന്നു. ഉന്നത്തെ ലോകം ആദായം നോക്കി പ്രബലനെ സഹായിക്കുകയും, ബലഹീനനെ ചവുട്ടിത്തേക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാണ്. എന്നാൽ നമ്മുടെ പൌരാണികന്മാരുടെ നയം അതല്ലായിരുന്നു. അവർ സാധുക്കളെ സഹായിക്കുകയല്ലാതെ അവരെ ഒരിക്കലും ക്ലേശിപ്പിച്ചിരുന്നില്ല. പുരുഷന്മാരുടെ ലക്ഷണവും അതുതന്നെയാണ്. അതുകൊണ്ടു് ഞാൻ പറയുന്നതു് അബലന്മാരെ സഹായിക്കേണ്ടതു് നമ്മുടെ കടമയാണ്. പ്രബലന്മാരായ സൈന്യങ്ങളുടെ ആയുധങ്ങളെ പേടിച്ചു് എത്രകണ്ടു പിന്നോക്കം മാറുന്നതു് നിങ്ങൾ കാണുന്നില്ലേ? വരുവിൻ പരാജയം വരിക്കാൻ ഭാവിക്കുന്ന സാധുക്കളെ സഹായിച്ചുനോക്കാം."

പ്രസ്തുതസംഘത്തിൽ യുദ്ധംചെയ്യുവാൻ പ്രാപ്തന്മാരായി ഉണ്ടായിരുന്നവരെല്ലാം അർതചഗറലിൻെറ പിന്നിൽ അണിനിരന്നു. അവരിൽനിന്നു് ഒരു വിഭാഗത്തെ അവിടെ താമസിപ്പിച്ചിട്ടു് ബാക്കിയുള്ളവർ രണാങ്കണത്തിലേക്കു് കുതിച്ചു. അവർ നേരെ ചെന്നതു് സുശക്തമായ ആ സേനയുടെ നേരെയാണ്. ധീരന്മാരായ തുർക്കികളുടെ ഖഡ്ഗങ്ങൾ ഉറയിൽനിന്നു പുറത്തിറങ്ങിയിട്ടു് വളരെ കാലമായി. അവ പുറത്തിറക്കാൻ നോക്കിയപ്പോൾ മിന്നൽപിണർപോലെ പ്രകാശിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ തിരിയുന്ന ഭാഗം ഭസ്മമാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അവിചാരിതമായി ഉണ്ടായ ആ യുദ്ധം വിജയത്തിൽ ആവേശം മുഴുത്തു മുമ്പോട്ടു് കുതിച്ചിരുന്ന സേനയെ അന്ധാളിപ്പിച്ചു. ഈ സൈന്യം എവിടുന്നു വന്നു എന്നവർക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. മുമ്പോട്ടു് കയറുന്നോ അതോ പിന്മാറുകയാണോ വേണ്ടതെ

ന്നാലോചിക്കയാണവർ. അവർ അന്ധാളിച്ച് കിംകർത്തവ്യതാമൂഢന്മാരായി നില്ക്കുന്നതുകണ്ട് പരാജയം വരിച്ചു പലായനം ചെയ്യുവാൻ ഭാവിച്ചിരുന്ന ന്യൂനപക്ഷസേനയുടെ ധൈര്യം ഉയിരെടുത്തു. അവിചാരിതമായി വന്ന സേന ആ ഭൂരിപക്ഷസേനയ്ക്കെതിരായി സമരം ചെയ്യുന്നതും മററും കണ്ടപ്പോൾ ന്യൂനപക്ഷം ഓർത്തു നമ്മെ സഹായിക്കുവാൻ വേണ്ടി മലക്കുകൾ ഇറങ്ങിയതാണെന്ന്. പ്രസ്തുത ചിന്ത ഹൃദയത്തിൽ നിന്നെടുത്തതോടെ അവർ മുമ്പോട്ടു കുതിച്ചു വൈരിസേനയിൽ ചാടിവീണു.

എതിരാളിസേന അസംഖ്യമായിരുന്നു. അർത്ഥഗറൽ സൈന്യം ന്യൂനപക്ഷമായിരുന്നെങ്കിലും ജലപ്രവാഹംപോലെ ഒഴുകുകയും എതിരാളികളെ ജലപ്രവാഹത്തിൽപെട്ട ഇല പോലെ തട്ടിനീക്കിക്കൊണ്ട് പോവുകയും ചെയ്യുകയായിരുന്നു. വൈരികളുടെ അണികൾ ഛിന്നഭിന്നമായി. അവരുടെ ഇരു ഭാഗത്തുനിന്നും എതിർപ്പായി. അവർക്കാ രണാങ്കണത്തിൽ നില്ക്കാൻ കഴിയാതായി. ക്ഷണനേരത്തിനുള്ളിൽ ആ സൈന്യം പലായനം ചെയ്തു. അങ്ങനെ സൂര്യാസ്തമനത്തിനുമുമ്പ് തന്നെ സമരം അവസാനിച്ചു. പരാജിതർക്കു ജയവും വിജയികൾക്ക് പരാജയവും ഉണ്ടായി.

യുദ്ധം അവസാനിച്ച ഉടനെ അർത്ഥഗറൽ തന്റെ ഭടന്മാരിലേക്കു തിരിഞ്ഞു. തന്റെ ആത്മമിത്രങ്ങളിൽപലർക്കും ഭയങ്കരമായ മുറിവേററിരുന്നു. അവരുടെയെല്ലാം മുറിവുകൾ കെട്ടി. ദൈവകാരുണ്യത്താൽ അവരിൽ ആരുംതന്നെ മരണപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. അങ്ങനെയിരിക്കെ ഏതാനും പേർ അവരുടെ നേരെ വരുന്നതുകണ്ടു. അവരിൽ ഒരാൾ അർത്ഥഗറലിനെ സമീപിച്ചു. എന്നിട്ടറിയിച്ചു. "ഞങ്ങളുടെ രാജാവ് നിങ്ങളെ കാണുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ സഹായംകൊണ്ടാണ് ഞങ്ങൾ വിജയം വരിച്ചത്. എന്നാൽ നിങ്ങളാരാണ് ഇവിടെ വന്നതെന്തിന്? ഞങ്ങളെ സഹായിക്കുവാൻ കാരണമെന്ത്? എന്നൊന്നും ഞങ്ങൾക്കിതുവരെ മനസ്സിലായിട്ടില്ല. നിങ്ങൾ മലക്കുകളാണെന്നായിരുന്നു ഞങ്ങൾ ഊഹിച്ചത്.

എന്നാൽ സ്നേഹിതന്മാരുടെ മുറിവുകൾ കെട്ടുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ മാത്രമാണ് നിങ്ങളും ഞങ്ങളെപ്പോലെ മനുഷ്യരാണെന്നു ബോധമായതു”

അർതുഗറൽ തന്റെ നാമം പറഞ്ഞുകൊണ്ട് വിശദമാക്കി:— “ഗസ്‌വംശനേതാവായ അർതുഗറലാണ് ഞാൻ. മുഗിളർ ഞങ്ങളെ സ്വദേശംവിട്ടോടിച്ചു. പിന്നീട് താമസിക്കുവാൻ ഒരു സ്ഥലവും കിട്ടാതെ തെണ്ടിത്തിരിയുകയാണ്. അങ്ങനെ ഞങ്ങൾ ഇവിടെ എത്തി. അതിരിക്കട്ടെ, നിങ്ങളുടെ രാജാവിന്റെ പേരെന്താണ്? നിങ്ങളോട് പൊരുതിയിരുന്നവർ ആരാണ്?”

ആ നേതാവ് ആശ്ചര്യഭരിതനായി പറഞ്ഞു. “ഞങ്ങളും നിങ്ങളെപ്പോലെ തുർക്കികളാണ്. ഞങ്ങളുടെ രാജാവ് അല്ലാവുദ്ദീൻ കീഖ്ബാദ് സൽജൂക്കിയാണ്. സമുദ്രതീരംവരെ അദ്ദേഹത്തിന്നധീനമായിരുന്നു മുമ്പ്. ഞങ്ങളോട് പൊരുതിയിരുന്നതു മുഗിളരാണ്. മുസ്ലിം ഭരണകൂടങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ഒരുങ്ങിയിറങ്ങിയിരിക്കയാണവർ.” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അർതുഗറലിനോടു കൂടി രാജധാനിയിൽ എത്തി. രാജാവ് അർതുഗറലിനെ ബഹുമാനപൂർവ്വം സ്വീകരിക്കയും തന്റെ അതിഥിയായി താമസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

4

സൽജൂഖിരാജാവിന്റെ സഹായംമൂലം അർതുഗറലും കൂട്ടരും സസുഖം ജീവിച്ചുപോന്നു. അവിടെ എത്തി സസുഖം ജീവിക്കയാണെങ്കിലും അവർ പൌരാണികാചാരങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചില്ല. നാഗരികജീവിതം അവർക്കത്ര സുഖമായി തോന്നിയില്ല. ഉഷ്ണകാലത്ത് ബറോഡക്കസമീപമുള്ള ഒരു മൈതാനത്തിലാക്കി താമസം. അവിടങ്ങളിൽ ആട്ടുകളേയും മററു കന്നുകാലികളേയും മേച്ചുകൊണ്ടങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുകയാണവർ. ശീതകാലം സമാരംഭിച്ചാൽ പിന്നെ ബറോഡപ്രദേശങ്ങൾ മേച്ചിൽസൌകര്യമില്ലാത്തതാവും. അപ്പോളവർ സാരിയ മലഞ്ചരിവുകളിലേക്ക് നീങ്ങും. ശൈത്യകാലം അവിടെത്തന്നെ അങ്ങു കഴിച്ചുകൂട്ടും.

മുഗിളർക്ക് നേരിട്ട പരാജയം അവരെ ക്ഷീണിപ്പിച്ചിരുന്നു. അതിനു കാരണം തുർക്കികളാണുതാനും. അതിനു പകരം ചോദിക്കുവാൻ തക്കംനോക്കിയിരിക്കയാണവർ. ഏഷ്യയിലെ കൊച്ചുക്ക്റൂമിലെ ക്രിസ്തീയ രാജാവിൽനിന്നാണ് തുർക്കിരാജാക്കന്മാർ തട്ടിയെടുത്തത്. അത് വീണ്ടെടുക്കുവാൻ അവസരം നോക്കിയിരിക്കയാണ് റൂമി രാജാവ്. മുഗിളുകൾക്കുവന്ന പരാജയവും, അതിനു പ്രതികാരേച്ഛുക്കളായിരിക്കയാണ് മുഗിളർ എന്ന കാര്യവും റൂമിരാജാവ് ധരിച്ചു. അതിനെ തുടർന്ന് ഒരു സന്ദേശവാഹകസംഘം മുഗിളരെ സമീപിച്ചു. “ഇനിയെപ്പോഴെങ്കിലും അനാതോലിയായെ ആക്രമിക്കയാണെങ്കിൽ, നിങ്ങളെ സഹായിക്കുവാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാറാണ്” എന്നായിരുന്നു ഔദാര്യം.

അങ്ങനെ റൂമികളും മുസ്ലിംകളും ഒത്തുചേർന്ന് ഭാരിച്ച ഒരു സേനയോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടു. അവർ അനാതോലിയയിൽ എത്തി. ഒരു പ്രദേശം മുഴുവനും അവരുടെ കൂടാരങ്ങളെക്കൊണ്ട് നിറഞ്ഞിരുന്നു. മറുഭാഗത്തുനിന്ന് അല്ലാവുദ്ദീൻ കീക്ക്ബാദ് സുൽജൂഖിസൈന്യസമേതം വന്നുചേർന്നു. ബറോസ പട്ടണത്തിൽ നിന്ന് കുറച്ചകലെയുള്ള ഒരു മൈതാനത്തിൽ രണ്ടുകൂട്ടരും അണിനിരന്നു. അർതുഗറൽ അനുചരന്മാരോടുകൂടി മുന്നണിയിൽ തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. അർതുഗറൽ പോകുന്ന വഴിക്കെല്ലാം വൈരിസേനയെ അരിഞ്ഞുവീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മൂന്നു രാപകൽ ഭയങ്കരയുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ചിലപ്പോൾ മുഗിളർ വിജയികളാവും; മററു ചില അവസരങ്ങളിൽ സുൽജൂഖി സേനയാണ് വിജയികളാവുക. എന്നാൽ സമരം ഒരന്ത്യതീരുമാനത്തിൽ എത്തുകയുണ്ടായില്ല. അതു കണ്ട് സുൽജൂഖി തൻെറ സൈന്യങ്ങളെ പല വിഭാഗമായി തിരിച്ചു. ഓരോ ഭാഗത്തിനും ഓരോ നേതാക്കന്മാരെ ഏല്പിച്ചു. എന്നിട്ടുപദേശിച്ചു:— “അർതുഗറൽ! സൈന്യസമേതം ശത്രുക്കളോട് പൊരുതിത്തുടങ്ങിയാൽ ഇടത്തും വലത്തും ഭാഗങ്ങളിൽ കൂടി സുൽജൂഖി സേന കുതിച്ചുകയറിക്കൊള്ളണം........”

അടുത്ത പ്രഭാതത്തിൽതന്നെ സമരം തുടങ്ങി. മദ്ധ്യാഹ്നംവരെ സാധാരണരീതിയിൽ തന്നെ പൊരുതുകയായിരുന്നു. മദ്ധ്യാഹ്നത്തിനു ശേഷം അർത്വഗറൽ തന്റെ അശ്വത്തെ വായുവേഗത്തിൽവിട്ടു. എതിരാളിസേനയുടെ നിരകളെ പിളർന്നുകൊണ്ടു് മുമ്പോട്ടു കുതിച്ചു. അദ്ദേഹം എതിരാളികളിൽ കുതിച്ചുകയറിയ ഉടനെ ഇടതും വലതും ഭാഗങ്ങളിൽകൂടി സുൽജൂക്കി സേന എതിർത്തുതുടങ്ങി. റൂമികളുടേയും മുഗിളരുടേയും നായകന്മാർ അവരുടെ സൈന്യത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗത്തു നിന്നുകൊണ്ടു് സേനയെ നയിക്കയായിരുന്നു. അവരുടെ ഉറച്ച നിലയെ ഇളക്കി വിടത്തക്കവിധം തീവ്രമായിരുന്നു ആ സമരം. അവർ ഇളകിയതു് കണ്ടപ്പോൾ സുൽജൂക്കി രാജാവു് തന്റെ നേതൃത്വത്തിലുണ്ടായിരുന്ന അംഗരക്ഷകസേനയെ തുറന്നുവിട്ടു. പ്രസ്തുത സമരത്തിന്റെ തീവ്രതയെ ചെറുത്തുനില്ക്കുവാൻ കഴിയാതെ റൂമികളും മുഗിളരും പലായനംചെയ്തു.

പ്രസ്തുത സമരത്തിൽ സുൽജൂക്കികൾ വിജയികളായി എങ്കിലും അതിനു് കാരണഭൂതൻ അർത്വഗറലായിരുന്നു. അതിനു് കൃതജ്ഞതയെന്നോണം അർത്വഗറലിനു് ഭീമമായ ഒരു തുക സമ്മാനിക്കയും അസ്ക്കിപട്ടണവും അതിനു ചുററുമുള്ള സ്ഥലങ്ങളും കരമൊഴിവായി വിട്ടുകൊടുത്തുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ അവിടത്തെ നാടുവാഴിയാക്കി അഭിഷേകം ചെയ്കയും ചെയ്തു. പ്രസ്തുത പ്രദേശം റൂം സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ സുൽജൂക്കി ഭരണകൂടമായ ഏഷ്യയെ കോച്ചക്കിന്റെ അതിർത്തിയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. റൂമികളുടെ ആക്രമണം കൂടെക്കൂടെ ഉണ്ടാവാറുള്ള ഒരു പ്രദേശമാണതു്. എന്നാൽ അർത്വഗറലിന്റെ മേൽനോട്ടത്തിലായതിനുശേഷം റൂമികളോ, മുഗിളരൊ ആ ഭാഗത്തേക്കു് തിരിഞ്ഞുനോക്കുവാൻകൂടി ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല.

കന്നുകാലിവളർത്തലിനു സൌകര്യമുള്ള സ്ഥലമാണതു്. വെള്ളവും പുല്ലും അവിടെ സുലഭമായിരുന്നു. ഹരിതവർണ്ണങ്ങളാൽ പ്രശോഭനമായ സ്ഥലം. ഗസ്വംശക്കാർ മൃഗങ്ങളെ വളർത്തി കൊണ്ടവിടെ സസുഖം വാഴുകയാണു്. അവർ അവിടെ അനവധി

തോട്ടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി. പലവിധ പദാൎത്ഥങ്ങൾ സമൃദ്ധിയായി വിളഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവിടെ കുടിയേറിപ്പാൎത്തതിനുശേഷം അവരുടെ സ്ഥിതി ദൈനംദിനമെന്നോണം അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടുവന്നു. തുൎക്കികളായ മററു ഭരണാധിപന്മാരെ അപേക്ഷിച്ച് പ്രബലമായി അർത്തുഗ്രലിന്റെ ശക്തി. അധികകാലം അങ്ങനെ ജീവിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന് സാധിച്ചില്ല. പരലോകക്ഷണനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇഹലോകജീവിതത്തിന് പൂൎണ്ണവിരാമമേകുവാൻ പ്രചോദനമേകി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിയോഗാനന്തരം പുത്രൻ ഉസ്മാൻ പ്രസ്തുത ഗോത്രത്തിന്റെ നേതൃത്വം കയ്യേററു.

സ്വദേശം വിട്ട് തെണ്ടിത്തിരിഞ്ഞ്, പൎവ്വതങ്ങളിലും മേട്ടകളിലുംകൂടി സഞ്ചരിച്ച് ആയിരക്കണക്കിന് മയിലുകൾക്കപ്പുറം വന്ന് താമസിച്ച അർത്തുഗ്രൽ അനുഭവിച്ച യാതനകൾക്ക് ഒരു കണക്കുമില്ല. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവശുദ്ധിയും അക്ഷീണപരിശ്രമവും അദ്ദേഹത്തെ ഒരു ഉത്തമപദവിയിൽ എത്തിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമികൾ ഏതാണ്ട് ആറര നൂററാണ്ടുവരെ ഏഷ്യാ-യൂറോപ്പ് ഖണ്ഡങ്ങളിലെ മിക്ക സ്ഥലങ്ങളും അടക്കി ഭരിച്ചിരുന്നു. ഉസ്മാനിയാതുൎക്കികൾ എന്നറിയപ്പെട്ടിരുന്ന രാജാക്കന്മാരെല്ലാം അർത്തുഗ്രലിന്റെ പുത്രൻ ഉസ്മാന്റെ സന്താനപരമ്പരയിൽപെട്ടവരാണ്. ഉസ്മാനികളുടെ ഭരണകൂടം ഇന്ന് നിലവിലില്ലെങ്കിലും അർത്തുഗ്രലിന്റെ വംശക്കാരാണ് ഇന്നും തുൎക്കിയെ ഭരിക്കുന്നതെന്ന് അഭിമാനംകൊള്ളാം.

ഖലീഫ അബ്ദുർറഹിമാൻ. (എട്ട്)

ഉൻദുലുസിൽ ബനീഉമയ്യാ ഭരണകൂടം സംസ്ഥാപിതമായിട്ട് ഏതാണ്ട് നൂററൻപതു് സംവത്സരം കഴിഞ്ഞു. സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഓരോ ഭാഗവും വിപ്ലവത്തിന്റെ വിളനിലമായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടിരിക്കയാണ്. സാമ്രാജ്യഭരണകൂടത്തിന്റെ സ്ഥിരതക്ക് ഇളക്കം തട്ടിത്തുടങ്ങി. ഉത്തരഉൻദുലുസിൽ ചെറിയചെറിയ ഭരണകൂടങ്ങൾ ഉടലെടുത്തുകഴിഞ്ഞു. സൗകര്യംകിട്ടുമ്പോഴൊക്കെ ചുററുപാടുമുള്ള പ്രദേശങ്ങളെ പിടിച്ചെടുത്ത് ചെറുതരം ഭരണകൂടങ്ങളെ

വളർത്തിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ തക്കം നോക്കിയിരിക്കയാണവിടത്തെ ഭരണകർത്താക്കൾ. പ്രസിഡൻസി നേതാക്കൾ അവരവരുടെ അധികാരപരിധികളിലുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യ നയപ്രഖ്യാപനം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. ഏവംവിധങ്ങളായ അന്തഃഛിദ്രങ്ങൾക്കു പുറമെ തസ്കരസംഘങ്ങളെകൊണ്ടുള്ള ശല്യം അസഹ്യമായി. വഴികൾതോറും കാത്തിരുന്നു, രാപകൽ ഭേദംകൂടാതെ കൊള്ളയടിക്കയാണവർ.

അങ്ങനെ ഇരിക്കുന്ന അവസരത്തിലാണ് രാജകീയസേനയിലെ പ്രധാന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരിലൊരാൾ ശിക്ഷാർഹമായ ഒരു കുററത്തിനു് പെർതുബ വിട്ടോടിപ്പോകയുമുണ്ടായതു്. അങ്ങിങ്ങായി വളരെയൊക്കെ ചുററിത്തിരിഞ്ഞെങ്കിലും സ്വസ്ഥമായി ജീവിക്കുവാൻ ഒരിടം കിട്ടാതെ വിഷമിച്ചു. അങ്ങനെ ഗത്യന്തരമില്ലാതായിതീർന്നു. അയാൾ ഉത്തരപ്രദേശങ്ങളിലെ പർവ്വതത്തിൽ വന്നെത്തി. സമർത്ഥനായ അയാൾ അവിടെ വന്നതിനുശേഷം വലിയ ഒരു സംഘം തസ്കരന്മാരുടെ നേതാവായിതീർന്നു. പ്രസ്തുത പർവ്വതങ്ങളിൽ ഒരു കോട്ട ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞു് കിടന്ന കോട്ടയുടെ അററകുററംതീർത്തു അതിനെ സങ്കേതമാക്കി, പിന്നീട്ട് പരിസരപ്രദേശങ്ങളിൽ ഭീകരമായ കൊള്ള നടത്തിത്തുടങ്ങി. ചുരുക്കി പറയുക. പെർതുബായിലും പരിസരങ്ങളിലുംകൂടി അവർ എത്തി തുടങ്ങി.

അബ്ദുള്ളയാണ് ഉൻദുലുസിലെ രാജാവ്. അശക്തനും അപ്രാപ്തനുമാണദ്ദേഹം. കള്ളന്മാരെ തടയുവാൻവേണ്ടി പലവിധ സന്നാഹങ്ങളും ചെയ്തുനോക്കി. വളരെ സൈന്യങ്ങൾ നഷ്ടപ്പെട്ടുഎന്നല്ലാതെ പറയത്തക്ക യാതൊരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടായില്ല. സൈന്യങ്ങളാണെങ്കിൽ ഭയങ്കര വനത്തിൽ പോയി യുദ്ധം ചെയ്തു പരിചയമില്ലാത്തവർ. അതിനുപുറമെ സൈന്യാധിപന്മാർ തമ്മിൽ യോജിപ്പില്ലതാനും. പിന്നെ എങ്ങിനെയാണ് ഫലപ്രാപ്തിയുണ്ടാവുക? തസ്കരസംഘത്തെ ബന്ധനസ്ഥരാക്കുവാൻ വേണ്ടി അയക്കപ്പെട്ട സേന ഒന്നടങ്കം വധിക്കപ്പെട്ടു.

അങ്ങനെ അസ്വാസ്ഥതയും അസമാധാനവും നടമാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന അവസരത്തിലാണ് അബ്ദുല്ല രാജാവ് തീപ്പെട്ടത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മരണത്തെ തുടർന്ന് പല അവകാശികളും തലപൊക്കി. എന്നാൽ തന്റെ മരണാവസരത്തിൽ ഇളയ മകനായ അബ്ദുർറഹ്മാനെ രാജാവായി വാഴിച്ചിട്ടാണ് മരണപ്പെട്ടത്. രാജകുടുംബത്തിൽ പെട്ട ഓരോ വ്യക്തിയും രാജസ്ഥാനം കിട്ടുവാൻ മോഹിക്കയാണ്. എന്നാൽ അസ്വാസ്ഥത നിറഞ്ഞിരുന്ന കാലമായതുകൊണ്ട് അവർ പുറത്തിറങ്ങുവാൻ ധൈര്യപ്പെടാതെ വീടുകളിൽ തന്നെ ഇരുന്നതേയുള്ളു. അതുകാരണം അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ സ്ഥാനാരോഹണത്തെ പ്രതിഷേധിക്കുവാൻ ആരുംതന്നെ മുമ്പോട്ട് വന്നില്ല.

അബ്ദുർറഹ്മാൻ യുവത്വത്തിലേക്ക് കാലെടുത്തുവെച്ചിട്ടേയുള്ളു. ഭരണപരമായ പരിചയമൊന്നും തനിക്കില്ല. എന്നാൽ ആയുധവിദ്യയിൽ മറ്റ് രാജകുമാരന്മാരെ അപേക്ഷിച്ച് മുൻപന്തിയിലായിരുന്നു താൻ. കുതിരസവാരിയിലുള്ള പാടവം അനിതരസഹജമാണ്. അസ്ത്രവിദ്യയിലാണെങ്കിൽ ശബ്ദത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ശരം പ്രയോഗിക്കുകയും അത് നിർദ്ദിഷ്ടസ്ഥാനത്തുതന്നെ ചെന്നു തറക്കുകയും ചെയ്യും. ആയുധവിദ്യാ പാരംഗതനായതിനോടുകൂടി വിദ്യാഭ്യാസത്തിലും അതീവതല്പരനായിരുന്നു. മറ്റു ജോലികളിൽ നിന്നു വിരമിച്ചാൽ പിന്നെ ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിലാണ് ശേഷിപ്പുള്ള സമയം വ്യയം ചെയ്യുക.

തന്റെ രാജ്യാഭിഷേകം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ സുബേദാരന്മാരെ അറിയിച്ചു. "പഴയ കാലമല്ലിത്. സമാധാനമായി ജീവിക്കുവാനുദ്ദേശമുണ്ടെങ്കിൽ അവരവരുടെ ഭരണപരിധിയിലെ രാജഭോഗം പിരിച്ചിവിടെ എത്തിക്കണം." എന്നായിരുന്നു വിളംബരം. പ്രസ്തുത കല്പന വളരെ ഫലം ചെയ്തു. ഏതാനും സുബേദാരന്മാർ അവരുടെ മേൽനോട്ടത്തിലിരിക്കുന്ന സ്ഥലങ്ങളിലെ ഭോഗം പിരിച്ചെടുത്തു. അതിൽനിന്ന് അവരുടെ വീതം

എടുക്കുകപോലും ചെയ്യാതെ രാജഭണ്ഡാരത്തിൽ എത്തിച്ചു മററ ചിലർ അല്പമൊന്നു പിണങ്ങിനോക്കിയെങ്കിലും വേഗംതന്നെ അടിയറവുപറഞ്ഞു. അതു് കഴിഞ്ഞ ഉടനെ പർവ്വതങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന തസ്കരന്മാർക്കൊരു കത്തെഴുതി – "ജീവിതത്തിൽ ആശയുണ്ടെങ്കിൽ രാജസന്നിധിയിൽവന്നു ക്ഷമായാചനം ചെയ്തുകൊള്ളണം. അതിന്നു താമസം വന്നാൽ ഞാൻതന്നെ അങ്ങോട്ടു് വരും" എന്നാൽ പ്രസ്തുത കത്തു് അവർക്കു സ്വീകാര്യമായി തോന്നിയില്ല. തസ്കരനേതാവു് അതിനെഴുതിയ മറുപടിയുടെ ചുരുക്കം ഇപ്രകാരമായിരുന്നു. "നിങ്ങൾ എന്തു് വേണമെങ്കിലും ചെയ്തുകൊള്ളുക. രാജസന്നിധിയിൽ വരുവാൻ ഞങ്ങൾ തയ്യാറില്ല." പ്രസ്തുത മറുപടി കിട്ടിയ ഉടനെ അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്നെ സൈന്യസമേതം പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ എത്തിയ ഉടനെ പർവ്വതത്തിനെ വളഞ്ഞുകൊണ്ടു് തന്റെ സേനയെ അണിനിരത്തി.

ഉന്ദുലുസ് പർവ്വതങ്ങളുടെ സ്ഥിതി അപായകരമായിരുന്നു. കുന്നും, കുഴിയും, ഗുഹകളും കൊണ്ടു് നിറഞ്ഞാണതു് കിടക്കുന്നതു്. അവിടെ തരണംചെയ്തു് അകത്തുകടക്കുക ക്ഷിപ്രസാദ്ധ്യമല്ലായിരുന്നു അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ സൈന്യങ്ങൾ പ്രസ്തുത സമരത്തിലനുഭവിച്ച യാതനകൾ അവർണ്ണനീയമാണ്. തസ്കരന്മാർ ഗുഹകളിലും പാറകളുടെ വിടവുകളിലുമാണ് ഒളിച്ചിരുന്നതു്. അവിചാരിതമായി രാജകീയസേനയുടെ മേൽ ചാടിവീഴുമായിരുന്നു അവർ. എന്നാൽ സ്ഥിരചിത്തനും ധീരനുമായ അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ മുമ്പിൽ അതൊന്നും വിലപോയില്ല. അവരുടെ ആക്രമണങ്ങളെ തൃണവൽഗണിച്ചുകൊണ്ടു് ആ യുദ്ധവീരൻ ധീരധീരം പൊരുതുകതന്നെ ചെയ്തു. അങ്ങനെ ആ അക്രമികളെ അടിയറവുപറയിക്കുകതന്നെ ചെയ്തു

അടുത്തപരിപാടി ഉത്തരപ്രദേശങ്ങളിലെ ക്രിസ്തീയരാജാക്കന്മാരെ അടിച്ചമർത്തുവാനായിരുന്നു. അവരിൽനിന്നാരും അറിയുകയോ ഒച്ചപ്പാടുണ്ടാക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അതും സാധിച്ചു അബ്ദുർറഹ്മാൻ.

2

നമ്മുടെ കഥാനായകൻ അബ്ദുർറഹ്മാനെ അബ്ദുർറഹ്മാൻ മൂന്നാമൻ എന്നാണ് വിളിക്കാറ്. തനിക്കുമുമ്പ് അബ്ദുർറഹ്മാൻ എന്ന് പേരായ രണ്ടുപേർ ഉൻദുലുസ് സിംഹാസനത്തെ അലങ്കരിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവർ രണ്ടുപേരും ഭരണനിപുണന്മാരായിരുന്നു. എങ്കിലും, അബ്ദുർറഹ്മാൻ മൂന്നാമന്റെ കാലത്ത് ഉണ്ടായതു് പോലെ സുഖസമ്പൂർണ്ണമായ ജീവിതം അവിടത്തെ ജനതക്ക് അതിനുമുമ്പൊരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതായത് അബ്ദുർറഹ്മാൻ മൂന്നാമന്റെ ഭരണദശയോട് കിടനില്ക്കത്തക്ക ഒരു കാലം ഉൻദുലുസ് ചരിത്രത്തിലുണ്ടായിട്ടില്ലെന്നർത്ഥം.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണദശയിൽ ഖുർതുബായിലെ ജനസംഖ്യ പത്തുലക്ഷത്തിൽപരമായിരുന്നു. പട്ടണത്തിന്റെ നാലുപാടും മയിൽക്കണക്കായ വീതിയിൽ തോട്ടങ്ങളാണ്. നിശാകാലങ്ങളിൽ പാതങ്ങൾക്കരികിൽ വിളക്കുകൾ കത്തിക്കാറുണ്ട്. പ്രസ്തുത ദീപപ്രകാശം പകൽപോലെ തോന്നിക്കുമായിരുന്നു പട്ടണത്തെ. പട്ടണത്തിനരികിൽക്കൂടിയാണ് വാദിയുൽകബീർ പ്രവഹിച്ചിരുന്നതെങ്കിലും അതിലെ വെള്ളം കുടിക്കാൻ പറ്റിയതായിരുന്നില്ല. അതുകാരണം പർവ്വതശിഖരത്തിൽ നിന്നതിനെ തിരിച്ച് കുഴൽമാർഗ്ഗം പട്ടണത്തിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. വീടുകൾതോറും വെള്ളത്തൊട്ടികളും അവയിൽ എല്ലാം ജലപ്രവാഹവും ഉണ്ടായിരുന്നു.

റോഡുകൾ വൃത്തിയായി സൂക്ഷിച്ചിരുന്നു. ഇടക്കിടെ ചൌക്കികൾ സ്ഥാപിച്ചിരുന്നു. മോഷണം പിടിച്ചുപറി മുതലായ അനിഷ്ടസംഭവങ്ങളൊന്നുംതന്നെ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വിദ്യാലയങ്ങൾ ധാരാളം സ്ഥാപിച്ചിരുന്നു. എല്ലാ വിദ്യകളും അഭ്യസിക്കാനുള്ള സൗകര്യവും ഉണ്ടവിടെ. ഏഷ്യാ യൂറോപ്പ് ഭൂഖണ്ഡങ്ങളിലെ മിക്ക സ്ഥലങ്ങളിൽനിന്നും വിദ്യാർത്ഥികൾ അവിടെവന്നു പഠിച്ചിരുന്നു. ഖുർതുബയിൽനിന്നു പഠിച്ചുവന്ന ആളുകൾക്ക് അനിതരസാധാരണമായ മതിപ്പുണ്ടായിരുന്നു.

കെട്ടിടങ്ങൾ മുതലായവ പണികഴിപ്പിക്കുന്നതിൽ വലിയ കമ്പമായിരുന്നു അബ്ദുർറഹ്മാന്. ഖുർത്തുബയിൽ ഒട്ടനവധി കെട്ടിടങ്ങൾ പണികഴിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടദ്ദേഹം. അവയിൽ സുപ്രസിദ്ധമായതു് "കസ്വരി സൊഹറ"യാണ്. ഖുർത്തുബയിൽ നിന്നു മൂന്നു് മയിൽ അകലെയുള്ള ഒരു മലമുകളിലാണാ കെട്ടിടം പണികഴിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പൌരാണിക ഗ്രന്ഥകാരന്മാർ കസ്വറി സൊഹറയെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു് നോക്കുമ്പോൾ അത്ഭുതം തോന്നിപ്പോകും. രണ്ടായിരത്തി എഴുനൂറു് മുഴം നീളവും ആയിരത്തി എഴുനൂറു് മുഴം വീതിയുമാണത്രെ അതിനുണ്ടായിരുന്നതു്. അതിന്റെ മതിലിനു് എട്ടു് മുഴം ഘനമായിരുന്നു. ഏതാണ്ടൊരു കോട്ടയുടെ സമ്പ്രദായമാണ്. പ്രസ്തുത ഭവനത്തിന്റെ മേൽഭാഗത്തു് പട്ടാളത്താവളങ്ങളും മിനാരങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസ്തുത കെട്ടിടം പണികഴിപ്പിക്കുവാൻ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്ന ഇഷ്ടിക മുതലായവ യൂറോപ്പിലാണ് തയ്യാറാക്കിയതു്. പതിനായിരം കൂലിപ്പണിക്കാരും, പതിനയ്യായിരം ശില്പികളും പതിനെണ്ണായിരം ഒട്ടകം കുതിര മുതലായ മൃഗങ്ങളും രാപ്പകൽ ഭേദം കൂടാതെ പ്രവൃത്തിച്ചിരുന്നു. പ്രസ്തുത മരാമത്തിന്റെ മേൽനോട്ടം നടത്തിയിരുന്നതു് അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്നെയാണ്. കസ്വറിസൊഹറായുടെ മരാമത്തിൽ അലിഞ്ഞുചേർന്നതുകാരണം മൂന്നു വെള്ളിയാഴ്ചകൾ പള്ളിയിൽ പോകുവാൻ സാധിച്ചില്ലത്രെ അബ്ദുർറഹ്മാന്. നാലാമത്തെ ജുമഅക്ക് അദ്ദേഹം പള്ളിയിൽ ചെന്നു. ഖുത്ബാ പ്രസംഗത്തിനുമുമ്പായി ഖാസിസാഹിബ് ഒരു ചെറു പ്രസംഗം ചെയ്യുകയുണ്ടായി. അതിൽ ഖുർആൻ ഷരീഫിൽ നിന്നു ചില വിശുദ്ധവാക്യങ്ങൾ ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം വിശദമാക്കി. ഭൗതികകാര്യങ്ങളിൽ മതിമറന്നു് ദൈവചിന്തയിൽ നിന്നു വിരമിച്ചവരുടെ ഭാവിഭവിഷ്യത്തുകളുടെ ഏതാണ്ടൊരുരൂപം. പ്രസ്തുത മതപ്രസംഗം ശ്രോതാക്കളുടെ ഹൃദയത്തെ വേദനിപ്പിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായി. സദസ്യരിൽ മിക്കവരും അശ്രുധാര പൊഴിച്ചു. അബ്ദുർറഹ്മാൻ ലജ്ജാനമ്രനായി ഇരുന്നുകൊണ്ടു അശ്രുധാര പൊ

ഴികകയുമുണ്ടായി. അങ്ങനെ നമസ്കാരം കഴിഞ്ഞു് സ്വവസതിയിൽ മടങ്ങിയെത്തി. തന്റെ മകനോടായിട്ടു് പറഞ്ഞു. "ഇന്നു് പള്ളിയിൽ വെച്ചു് മൊസിസാഹിബ് എന്നെ പരിഹസിച്ചു സംസാരിക്കുകയുമുണ്ടായി. മററുള്ളവരുടെ മുമ്പിൽ എന്നെ പരിഹസിച്ച സ്ഥിതിക്കു് ഞാനിനി അദ്ദേഹത്തെ ഇനി നമസ്കരിക്കയില്ല.,, അങ്ങിനെ പറഞ്ഞിട്ടു് നാലഞ്ചു ദിവസം കഴിഞ്ഞു. മകൻ അരുകിൽവന്നു പിതാവിനെ ഉണർത്തിച്ചു. "മൊസിസാഹിബിന്റെ പ്രവൃത്തികൾ അങ്ങേക്കു് രസിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ അദ്ദേഹത്തെ ജോലിയിൽനിന്നു് മാററി മറെറാരാളെ നിയമിക്കുകയാണുത്തമം." "അന്നേരമുണ്ടായ ദ്വേഷ്യംകൊണ്ടു് ഞാനങ്ങനെ പറഞ്ഞുവെന്നേയുള്ളു. അദ്ദേഹത്തെപോലെ സൽഗുണസമ്പന്നനായ ഒരാളെ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കുന്നതു് പാപമാണു്. ഇനി അദ്ദേഹത്തോടു് ക്ഷമായാചനം ചെയ്യണമെന്നാണു് ഞാനുദ്ദേശിക്കുന്നതു്" എന്നു് പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഒരു അതിഥിസല്ക്കാരത്തിന്നു് കോപ്പുകൂട്ടുകയും അതിൽ മൊസി സാഹിബിനോടുകൂടി വേറെ ചില പണ്ഡിതന്മാരെ കൂടി ക്ഷണിച്ചുവരുത്തുകയും ചെയ്തു. അവരുടെ മുമ്പിൽവെച്ചു് അബ്ദുർറഹ്മാൻ ക്ഷമായാചനം ചെയ്തു.

കസ്പരിസൊഹറായെ ഒരു ഭവനം എന്നു് സംബോധനചെയ്യുന്നതിൽ ഭേദം ഒരു പട്ടണമെന്നു് പറയുകയാണു്. ഉദ്ദേശം ഇരുപതിനായിരത്തിൽ പരം ജനങ്ങളാണതിൽ താമസിച്ചിരുന്നതു്. അതിൽ മുക്കാൽ ഭാഗവും ദാസീദാസന്മാരാണു്. പ്രസ്തുത ഭവനത്തിനു പുറത്തായി ഒട്ടനവധി കെട്ടിടങ്ങൾ പണികഴിപ്പിച്ചിരുന്നു. കസ്പരിസൊഹറായുടെ മദ്ധ്യഭാഗം ഒരു പൂന്തോട്ടമുണ്ടു്. അതിൽ മുന്തിരി വള്ളികൾ നട്ടുവളത്തി ശീതളഗേഹങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നു. മദ്ധ്യാഹ്നസമയങ്ങളിൽ വെയിലിന്റെ ചൂടേററു ബുദ്ധിമുട്ടി അതിനുള്ളിൽ വിശ്രമിക്കാം. അതിനു പുറമെ ആയിരത്തിൽപരം ഹൌളുകളാണു കെട്ടിടത്തിലുള്ളതു്. അവയ്ക്കുപുറം മാർബിൾകല്ലുകൊണ്ടുള്ള പടവുകൾ കെട്ടിപ്പടുത്തിരിക്കയാണു്. പടവുകളിൽ ചിലതു്

വിവിധവൎണ്ണ സ്ഫടികംകൊണ്ടാണു് നിൎമ്മിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പ്രസ്തുത സ്ഫടികങ്ങളിൽ സൂൎയ്യപ്രകാശം തട്ടി പ്രതിബിംബിക്കുമ്പോൾ ഹൗളിലെ വെള്ളം വിവിധവൎണ്ണമായി കാണപ്പെടുന്നു.

പ്രസ്തുത മന്ദിരത്തിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ ഒരു പൂങ്കാവനമുണ്ടെന്നു് പറഞ്ഞല്ലോ. അതിന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ മാൎബിൾകല്ലുകൊണ്ടു് വൃത്താകാരമായി പണിതിരിക്കുന്ന ഒരു ബംഗ്ലാവുണ്ടു്. അതിന്റെ ജനലുകളും വാതിലുമെല്ലാം വിവിധവൎണ്ണമാൎബിൾ ഇഷ്ടികകളും സ്ഫടിക ഇഷ്ടികകളും കൊണ്ടാണുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതു്. ചുവട്ടിൽ പല ഭാഗവും രത്നഖചിതമാണു്. തറ സ്വൎണ്ണം വെള്ളി മുതലായവ കൊണ്ടുള്ള ഇഷ്ടികയാണു്. വാതിൽപ്പലക വീട്ടിമരത്തിൽ ആനക്കൊമ്പുള്ള കൊത്തുപണികളോടുകൂടിയതാണു്. പ്രസ്തുത ബംഗ്ലാവിന്റെ മുൻഭാഗത്തു് ഇന്ദ്രനീലംപോലെയുള്ള ഒരു തരം കല്ലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഒരു ഹൗളാണു്. അതിൽ രസം നിറച്ചിരിക്കുന്നു. അതിൽ സൂൎയ്യപ്രകാശം തട്ടുമ്പോൾ തോന്നും ഇവിടെയും ഒരു സൂൎയ്യനുദിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു്. പ്രസ്തുത ഹൗളിൽ ഘടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന ചക്രങ്ങളുടെ സഹായത്തോടുകൂടി ഹൗളിനെ തിരിക്കുവാനും മറിക്കുവാനും സാധിക്കുമായിരുന്നു. അതു് തിരിയുന്നതു് കാണുമ്പോൾ കാണികൾ ഇതെന്തിന്ദ്രജാലമാണെന്നോൎത്തു് അമ്പരന്നുനിന്നുപോകും.

ഒരിക്കൽ റൂമിരാജസന്നിധിയിൽനിന്നു് ഒരു ദൂതൻ വരികയുണ്ടായി. കസ്റസ്സഹറയിലാണു് അന്നു് ദർബാർ സമ്മേളിച്ചിരുന്നതു്. ദൂതൻ ആഗതനായി റൂംരാജാവിന്റെ കത്തും ഒട്ടനവധി കാഴ്ചദ്രവ്യങ്ങളും അബ്ദുർറഹ്മാനു സമൎപ്പിച്ചു. ആ ദൂതനാവട്ടെ രാജകീയ ദർബാറിലെ ആഡംബരങ്ങൾകണ്ടു് അമ്പരന്നുപോയി ഇതികൎത്തവ്യതാമൂഢനായി തരിച്ചുനിന്നുപോയ അയാൾക്കു് ഒന്നും തന്നെ സംസാരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ദൂതൻ കാഴ്ചദ്രവ്യങ്ങളൊക്കെ സമൎപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞതിന്നപ്പുറം അതിനു കൃതജ്ഞതയായി രണ്ടു് വാക്കു് പറയുവാൻ സദസ്യരിൽ നിന്നൊരാൾ പ്രസംഗപീഠത്തിൽ കയറിനിന്നു. എന്നാൽ ഒന്നുരണ്ടു് വാക്കു പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കു്

സഭാകമ്പം അയാളെ നിശബ്ദനാക്കിത്തീർത്തു. അതു് കണ്ടു് മറെറാരാൾ ആ സ്ഥാനത്തു് കയറിനിന്നെങ്കിലും സ്ഥിതിതഥൈവ തന്നെ. അവസാനം അന്നത്തെ മതപണ്ഡിതന്മാരിൽ അദ്വിതീയനായ സഈദ്ബിൻനസറാണ് പ്രസംഗിച്ചതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസംഗചാതുര്യം സദസ്യരെ ആവേശഭരിതരാക്കി തീർത്തു. അദ്ദേഹമാണ് പിന്നത്തെ ഖുർതുബാ ഖാളിയായി നിയമിതനായതു്.

3

ഉത്തരദേശങ്ങളിലെ ക്രൈസ്തവഭരണകൂടങ്ങളിൽ ലയ്യൂൻ മുൻകിടയിലാണുണ്ടായിരുന്നതു്. അവിടത്തെ രാജാവ് മുസ്ലിംകളുമായി പൊരുതുന്നവനുമാണ്. അബ്ദുർറഹ്മാൻ മൂന്നാമന്റെ ഭരണദശയിൽ ഒരു സംഭവമുണ്ടായി. അതുമൂലം ലയ്യൂൻരാജാവ് യുദ്ധങ്ങളും മററനിഷ്ടസംഭവങ്ങളും ഒന്നും കൂടാതെതന്നെ ഉൻദുലുസ് ഭരണകൂടത്തിനധീനമാവുകയും അവരുടെ സംസ്ഥാനത്തിൽനിന്നു് ഒട്ടേറെ സ്ഥലവും കോട്ടകളും അബ്ദുർറഹ്മാന് കാഴ്ചവെക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രസ്തുത സംഭവംകൂടി വിവരിച്ചുകൊണ്ടു് ഈ അദ്ധ്യായം അവസാനിപ്പിക്കാം.

“ലയ്യൂൻരാജാവായ “സേങ്കോ” അലസനായിരുന്നു. രാജ്യഭരണസംബന്ധമായ എല്ലാ അധികാരങ്ങളും മന്ത്രിമാർക്കും പ്രമുഖന്മാർക്കും ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തിരിക്കുകയാണ്. എന്നിട്ടു് നല്ലനല്ല ആഹാരങ്ങൾ കഴിച്ചുകൊണ്ടു് കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നു പുറത്തിറങ്ങാതെ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണ്. ഓരോവിധ ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ പാകം ചെയ്യുന്നതിനു് ഓരോ പാചകന്മാരുണ്ട്. അതിനുള്ള പ്രത്യേക പരിജ്ഞാനം അവർക്കുണ്ട്. അങ്ങനെയുള്ള ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ വളരെ കൂടുതൽ ശാപ്പിടുന്ന സ്വഭാവക്കാരനാണ് സേങ്കോ.

പോഷകാംശം അധികമുള്ള ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ കഴിക്കുന്നതോടൊപ്പം അതിന്നനുസരണമായ അദ്ധ്വാനമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അയാളുടെ ദേഹം തടിച്ചുവന്നു. അങ്ങനെ കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കുതിരപ്പുറത്തുകയറുക പോലിട്ടു് നടക്കുവാൻകൂടി കഴിയാതായി

രണ്ട് ദാസന്മാർ രണ്ട് പുറത്തും പിടിക്കുകയും അവരുടെ സഹായത്തോടുകൂടി അല്പം നടക്കുകയുമായി. അതും വിസർജ്ജനാദികൾക്കു മാത്രം. പത്തടി നടന്നാൽമതി ദേഹം വിറച്ചുതുടങ്ങി. ദർബാറിലും മററും പോകേണ്ടിവന്നാൽ മേനാവിലോ പല്ലക്കിലോ ആണ് പോവുക. തൻെറ തടി കുറക്കുവാൻ പലവിധ ചികിത്സകളും ചെയ്തുനോക്കി. വിദഗ്ദ്ധന്മാരായ വൈദ്യന്മാരെവരുത്തി ചികിത്സിച്ചു നോക്കി. എന്നാൽ വണ്ണംകുറയുന്നതിനുപകരം കൂടികൂടി വരികയാണുണ്ടായത്.

ഏതാനംദിവസം കൊണ്ടെങ്കിലും നമ്മുടെ രാജാവ് ആരോഗ്യവാനായി തീരും അതിനുശേഷം നമുക്ക് സുഖകരമായ ഭരണം അനുഭവിക്കാം. എന്നൊക്കെ ആശിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കയാണ് ലയ്യൂൻ ജനത. എന്നാൽ സേങ്കോ ആരോഗ്യവാനായി തീരുന്ന കാര്യം പ്രയാസമാണെന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് വൈദ്യന്മാർ കയ്യൊഴിഞ്ഞതോടുകൂടി തദ്ദേശിയജനത നിരാശാഭരിതരായി. സേങ്കോവിനെതിരായി പ്രവർത്തനം തുടങ്ങി. പലസ്ഥലങ്ങളിൽ പ്രതിഷേധയോഗങ്ങൾ കൂടിതുടങ്ങി. പ്രതിഷേധശബ്ദം ലയ്യൂൻ അന്തരീക്ഷത്തിൽ മാറെറാലികൊണ്ടു. അങ്ങിനെ സേങ്കോവിനെരാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കികൊണ്ട് മററതെങ്കിലും രാജകുമാരനെ സ്ഥാനാരോഹണം ചെയ്യിക്കണമെന്ന് അവർ ഉറച്ചു. പ്രസ്തുത അഭിപ്രായം നാട്ടൊട്ടുക്കും പരന്നു. ഒരു ദിവസം സേങ്കോവിനെ രാജ്യഭ്രഷ്ടനാക്കുകതന്നെ ചെയ്തു.

ലയ്യൂനിൽനിന്ന് അധികം ദൂരത്തല്ല നവ്വാർ സാമ്രാജ്യം അവിടത്തെ ഭരണാധിപൻ സേങ്കോയുടെ പിതൃസഹോദരനാണ്. സേങ്കോ ലയ്യൂനിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടു നവ്വാറിലെത്തി. തൻെറ പിതാമഹ റാണി തൂതാകി നവ്വാറിൽ പുത്രനോടുകൂടി താമസിക്കയാണ്. അവർ അതീവ ബുദ്ധിമതിയായ ഒരു വനിതയാണ്. സേങ്കോവിൻെറ സ്ഥിതികണ്ട് ആ വൃദ്ധ പരിഭ്രമിച്ചു. അവിടെയുള്ള ഡാക്ടർമാരും വൈദ്യന്മാരും സേങ്കോവിനെ ചികിത്സിച്ചു തുടങ്ങി. എന്നാൽ അവരും നിരാശപ്പെടുകയാണുണ്ടായത്.

അങ്ങനെയിരിക്കെ അവിടെ എത്തിച്ചേർന്ന മുസ്ലിം കച്ചവട സംഘത്തിൽനിന്നൊരാൾ പറഞ്ഞു. "ഈ രോഗം മാറണമെങ്കിൽ ഖുർതുബയിലെ യൂനാനി വൈദ്യന്മാർതന്നെ ചികിത്സിക്കണ"മെന്നു്. അങ്ങിനെ ഒരാൾ മാത്രമല്ല പറഞ്ഞതു്. പലരും ക്രൂസ്ത്യാനികളിൽ ചില വൃദ്ധന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു:– "മുസ്ലിംകളിൽ വലിയ വലിയ ചികിത്സകന്മാരുണ്ടെന്നു് ഞങ്ങളും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അവരുടെ ചികിത്സകൊണ്ടു് സേങ്കോരാജകുമാരന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യം നീങ്ങുമെന്നാണു് ഞങ്ങളുടേയും അഭിപ്രായം." അങ്ങനെയുള്ള പൊതുജനസംസാരം രാജ്ഞിതൂതായിയുടേയും സേങ്കോവിന്റേയും ഹൃദയത്തിൽകൊണ്ടു. എന്നാൽ ലിയൂൻരാജാവും നവ്വാർരാജാവും മുസ്ലിംകളുടെ ബദ്ധവൈരികളാണു്. പലപ്പോഴും മുസ്ലിംകളുമായി യുദ്ധം നടത്തിയവരാണവർ. പ്രസ്തുത സംഗതി ഖുർതുബയിൽ പോയി താമസിക്കുന്നതിന്നു് വിലങ്ങുതടിയായി തോന്നി അവർക്കു്. പ്രസ്തുത സംഭവങ്ങളൊക്കെകഴിഞ്ഞിട്ടു് കഷ്ടിച്ചു് ഒരു കൊല്ലമെ ആയിട്ടുള്ളുതാനും. അതിനുപുറമെ ഖുർതുബയിലെ മുസ്ലിംഭടന്മാർ നവ്വാറിനെ ആക്രമിച്ചിട്ടു് ആറു മാസവുംകൂടി കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഇതെല്ലാം ഓർക്കുമ്പോൾ ഖുർതുബയിലേക്കുള്ള യാത്ര ആപല്ക്കരമായി അവർക്കു് തോന്നി. ഇനി എന്താണു് വേണ്ടതെന്നു ഗാഢമായി ചിന്തിച്ചുതുടങ്ങി അവർ. അവസാനം രാജ്ഞിതൂതായി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു: "രാജ്യഭരണം കൈവിട്ടതിന്നുപുറമെ രോഗിയായി കിടന്നു നരകിക്കുന്നതിൽ ഭേദം ഖുർതുബാരാജധാനിയിൽനിന്നു ഒരു വൈദ്യനെ വരുത്തി ചികിത്സിക്കയോ, വൈദ്യൻ വരാത്തപക്ഷം ഖുർതുബയിൽചെന്നു് അവിടത്തെ രാജാവിനോടു് ക്ഷമായാചനം ചെയ്തുകൊണ്ടു് അവിടെ താമസിക്കയോ ആണു്. അതിനൊന്നും തരപ്പെടാതെ മുസ്ലിംകളുടെ ആയുധത്തിന്നിരയായി മരിക്കാനാണു് ശിരോലിഖിതമെങ്കിൽ അതു് തടുത്തു നിർത്തുവാൻ ആവുന്നതല്ലതാനും."

പ്രസ്തുത അഭിപ്രായത്തിനു് പരിഗണനനൽകിക്കൊണ്ടു് ഖുർ

ൂബയിലേക്ക് ഒരു ദൂതനെ അയക്കപ്പെട്ടു. അയാൾ അബ്ദുർറഹ്മാൻ തൃതീയന്റെ സന്നിധിയിൽ ഹാജരായി വിവരം അറിയിച്ചു. അതിന് മറുപടിയായി അബ്ദുർറഹ്മാൻ പറഞ്ഞത്:— "ഇതായി രാജ്ഞിയും സേങ്കോവും നവ്വാർരാജാവുംകൂടി ഖുർതുബയിൽവന്നാൽ താമസിക്കുവാനും ചികിത്സിക്കുവാനും വേണ്ട സൌകര്യങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുക്കാമെ"ന്നായിരുന്നു. പ്രസ്തുത കല്പന അവർ സ്വീകരിച്ചു. അതിനുശേഷം അവർ മൂന്ന്പേരും ഖുർതുബയിലേക്ക് പുറപ്പെട്ടു.

അബ്ദുർറഹ്മാൻ തന്റെ ഭരണപരിധിയിൽ ഒരു വിളംബരം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി അവരുടെ ആഗമനവാർത്ത അറിഞ്ഞ ഉടനെ ബഹുമാനപ്പെട്ട അതിഥികളുടെ ആഗമനവേളയിൽ ഗംഭീരമായ സ്വീകരണം നൽകണമെന്ന്. അതനുസരിച്ച് ആ മൂന്ന് പേരും വരുന്നവഴിയിൽ രാജോചിതമായ സ്വീകരണങ്ങൾ നൽകപ്പെട്ടു. പല ദിവസങ്ങൾ തുടർച്ചയായി സഞ്ചരിച്ചതിന്റെ ഫലമായി അവർ ഖുർതുബയിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. അവിടത്തെ ജനത അവരെ സ്വാഗതം ചെയ്യുകയും, അവരെ കാണുവാൻവേണ്ടി പട്ടണവാസികൾ ആബാലവൃദ്ധം തടിച്ചുകൂടുകയും ചെയ്തിരുന്നു. പാതയുടെ രണ്ട് ഭാഗവും ഉൻദുലുസ്സേന അണിനിരന്നിരുന്നു. വഴിയരുകിൽ സ്ഥലമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ വീടുകളുടെ മുകളിൽപോലും ജനങ്ങൾ തടിച്ചുകൂടിയിരുന്നു. വീഥികളിൽ ജനങ്ങൾ തടിച്ചുകൂടിയിരുന്നതിനാൽ അവിടെ മണ്ണ് നുള്ളിയിടാൻപോലും സ്ഥലമില്ലാതായി. ഒരാളുടെ പുറത്ത് മറ്റൊരാൾ, അങ്ങനെ അട്ടിയിട്ടിരിക്കുകയാണാ ജനപ്രവാഹം.

അവർ ഉൻദുലുസിൽ എത്തി കസ്വറിസ്സൊഹറയുടെ അടുത്തു തന്നെയുള്ള ഒരു അതിഥിമന്ദിരത്തിൽ താമസമാക്കി. അവരെ ആവരണം ചെയ്തിരുന്ന സഞ്ചാരക്ഷീണം മാറിക്കിട്ടുവാൻ ഒരാഴ്ചയോളം വേണ്ടിവന്നു. അതിനുശേഷം അവരെ രാജസന്നിധിയിലേക്ക് ക്ഷണിച്ചു അബ്ദുർറഹ്മാൻ. കസ്വറിസ്സൊഹറയിലാണ് അന്ന് ദർബാർ സമ്മേളിച്ചിരുന്നത്. അവിടത്തെ ആർഭാടങ്ങൾ കണ്ട് അവർ അത്ഭുതപ്പെട്ടു. സൈന്യങ്ങളുടേയും മറ്റുദ്യോഗസ്ഥന്മാരു

ടേയും ഇടയിൽക്കൂടി നടന്നു് അവർ സിംഹാസനത്തിനുമുമ്പിൽ എത്തി. അത്ഭുതമായപ്പോഴേക്കു് അവരുടെ അത്ഭുതം അമ്പരപ്പായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു. അതിനുമുമ്പിൽ ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന രസത്തൊട്ടികണ്ടപ്പോൾ പ്രകാശംകൊണ്ടുള്ളസമുദ്രം തിരയടിക്കയാണോ എന്നവർ സംശയിച്ചു. അല്പസമയത്തേക്കു് അവർ ചിന്താനിമഗ്നരായി തരിച്ചുനിന്നു പോയി. അതിനുശേഷമാണു് അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ സിംഹാസനം കണ്ടതു്. അപ്പോൾ സേങ്കോവിന്റെ സ്ഥിതി ഒന്നു വേറെത്തന്നെയായിരുന്നു. ഒന്നാമതായി ഇത്ര അധികം സമയം നില്ക്കുവാനുള്ള ശക്തിയില്ല. രണ്ടു് ദാസന്മാരുടെ സഹായത്തോടുകൂടെ വളരെ വിഷമിച്ചങ്ങനെ നില്ക്കുയായിരുന്നു. അതിനിടയിൽ അവിടത്തെ ആർഭാടങ്ങൾ കണ്ടപ്പോൾ അയാളുടെ പാരവശ്യം ദ്വിഗുണീഭവിച്ചു. ഇതൊരു മാന്ത്രികലോകമാണോ എന്നു് സംശയിച്ചു സേങ്കോ. പ്രസ്തുത ചിന്ത ഹൃദയത്തിൽ കടന്നതോടുകൂടി അയാൾ കിടുകിടാ വിറച്ചുതുടങ്ങി.

അബ്ദുർറഹ്മാൻ ആ അതിഥികളോടു് വളരെ ദയാപൂർവ്വം പെരുമാറി. പിന്നീടു് അവർ രാജ്യകാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചു് സംസാരിച്ചു. സേങ്കോവിനു് തന്റെ രാജ്യസ്ഥാനം മടക്കിവാങ്ങിക്കൊടുക്കുന്നതായാൽ പത്തു് താലൂക്കുകൾ അബ്ദുർറഹ്മാനു് സൗജന്യമായി വിട്ടുകൊടുക്കുകയും ഇസ്ലാമിക ഭരണകൂടത്തിന്റെ കീഴിൽ ഒരു സാമന്ത രാജാവെന്ന നിലയിൽ ജീവിക്കുകയും ചെയ്യാമെന്നു് സമ്മതിച്ചു.

അബ്ദുർറഹ്മാന്റെ കൊട്ടാരത്തിലെ പ്രധാന വൈദ്യനായ "മസ്ദി" സേങ്കോവിനെ ചികിത്സിച്ചുതുടങ്ങി. ഏതാനും ദിവസത്തിനകം അയാളുടെ ആരോഗ്യം മടങ്ങിവന്നു. അതിനുശേഷം അബ്ദുർറഹമാന്റെ സൈന്യങ്ങളോടുകൂടി ലയ്യനിലേക്കയക്കപ്പെട്ടു. അവിടത്തെ ജനത സേങ്കോവിനെ ആരോഗ്യവാനായി കണ്ടതിൽ പുളകം കൊള്ളുകയും വീണ്ടും രാജസ്ഥാനം പ്രദാനംചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

അൻപതുവർഷത്തെ ഭരണത്തിനുശേഷം 1691ൽ അബ്ദുർറഹ്മാൻ ഇഹലോകവാസം വെടിഞ്ഞു. ഉൻദുലുസിലെ രാജാക്കന്മാരിൽ

"ഖലീഫ" എന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെട്ട രാജാക്കന്മാരിൽ പ്രധമഗണനീയനാണ് അബ്ദുർറഹ്മാൻ. അതാണ് അദ്ദേഹത്തെ ഖലീഫ അബ്ദുർറഹ്മാൻ എന്നു് വിളിക്കുവാൻ കാരണം. "അന്നാസിറുദ്ദീനുള്ള" എന്നാണ് ചരിത്രകാരന്മാർ പറയുന്ന പേര്.

ദുഃഖിതനായ രാജകുമാരൻ. (ഒന്നു്)

ഉസ്മാനിയ തുർക്കിരാജാക്കന്മാരിൽ കസ്റ്റൻറിനോ സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയ സുൽത്താൻ മുഹമ്മദ് ശൂരനും ധീരനുമായ ഒരാളായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു് രണ്ട് പുത്രന്മാരാണുണ്ടായിരുന്നതു്, 'ബായസീദ്', ജം; ജം സുന്ദരനും ധീരനുമാണ്. അദ്ദേഹം പുറത്തേക്കിറങ്ങിയാൽ മതി ശർക്കര കണ്ട ഈച്ചകളെപ്പോലെ, അദ്ദേഹത്തെ കാണുവാൻ വേണ്ടി ജനങ്ങൾ അടുത്തുകൂടും. പ്രസ്തുത ഗുണങ്ങൾക്കു പുറമെ ബുദ്ധികൂർമ്മതയിലും, തന്റെ സഹോദരനെ അപേക്ഷിച്ചു അധികാമ്യമായ സ്ഥാനമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. അതിനാൽ സുൽത്താൻ മുഹമ്മദിന്റെ കാലശേഷം ജമായിരിക്കും ഭരണകർത്താവാകുക എന്നു് ജനങ്ങൾ ഊഹിച്ചു.

സുൽത്താൻ മുഹമ്മദിനെ വാർദ്ധക്യം കാർന്നുതിന്നുതുടങ്ങി. ജരയും നരയും കൂടി അദ്ദേഹത്തെ മരണശയ്യയിലേക്കു വലിച്ചിഴക്കുകയാണ്. എന്നാൽ ഭരണപരമായകാര്യങ്ങൾ അദ്ദേഹംതന്നെയാണ് നടത്തിപ്പോരുന്നതു്. ജീവിതകാലം മുഴുവനും അതിശ്രമപരിശ്രമത്താൽ തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടിയതിന്റെ ഫലമായി രോഗശയ്യയെ പ്രാപിച്ചു. രക്ഷപ്പെടുമെന്നാശിക്കത്തില്ലായിരുന്നു ആ രോഗം.

പിതാവ് രോഗശയ്യയെ അവലംബിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ രാജകുമാരന്മാർ രണ്ടും തന്നെ കസ്റ്റൻറിനോയിലുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനിടയിൽ സുൽത്താൻ മരണപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ പലവിധ വിപ്ലവങ്ങൾ ഉടലെടുക്കാൻ ഇടയുണ്ടെന്നു് മന്ത്രിമാർ ഊഹിച്ചു. അതിനാൽ സുൽത്താന്റെ രോഗവിവരം പരസ്യമാകുവാൻ ഇടം നൽകാതെ അവർ പൂത്തിവെക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു. അസ്വാസ്ഥ്യവിവരം

ധരിച്ച് ചിലർ അന്വേഷിക്കുമ്പോൾ ഇപ്പോൾ അല്പം സുഖമുണ്ടെന്നാണ് അവർ പറഞ്ഞിരുന്നത്.

മന്ത്രിമാരിൽ ചിലർ ബായസീദിനെ പട്ടാഭിഷേകം ചെയ്യിക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്നവരും മറ്റു ചിലർ ബുദ്ധിമാനായ ചം രാജകുമാരനാണതിനർഹൻ എന്നു വാദിക്കുന്നവരുമായിരുന്നു. സുൽത്താന്റെ രോഗാവസ്ഥ ആപൽജനകമാണെന്നു കണ്ട ഉടനെ തദ്ദേശീയ പ്രമുഖന്മാരിൽ ഒരാൾ, ബായസീദിനു വിവരം കൊടുക്കുവാൻവേണ്ടി ഒരു ദൂതനെ അയച്ചു. ദൂതൻവശം കൊടുത്തയച്ചിരുന്ന സന്ദേശത്തിൽ വിവരിച്ചിരുന്നു. "അങ്ങയുടെ പിതാവ് അത്യന്തരോഗിയായി തീർന്നിരിക്കയാണ്. രക്ഷപ്പെടുന്ന കാര്യം വിഷമത്തിലാണ്. അതുകൊണ്ട് കത്ത് കിട്ടിയാലുടൻ കുസ്തൻതുനിയായിൽ എത്തിക്കൊള്ളണം. അല്ലെങ്കിൽ രാജസ്ഥാനം അനുജനായിപ്പോകും." അതുപോലെത്തന്നെ ചം രാജകുമാരന്റെ സ്നേഹിതന്മാർ അദ്ദേഹത്തിനും കത്തെഴുതിയിരുന്നു

ഒരു ഭാഗത്തുകൂടി കത്തുകളുംകൊണ്ട് ദൂതന്മാർ ഓടുകയാണ്. മറുഭാഗത്ത് ധീരനായ സുൽത്താൻ മുഹമ്മദ് മരണത്തിന്റെ നിഷ്ഠുരഹസ്തങ്ങളിൽ കിടന്നു പിടയുകയാണ്. മുഖം വിവർണ്ണമായിരിക്കുന്നു. ദേഹത്തിൽ രക്തത്തിന്റെ ഒരു തുള്ളിപോലും ഇല്ലെന്നു തോന്നും കണ്ടാൽ. ഇടക്കിടെ ബോധരഹിതനാകും. അല്പം ബോധം വീണാൽ അന്വേഷിക്കും "ചം വന്നിട്ടില്ലേ? അവനെന്താ വരാത്തതു്?" എന്നൊക്കെ സുൽത്താന്റെ സ്ഥിതി കാണുന്നവർ അശ്രുധാര വർഷിക്കുകയാണ്.

പ്രഭാതമായിട്ടില്ല. പൂർവ്വചക്രവാളം വെള്ളവീശിത്തുടങ്ങിയിട്ടെയുള്ളു. സുൽത്താൻ എന്തൊക്കെയോ പറയുന്നതിനിടയിൽ കലിമ ചൊല്ലിക്കൊണ്ട് ദിവംഗതനായി. പ്രസ്തുത വാർത്തയും കൊണ്ട് ദൂതന്മാർ ഓടിത്തുടങ്ങി. ബായെസീദ് കുസ്തൻതുനിയായിലേക്കു മടങ്ങുകയായിരുന്നു. വഴിയിൽവെച്ചുതന്നെ ദൂതനുമായി കണ്ടുമുട്ടി. പിതാവിന്റെ മരണവാർത്ത അറിഞ്ഞ ഉടനെ കുതിരയെ പറപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. താമസംവിനാ രാജധാനിയിൽ എത്തി. അവി

ടെ എത്തിയ ഉടനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സേവകന്മാരുടെ സഹായത്തോടുകൂടി ഒറാവു കൈവശമാക്കി.

പിന്നീട് വരുന്നവർക്കും പോകുന്നവർക്കുമൊക്കെ പണം വാരിക്കൊടുത്തു തുടങ്ങി. അങ്ങനെ ചമിനോട് അനുഭാവമുള്ളവരെപ്പോലും വശീകരിക്കാൻ ബായസീദിനു കഴിഞ്ഞു. അങ്ങനെ ബായസീദ് സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്തു.

2

കുസ്തൻതുൻയായിൽനിന്നു വളരെ അകലെ എത്തിയപ്പോൾ തന്നെ ബായസീദ് സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്ത വാർത്ത ചമിന്റെ കർണ്ണപുടങ്ങളിലെത്തി. താനെന്താണിനി ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് തന്റെ കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നവരോടാലോചിച്ചു. സൈന്യശേഖരം ചെയ്തു് പട്ടണം ആക്രമിക്കയാണു് വേണ്ടതെന്നു് ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ പട്ടണത്തിൽ ചെന്നുപെട്ടാൽ ബായസീദിന്റെ സ്നേഹിതന്മാരായി തീർന്ന പലരും നമ്മെ സഹായിക്കുമെന്നു് മറെറാരു വിഭാഗം ഉണർത്തിച്ചു. എന്നാൽ ബുദ്ധിമാന്മാരായ ചിലരുടെ അഭിപ്രായം അതിനൊക്കെ വിരുദ്ധമായിരുന്നു. "കാര്യമായ സൈനികശക്തിയോ ധനമോ കൈവശമില്ലാത്ത നാം ഏതു് വിധത്തിലാണു് സമരത്തിനൊരുങ്ങേണ്ടതെ"ന്നാണു് അവർ ചോദിക്കുന്നതു്. പ്രസ്തുത അഭിപ്രായം ചം രാജകുമാരനു് ആദരണീയമായി തോന്നിയില്ല. അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചു, എന്തു് വന്നാലും സഹോദരനോടൊരു കൈ നോക്കിക്കളയാമെന്നു്. അങ്ങനെ തുച്ഛമായ ഒരു സൈന്യത്തോടുകൂടി ചം രാജകുമാരൻ യുദ്ധത്തിനു തയ്യാറായി. എതിർഭാഗത്തുനിന്നു് ബായസീദും സൈന്യസമേതം എത്തി. ബായസീദിന്റെ സൈന്യബലം കണ്ട ചംസേന എതിർപക്ഷത്തിൽ ചെന്നു ചേരുകയാണുണ്ടായതു്. ചം രാജകുമാരൻ ഒററക്കുനിന്നു് കുറെയൊക്കെ പൊരുതിനോക്കിയെങ്കിലും അതു് പ്രയോജനപ്പെടാതെ പലായനം ചെയ്യുകയാണുണ്ടായതു്.

അന്നു് യൂറോപ്പിലെ സാമ്രാജ്യങ്ങളിൽ പ്രഥമസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്നതു് ഹംഗറിയാണു്. അവിടെ പോയാൽ ഹങ്കറിരാജാവിന്റെ സഹായം ലഭിക്കുമെന്നും തദ്വാരാ തന്റെ രാജ്യം വീണ്ടെടു

കുവാൻ സാദ്ധ്യതയുണ്ടെന്നും ഷാം രാജകുമാരൻ കരുതി. എന്നാൽ ഹങ്കറിയിലേക്ക് പോകുവാനുള്ള വഴികളെല്ലാം ബായസീദിന്റെ അധീനതയിലായിരുന്നു. ബായസീദിന്റെ രഹസ്യാന്വേഷകന്മാർ എത്താത്ത സ്ഥലമില്ല. മിക്ക ഭരണകൂടങ്ങളിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്ദേശമെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ഷാം രാജകുമാരനെ കണ്ടാൽ വിട്ടയക്കരുതെന്ന്.

സാധുവായ ഷാം കാടുകളിൽകൂടി സഞ്ചരിച്ചും, ഒളിച്ചിരുന്നും ഒരു വിധത്തിൽ ഒരു തുറമുഖത്തെത്തി. അവിടെ ഒരു കപ്പൽ നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഷാം അന്വേഷിച്ചു, പ്രസ്തുത ജലയാനപാത്രം എങ്ങോട്ടുപോകുന്നതാണെന്ന്. അതു് "റോഡസ്" ദ്വീപുകളിലേക്കാണ് പോകുന്നതെന്ന് അതിന്റെ അധികൃതന്മാരിൽ നിന്നു് മനസ്സിലായി. അവിടെ എത്തി ഏതാനും ദിവസം വിശ്രമിച്ച ശേഷം പിന്നെ ഹങ്കറിയിലേക്ക് പോകാമെന്നു് ഷാം കരുതി. അങ്ങനെ ആ രാജകുമാരൻ കപ്പലിൽ കയറി. താൻ ജനിച്ചുവളന്ന ആ പ്രദേശം ദൃഷ്ടിപഥത്തിൽനിന്നു മറയുന്നതുവരെ അതിനെതന്നെ നോക്കി അശ്രു പൊഴിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു ആ പാവം. എന്നാൽ അധികസമയം അങ്ങനെ ഇരിക്കേണ്ടിവന്നില്ല. കാററ് ശക്തിയായിരുന്നതിനാൽ ആ കപ്പൽ വളരെ വേഗത്തിൽ മുന്നോട്ട് പാഞ്ഞു. കരവിട്ട് വളരെ അകന്നു. പിന്നീട് ഒരു കറുപ്പുനിറം പോലെ മാത്രമെ സ്ഥലഭാഗത്തിന്റെ അടയാളം കാണുവാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഏതാനും മിനുട്ടിനുള്ളിൽ പ്രസ്തുത അടയാളവുംകൂടി അപ്രത്യക്ഷമായി.

റോഡസ്ദ്വീപ് ക്രിസ്തീയരായ ഒരു ജനവിഭാഗത്തിനധീനമാണ്. അവരിൽനിന്നു് തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന ഒരു നേതാവിന്റെ ആജ്ഞയെമാത്രം ആദരിച്ചു വത്തിക്കുന്ന ഒരു കൂട്ടരാണവർ. രണ്ടു് രാജാക്കന്മാർ തമ്മിൽ യുദ്ധമുണ്ടാവുകയും, അവരിൽനിന്നു് സഹായാഭ്യത്ഥനയുണ്ടാവുകയും ചെയ്താൽ കൂടുതൽ പണം കിട്ടുന്ന കക്ഷിയെ സഹായിക്കുകയെന്നതാണ് റോഡസ് നിവാസികളുടെ നയം. ചില അവസരത്തിൽ സമുദ്രസഞ്ചാരികളെ കൊള്ള

യടിക്കാനും അവർ മടിക്കാറില്ല. കുസ്തൻതുൻയാ സിംഹാസനാവകാശിയായ ഫം രാജകുമാരൻ അവരുടെ തുറമുഖങ്ങളിൽ ഇറങ്ങീട്ടുണ്ടെന്നറിഞ്ഞ അവർ അദ്ദേഹത്തെ വളരെ ആദരവോടെ സ്വീകരിച്ചു. അവരുടെ നേതാവിന്റെ അതിഥിയായി അയാളുടെ കൊട്ടാരത്തിൽതന്നെ ഫം താമസമാക്കി. എന്നിട്ട് റോഡ്സ് നേതാവ് പറഞ്ഞു:— "മഹാരാജാവേ! അങ്ങയുടെ സാമ്രാജ്യം മടക്കി വാങ്ങിത്തരുവാൻ ഞങ്ങൾ ശ്രമിക്കുന്നതാണ്."

"ഹംഗറിയിലേക്ക് പോകണമെന്ന ഉദ്ദേശത്തോടെയാണ് ഞാനിവിടെ വന്നത്." ഫം പ്രതിവചിച്ചു.

"ഇങ്ങിനെ ഹംഗറിയിൽ പോകുന്നത് ശരിയില്ല. കുറച്ചുദിവസം ഇവിടെ താമസിക്കുക. ഇവിടെയെല്ലാം ചുററിക്കാണുകയും ശിക്കാറു മുതലായവയിൽ ഉല്ലാസമായി ജീവിക്കയും ചെയ്യുക. ഹംഗറിയിലെ രാജാവിനു് ഞാനൊരു കത്തെഴുതാം. പിന്നീട് അങ്ങ് അവിടെ പോകുന്നതായാൽ അങ്ങയുടെ സ്ഥിതിക്കനുസരണമായ സ്വീകരണങ്ങളും ഉണ്ടാവാതിരിക്കയില്ല." റോഡ്സ് നേതാവ് വിശദമാക്കി.

അത് വാസ്തവമാണെന്നു് ഫം രാജകുമാരനു് തോന്നി. അദ്ദേഹം റോഡ്സിൽ തന്നെ അങ്ങനെ താമസമാക്കി. അതിനിടയിൽ പലതും സംസാരിക്കയുണ്ടായി റോഡ്സ് നേതാവുമായി. അതിൽ പ്രധാനം തന്റെ ഭരണകൂടം വീണ്ടെടുത്തു തരികയാണെങ്കിൽ അതിന്നു പ്രതിഫലമായി നല്ല ഒരു തുക കൊടുക്കാമെന്നു് ആയിരുന്നു. അതെല്ലാം കേട്ടു സമ്മതം മൂളിക്കൊണ്ടിരുന്നു. റോഡ്സ് നേതാവിനെങ്കിലും അയാൾക്കതൊന്നും വിശ്വാസയോഗ്യമായി തോന്നിയില്ല. തന്നെയുമല്ല, ഫം രാജകുമാരൻ റോഡ്സിൽ എത്തീട്ടുണ്ടെന്നും പ്രതിവർഷം നാല്പതിനായിരം അഷറഫി തരുന്നതായാൽ ഫം രാജകുമാരനെ ഇവിടന്നു് വിട്ടയക്കുകയില്ലെന്നും, അല്ലെങ്കിൽ അയാളോടുകൂടി വന്നു കുസ്തൻതുൻയാ ആക്രമിക്കുന്നതാണ് ഞങ്ങളെന്നും ബായസീദിനെ അറിയിക്കുക കൂടി ചെയ്തു. ബായസീദാവട്ടെ അത്

സ്വീകരിക്കുകയും നാല്പതിനായിരം അഷറഫിയും ഒട്ടനവധി കാഴ്ചദ്രവ്യങ്ങളും ഉടൻതന്നെ കൊടുത്തയക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇത്ര ഭീമമായ ഒരു തുക കിട്ടുക, അയാളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഇദംപ്രഥമമായിരുന്നു. അതു് കിട്ടിയതോടെ അയാളുടെ കണ്ണു് തുറന്നു. അതുവരെ ജം രാജകുമാരനു് ആ ദ്വീപിൽ എവിടെയും സഞ്ചരിക്കാൻ അനുവാദമുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ പണം കിട്ടിയതിനുശേഷം ജമിനെ സൂക്ഷിക്കാൻ ചില കാവൽക്കാരെ നിയമിക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം പോകുന്നിടത്തെല്ലാം ഒരു സംഘം പട്ടാളക്കാർ കൂടെതന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കും.

അതിനു് കാരണമെന്താണെന്നു് ആ രാജകുമാരൻ ദ്വീപിലെ നേതാവിനോടന്വേഷിക്കുകയുണ്ടായി. അയാൾ അതിനു പറഞ്ഞ സമാധാനം: "നിങ്ങളെ കൊലപ്പെടുത്താൻ ബായസീദിന്റെ പട്ടാളക്കാരിൽ ചിലർ വരുന്നുണ്ടെന്നു് ഞാനറിഞ്ഞു. സൗകര്യം കിട്ടിയാൽ അവർ ഇവിടെ എത്തി നിങ്ങളെ വധിക്കുന്നതാണ്. അവരിൽ ചിലർ വേഷപ്രച്ഛന്നരായി ഇവിടെ എത്തീട്ടുണ്ടെന്നാണ് ഞാൻ സംശയിക്കുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് ഏകനായി സഞ്ചരിക്കുന്നതു് ആപൽക്കരമാണെന്നു് ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു." അതാണ് ഏതാനും ശിപായിമാരെ അംഗരക്ഷകന്മാരായി നിയമിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ശുദ്ധനായ ജം അതു് നേരാണെന്നു് വിശ്വസിച്ചു. ആ വഞ്ചകന്റെ വലയിൽ കുടുങ്ങിപ്പോയി.

അങ്ങനെ ദിവസങ്ങൾ പലതു കഴിഞ്ഞു. റോഡ്സിലെ ജീവിതം ജം രാജകുമാരനു മടുത്തുതുടങ്ങി. ഹങ്കറിയിലേക്കു പോകുവാൻ ആഗ്രഹം ജനിച്ചു. ഒരു ദിവസം റോഡസ് നേതാവിനോടു പറഞ്ഞു. "ഹങ്കറിയിലേക്കു പോകണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു."

"അതിനെന്താ വിരോധം? റോഡസ് നേതാവ് വിശദമാക്കി. അങ്ങയെ തടയേണ്ട ആവശ്യം ഞങ്ങൾക്കില്ല. അധികാരവുമില്ല. ഹങ്കറിയിലെ രാജാവിനെ കാണുവാൻവേണ്ടി അങ്ങു് വരുന്നുണ്ടെന്നു് കാണിച്ചു് ഒരു കത്തുംകൊടുത്തു് ദൂതനെ അയച്ചിരിക്കയാണ് ഞാൻ. അയാളിതുവരെ മടങ്ങി എത്തിയിട്ടില്ല. അയാളെ അവിടെ തടഞ്ഞുനിർത്തിയിരിക്കുമെന്നു് ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. അതിനു് പുറമെ ബായസീദ്

ഹങ്കറി രാജാവുമായി സന്ധിയിലേർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതായി ഒരു വാർത്ത കേട്ടു. അതിന്റെ സത്യാവസ്ഥ എന്താണെന്നു് എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. അതു് പരമാർത്ഥമാണെങ്കിൽ അവിടെ ചെന്നു കഴിഞ്ഞാൽ അങ്ങയെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കി കസ്റ്റൻറിനോവിളിലേക്കയക്കുകയില്ലെന്നു് എങ്ങിനെ വിശ്വസിക്കാം.''

''ഇവിടെ താമസിക്കുവാൻ മനസ്സുവരുന്നില്ലെനിക്കു്. ഇനി എന്താണു് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു് മനസ്സിലാവുന്നുമില്ല.'' ജം വിവരിച്ചു

''ഇവിടെ താമസിക്കുന്നതു് സുഖകരമായി തോന്നുന്നില്ലെങ്കിൽ ദക്ഷിണ ഫ്രാൻസിൽപെട്ട നായിസ് പട്ടണത്തിൽപോയി താമസിക്കാമല്ലൊ?'' റോഡസ് നേതാവ് ഉപദേശിച്ചു. ''എന്റെ സൈന്യങ്ങളിൽനിന്നു് ഏതാനംപേരെ അങ്ങയോടുകൂടി അയച്ചുതരികയും ചെയ്യാം. എത്ര ദിവസം വേണമെങ്കിലും അവിടെ താമസിക്കാം. പിന്നെ ഇങ്ങോട്ടു് പോരുകയും ചെയ്യാം. എനിക്കു് പരിചയമുള്ള ക്രൈസ്തവരാജാക്കന്മാരോടു് ഞാനൊന്നാലോചിക്കട്ടെ അങ്ങയെ സഹായിക്കുവാൻ അവർ ഒരുക്കമുണ്ടോ എന്നു്.''

ശുദ്ധനായ ജം ആ കള്ളന്മാരുടെ സംസാരത്തിൽ ലീനമായി കിടക്കുന്ന വഞ്ചനയെ മനസ്സിലാക്കിയില്ല. ഇതെല്ലാം കബളിപ്പായിരിക്കുമോ എന്നു് ആ സത്യവാൻ സംശയിക്കയുണ്ടായി. എന്നാൽ റോഡസ് നേതാവും താനുമായി യാതൊരുവിധ കലാപവും ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു് അയാൾ തന്നെ ചതിക്കേണ്ട ആവശ്യമെന്താണെന്നാണു് ആ സാധു ഓർക്കുകയും സമാധാനപ്പെടുകയും ചെയ്യുക. അതിനപ്പുറമെ വെറും ഒരു ഭൃത്യനെപ്പോലെ തനിക്കുവേണ്ടി ബുദ്ധിമുട്ടുന്ന അയാളെ അങ്ങനെ അവിശ്വസിക്കുന്നതു് ഒട്ടും ശരിയല്ലതാനും. എന്നിങ്ങനെ പലവിധ ചിന്തകളിലാണ്ടു് അങ്ങനെ കഴിയുകയാണാ സാധു.

3

''നായിസ്'' നല്ല ഒരു പട്ടണമാണു്. അവിടുത്തെ ശീതോഷ്ണാവസ്ഥ ആരോഗ്യകരവും. ജം രാജകുമാരന്റെ താമസം അവി

ടെയാക്കിയിട്ടു് കുറച്ചുദിവസമായി. അദ്ദേഹം പ്രസന്നവദനനായി കാണപ്പെട്ടു അവിടെ. എന്നാൽ ശീതകാലം ആസന്നമായതോടെ മഞ്ഞു് പെയ്തുതുടങ്ങി. അപ്പോഴാണു് കസ്റ്റൻറുൻയായുടെ സ്മരണ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തെ ഇക്കിളിപ്പെടുത്തുവാൻ തുടങ്ങിയതു്. അനന്തരം ഭടരോടു് പറഞ്ഞു എന്തുവിധവും ഇവിടുന്നു പോയിട്ടില്ലെങ്കിൽ താൻ മരിക്കയേയുള്ളുവെന്നു്. അവരാവട്ടെ റോഡസ് ഗോതാവിന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചു് രാജകുമാരനെ ഒരു കോട്ടയിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. പ്രസ്തുത കോട്ട റോഡസ് ഗോതാവിന്റെ സ്നേഹിതന്റേതായിരുന്നു. അയാൾ ഹാം രാജകുമാരനെ ബഹുമാനപൂർവ്വം സ്വീകരിച്ചു. ബന്ധനസ്ഥനാണദ്ദേഹമെന്നു് സംശയം തോന്നാത്ത വിധത്തിലുള്ള സ്വീകരണം. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തോടുകൂടി നടക്കുന്ന സൈന്യങ്ങളുടെ സംസാരവും പെരുമാററവും എല്ലാംകൂടി പലവിധ സംശയങ്ങൾ ഉളവാക്കി. ബാഹ്യമായിട്ടു് വളരെ ആദരപൂർവ്വമാണു് അവരൊക്കെ വർത്തിക്കുന്നതെങ്കിലും, കസ്റ്റൻറുൻയാ വീണ്ടെടുക്കുന്ന കാര്യം പറയുമ്പോൾ അവധിപറഞ്ഞൊഴിയുകയാണു് അവർ ചെയ്യുന്നതു്. അങ്ങനെ പല സംഗതികളിൽനിന്നും അവർക്കു് തന്നോടനുകമ്പയില്ലെന്നു കണ്ട ഹാം എന്തു വിധവും അവിടെനിന്നു് രക്ഷപ്പെടുവാൻ ശ്രമിക്കയാണു്. എന്നാൽ അവർ അതിനിടംകൊടുക്കാതെ നിഴൽപോലെ ചുററികൂടി നടന്നിരുന്നു.

പ്രസ്തുത കോട്ടയുടമക്കു് ഒരു പുത്രിയുണ്ടു്. "ഹേലൻ" അതാണവളുടെ പേർ. അതീവ സുന്ദരിയാണവൾ. മിതമായ പൊക്കം. പത്തരമാററു് തങ്കത്തിൽ അല്പം അരുണിമ കലർന്ന നിറം, ഉരുണ്ടു് കൊഴുത്തു് മാംസളമായ കൈകാലുകൾ. കരിവണ്ടിൻപുറത്തേയും കൊണ്ടലിനേയും വണ്ണപ്പുകിട്ടുകൊണ്ടു് ലജ്ജിപ്പിച്ചു് അററം ചുരുണ്ട കാർകൂന്തൽ, അതിന്റെ നീളമോ കാൽമുട്ടുവരെ. അവളുടെ ഫാലദേശത്തെ പ്രശോഭനമാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന അളകങ്ങളുടെ ശോഭ അവർണ്ണനീയമത്രേ. താമര ഇതൾപോലെ നീണ്ടതും, എന്നാ

ൽ നീലിമകലർന്നതുമായ ആ നയനങ്ങളിൽ സ്ഫുരിക്കുന്ന നിഷ്കപടത അവളിൽ ലീനമായി കിടക്കുന്ന സൽഗുണസമ്പത്തിനെ തുറന്നുകാണിക്കുന്നു. അങ്ങനെ അവളുടെ ദേഹകാന്തി അനിതരസഹജമാണ്. ആ ചന്തം കണ്ടാൽ തോന്നും ഭൗതികലോകജീവികളിൽ പെടാത്ത അവൾ ഒരപ്സരസ്ത്രീയാവാനേ തരമുള്ളുവെന്നു്. ആ തരുണീമണി ചം രാജകുമാരന്റെ ദയനീയാവസ്ഥയിൽ അനുതാപമുള്ളവളായിതീർന്നു. അങ്ങനെ അവൾക്കാ തടവുപുള്ളിയിൽ സ്നേഹം ഉളവായി. അവളെ കണ്ടനാൾമുതൽ അദ്ദേഹത്തിന് അവളിലും.

ഹേലിൻ ആലോചിക്കയാണ് ഈ സാധുവിന് ഇവിടെ നിന്നു ചാടിപ്പോകുവാൻ സൗകര്യം കിട്ടിയെങ്കിൽ നന്നായിരുന്നെന്നു് അങ്ങനെ അവർ രണ്ടു പേരുംകൂടി ആലോചന നടത്തി. എന്നാൽ അവരുടെ തീരുമാനങ്ങൾ നടപടിയിൽ കൊണ്ടുവരുന്നതിനു മുമ്പു് തന്നെ ആ വിവരം ഹേലന്റെ പിതാവ് ധരിച്ചു. അങ്ങനെ രാജകുമാരൻ ഒരു മണിമാളികയിൽ തടവുപുള്ളിയായി താമസിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

ബന്ധനസ്ഥനായി താമസിക്കുന്ന ആ കാലം വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടോടുകൂടിയാണ് അദ്ദേഹം കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു്. രാജ്യാവകാശം നഷ്ടപ്പെട്ടതോടുകൂടി അന്യനാട്ടിൽ അന്യരുടെ, അതും ക്രിസ്ത്യാനികളുടെ തടവുപുള്ളിയായി താമസിക്കേണ്ടിവന്നതിലുള്ള ദുഃഖവും ദുസ്സഹമായിരുന്നു. അതിനെല്ലാം പുറമെ താൻ സ്നേഹിച്ചിരുന്ന ഹേലിന്റെ വേർപാട് എല്ലാംകൂടി ആ പാവത്തിനെ വല്ലാതെ അലട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു വിശപ്പും ദാഹവും അറിയാതെ ആഹാരസാധനങ്ങളിൽ കൈവെക്കകപോലും ചെയ്യാതെ ദിവസങ്ങൾ പലതുകഴിഞ്ഞുകടന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥിതിക്കാകെ ചില മാററങ്ങളൊക്കെ സംഭവിച്ചു. ദേഹം മെലിഞ്ഞു. കണ്ണുകൾ കുഴിഞ്ഞു. കവിൾ ഒട്ടി മുടി വളർന്നു വികൃതമായി. ഹേലിന്റെ സ്ഥിതിയും ഏതാണ്ടിങ്ങനെയൊക്കെതന്നെയായിരുന്നു. എന്നാൽ അതൊന്നും ആ ദുഷ്ടക്കൂട്ടത്തിനു് കണ്ടറിയുവാനുള്ള ശക്തിയോ അലിവോ ഉണ്ടായില്ല. ആ പാവങ്ങൾ വെന്തുനീറുകയാണ്.

ചാം രാജകുമാരനെ തടവിൽ താമസിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനു പ്രതിഫലമായി ബായസീദിൽനിന്നു് നാല്പതിനായിരം അഷറഫിവീതം റോഡസ് നേതാവിനു് കിട്ടിവരുന്നുണ്ടെന്ന വാർത്ത യൂറോപ്പിലെ രാജാക്കന്മാർ അറിഞ്ഞതോടുകൂടി അവരുടെ വായിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. അതു് കരസ്ഥമാക്കാനെന്താണുപായമെന്നായി ഓരോരുത്തരുടേയും ആലോചന. അതൊന്നുമല്ല അത്ഭുതം; ഇറ്റലിയിൽ താമസിക്കുന്ന പോപ്പിനെ പുണ്യവാളനായിട്ടാണു് ക്രിസ്ത്യാനികൾ കരുതിപ്പോരുന്നതു്. പ്രസ്തുത വാർത്ത അദ്ദേഹത്തിന്റെ കർണ്ണപുടങ്ങളിലെത്തിയ ഉടനെ വായിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞതാണു്. ഉടൻതന്നെ റോഡസ് നേതാവിനു് ഒരു കത്തെഴുതി:— "ചാം രാജകുമാരനെ ഇവിടെ എത്തിക്കണമെന്നു്." അതനുസരിക്കാതിരിക്കുവാൻ റോഡസ് നേതാവിനു് ധൈര്യം പോരാ. കോട്ടയിൽ താമസിപ്പിച്ചിരുന്ന രാജകുമാരനെ ഒരു കപ്പലിൽ കയറ്റി ഇറ്റലിയിലേക്കയച്ചു.

ചാം രാജകുമാരൻ ഇറ്റലിയിൽ വന്നുകഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ബായസീദിനു് ഒരു കത്തെഴുതി പോപ്പ്. "നാം നിങ്ങളെ ഏദ സാപൂർവ്വകം സ്നേഹിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ സുഖം നമ്മുടെ സുഖമായി കരുതുന്നു. നിങ്ങളുടെ ക്ഷേമവും സമാധാനജീവിതത്തേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കേണ്ടതു് മൂന്നാംലോകക്കാരുടെ വിശുദ്ധ പുരോഹിതാഗ്രേസരനായ നമ്മുടെ കർത്തവ്യമാണെന്നു് നാം കണക്കാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് നിങ്ങളുടെ സഹോദരനും രാജസ്ഥാനം മോഹിക്കുന്നവനുമായ ചാം രാജകുമാരനെ ഇവിടെ വരുത്തി താമസിപ്പിച്ചിരിക്കയാണു്. ഞാൻ അയാളെ താമസിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു് വളരെ ഭദ്രമായിട്ടാണു്. ഒരു ഈച്ചപോലും അവിടെ ചെന്നെത്തുമെന്നു് ഭയപ്പെടാനില്ല. റോഡസ് നേതാവിന്റെ ജയിലിൽനിന്നു് ചാടിപ്പോയേക്കുമെന്നു് ഭയപ്പെട്ടിട്ടാണു് ഞാനിങ്ങനെയൊക്കെ ചെയ്തതു്. ആയതിനാൽ റോഡസ് നേതാവിനു് കൊടുത്തുവന്നിരുന്ന പ്രതിഫലം ഇന്നുമുതൽ എനിക്കു് കിട്ടേണ്ടതാണു്........"

പ്രസ്തുത കത്തു് കിട്ടിയ ഉടനെ നാലുതിനായിരം അശ്വസേനയും ഒട്ടനവധി കാഴ്ചദ്രവ്യങ്ങളും കൊടുത്തു് ഒരു ദൂതനെ ഇററലിയിലേക്കയച്ചു ബായസീദ്.

തന്റെ രാജ്യം മടങ്ങികിട്ടുമെന്നു് ആശിക്കാനും കൂടി വകയില്ലാതായി ജം രാജകുമാരനു്. എന്നാൽ പോപ്പു് ഒരു മതപുരോഹിതനും മതപണ്ഡിതനും ആയതുകൊണ്ടു് നിസ്സഹായനായ തന്നെ അധികം കഷ്ടപ്പെടുത്തുകയില്ലെന്നും, എന്നെങ്കിലും ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹത്തിനു് ദയ തോന്നി തന്നെ വിട്ടയക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നും, അല്ലെങ്കിൽ ബായസീദുമായുള്ള സൌഹാർദ്ദതക്കു് കോട്ടം തട്ടിയെങ്കിലും എന്നെ സഹായിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നുമൊക്കെ ജലരേഖപോലെ മനോരാജ്യക്കോട്ട കെട്ടിപ്പടുത്തു കൊണ്ടു് കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണാ പാവം.

ആ സാധു അങ്ങനെ പലതും ചിന്തിച്ചു സമാധാനപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിലാണു് ഫ്രാൻസ്‌രാജാവു് ഇററലിയെ ആക്രമിച്ചതു്. ഇററലിക്കാർ വളരെയൊക്കെ ചെറുത്തുനോക്കിയെങ്കിലും ഫ്രാൻസുകാരുടെ സൈന്യസമുദ്രത്തെ പരാജയപ്പെടുത്താൻ അവർക്കു് കഴിഞ്ഞില്ല. അങ്ങനെ ഏതാനുംദിവസത്തെ യുദ്ധത്തിനിടയിൽ ഇററലിക്കധീനമായിരുന്ന പല സ്ഥലങ്ങളും ഫ്രാൻസ് പതാകക്കധീനമായി. അവസാനം ഗത്യന്തരമില്ലെന്നു കണ്ട ഇററലി സന്ധിക്കപേക്ഷിച്ചു. ഏതാനും നിബന്ധനകളോടുകൂടി ഫ്രാൻസ്‌രാജാവു് അതു് സ്വീകരിച്ചു

അതിൽ പ്രധാനം ജം രാജകുമാരനെ ഫ്രാൻസുകാർക്കു് വിട്ടുകൊടുക്കണമെന്നായിരുന്നു. അതു് സ്വീകരിക്കുവാൻ പോപ്പു് തയ്യാറില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഫ്രാൻസ് വിട്ടുകൊടുക്കുന്ന മട്ടില്ലതാനും. അങ്ങനെ സന്ധിവ്യവസ്ഥയിലെ നിബന്ധനകൾ സമ്മതിച്ചുകൊണ്ടു് ഒപ്പിട്ടുകൊടുത്തെങ്കിലും, കഴിയുന്നതു വേഗം ജം രാജകുമാരന്റെ കഥ കഴിക്കണമെന്നായിരുന്നു പോപ്പിന്റെ ഉദ്ദേശം.

4

ചാം തന്റെ മുറിയുടെ ജനാലക്കടുത്തിരിക്കയാണ്. ആകാശം കാർമേഘപടലങ്ങളാൽ ആവരണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആകെ ഒരു മൂടൽ. അതിനാൽ സന്ധ്യ മയങ്ങിയ സമയവും വിദൂരസ്ഥ ഭവനങ്ങളിൽകൂടി ദീപപ്രകാശം മങ്ങിമങ്ങി കാണുന്നുണ്ട്. ഫോലിനെ സംബന്ധിച്ചാലോചിക്കയാണ് രാജകുമാരൻ. അയാൾ തനിക്കുവേണ്ടി ബന്ധുജനങ്ങളെയെല്ലാം വൈരം സമ്പാദിച്ചു. അയാളുടെ ആലോചനയിൽ മയങ്ങിയിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ ആ മുറിയുടെ കവാടം തുറക്കപ്പെട്ടു. പോപ്പിന്റെ പ്രധാന ദാസന്മാരിൽ ഒരുവൻ അകത്തേക്ക് കടന്നുവന്നു. അകത്തുകടന്ന ഉടനെ തല താഴ്ത്തികൊണ്ട് സലാം ചെയ്തു. എന്നിട്ട് അയാളുടെ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന ഗ്ലാസ് ചാം രാജകുമാരന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു "ഈ ഷർബത് അങ്ങേക്കുവേണ്ടി പോപ്പുതിരുമേനി കല്പിച്ചുതന്നതാണ്. അല്പം ആസ്വദിച്ചുനോക്കിയാലും."

പോപ്പിന്റെ മനഃസ്ഥിതി അത്ര നന്നല്ലെന്ന് രാജകുമാരനറിയാം. അയാൾ തന്റെ വൈരികൾക്കു വിഷം കൊടുത്തുകൊല്ലുന്ന പതിവുണ്ട്. എന്നാൽ തനിക്കു വിഷം തരുന്നതുകൊണ്ട് പോപ്പിന്ന നഷ്ടമല്ലാതെ ലാഭമൊന്നുമില്ലെന്നു് രാജകുമാരനറിയാം അതുകൊണ്ട് തന്നോടങ്ങനെ ചെയ്യുകയില്ലെന്നാണ് ആ ശുദ്ധന്റെ വിശ്വാസം.

അത്യന്തദാഹം കൊണ്ട് തൊണ്ടവരണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു ചാം രാജകുമാരൻ. അതുകാരണം ഗ്ലാസിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഷർബത് അല്പം കുടിച്ചുനോക്കി. വളരെ രുചി തോന്നി. ദാഹം മാറിയിട്ടില്ല. അതുകാരണം ആ ഗ്ലാസിലുണ്ടായിരുന്ന ഷർബത് മുഴുവനും ഒററ ശ്വാസത്തിനു് വലിച്ചു കുടിച്ചു. അല്പ സമയത്തിനുശേഷം അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി തുടങ്ങി ദേഹത്തിനുള്ളിൽ തീ കത്തി എരിയുന്നു. വയററിനുള്ളിൽ കുടൽമാല മുറിഞ്ഞു വീഴുകയാണ് എന്നൊക്കെ. അദ്ദേഹം പരിഭ്രാന്തചിത്തനായി എഴുന്നേൽക്കുവാൻ

[illegible] അത്ഭുതം.

[illegible] ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നു.

സമാപ്തം.

സ്വന്തം പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ.

	ക.	ണ.
ധീരവനിത അഥവാ ഷാം വിജയം (3 ഭാഗം)	5	0
പ്രവാചക പ്രഭുവും 4 ഖലീഫമാരും	3	8
ഭാവിൻെറ മകൾ	1	4
ബദർവിജയം	1	0
ഉഹദ് പരാജയം	1	0
തലതിരിഞ്ഞ കാമുകൻ	1	0
ഇസ്ലാമിലെ സാമൂഹ്യനിയമങ്ങൾ	1	0
ഇസ്ലാം ചരിത്രകഥകൾ	1	0
രജനിയുടെ രഹസ്യം	1	0
സ്പെയിൻ ചരിത്രകഥകൾ	1	0
അഞ്ച് പ്രേമകഥകൾ	0	12
ഈത്തപ്പഴം	0	12
മുസ്ലിം ദാമ്പത്യശാസ്ത്രം	0	12
"ഞ്ഞീംമോളം"	0	12
വാടകബാക്കി	0	12
ഇസ്ലാമിക പരിഷ്കാരം	0	12
യേശുദേവൻ അനുഗ്രഹിക്കുന്നു	0	10
കാട്ടുചോല	0	10
അച്ഛനില്ലാത്ത മകൻ	0	10
മുസ്ലിം നമസ്കാരക്രമങ്ങൾ	0	10
ആമിനക്കുട്ടി	0	8
അജ്ഞാതവരൻ	0	8
ഒരു ചുംബനത്തിൻെറ കഥ	0	8
ദൈവത്തിൻെറ മനുഷ്യൻ	0	8
മോയിൻകുട്ടി വൈദ്യർ	0	8

ആവശ്യപ്പെടുക:—

ആമിനാ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ,

ഏനാമാക്കൽ, മലബാർ, S. ഇന്ത്യാ.